

BÁCSKA.

MEGYEI KÖZÉRDEKŰ POLITIKAI KÖZLÖNY.

ELŐFIZETESI ÁR:
Egész évre . . . 12 kor. Negyedévre . . . 3 kor.
Félévre 6 kor. Egyes szám ára 20 fillér.

Felelős szerkesztő:
BITTERMANN SÁNDOR.

Kiadótulajdonos:
BITTERMANN NÁNDOR.

Hirdetéseket és nyiltéri közleményeket
a kiadóhivatal vesz fel és azok előre fizetendők.
MEGJELEN MINDEN KEDDEN ÉS PENTEKEN.

Deák Ferenc.

Zombor, 1906. dec. 21.

Csodálatosak a politikai sorsfordulatok hatásai.

Harminc évvel a történelmi jogfolytonosságon felépített kiegyezési törvény megalkotása és szentesítése után lehetségessé vált egy alkotmányellenes kormány oly mértékű garázdálkodása, mely országosan megrendítette az 1867. évi XII. t. c. alkotmánybiztosító erejébe s ezzel megalkotójának államférfiúi nagyságába vetett hitünket.

A már porladó Deák Ferenc emléke egyszerre épen olyan népszerűlenné vált, mint a kiegyezés után az élő Deák Ferenc személye, úgy hogy már süvölvény politikusok s malom alatti honboldogítók sem riadtak vissza nagyságának kikezdésétől.

S az épen a meglepő sorsfordulat, hogy ugyanaz az alkotmányválság, mely alapjában megrengette a kiegyezési törvény hatalmas épületét, a következő pillanatban legfényesebben igazolta az alkotásnak nem mulandó nagyságát s az alkotónak messze jövőndőbe látó bölcsességét.

Mert ime az abszolút többséghez jutott közjogi ellenzék s a reá támasz-

kodó nemzeti kormány az alkotmányválság orvoslásának ugyanazon útjára lépett, melyet többé-kevésbé hasonló körülmények között Deák Ferenc politikai éleslátása és példa nélkül álló erős jogérzéke kijelölt.

Deák Ferenc történelmi nagysága és a kiegyezési törvény korszakalkotó jelentősége épen abban áll, hogy Magyarországnak egyfelől az uralkodóhoz, másfelől az osztrák örökös tartományokhoz való viszonyát a történelmi jogfejlődés alapján tisztázván, az áldatlan és meddő közjogi viszályokat ha teljesen el nem is háritotta, de a lehető legszűkebb korlátok közé szorította, alkotmányunk történelmi épségének s jövőndő fejlődésének biztos alapot vetett s ezzel lehetővé tette, hogy azt az erőt és időt, melyet eladdig a nemzet jogainak védelmére volt kénytelen pazarolni, azontul az ország anyagi és szellemi megerősítésére fordítsa.

Ha a kiegyezési törvényhez fűzött remények és vágyak az idők folyamán nem teljesedtek, vagy nem megfelelő formában és mértékben valósultak meg, azért sem Deák Ferencet felelőssé tenni, sem az 1867. évi XII. t. c.-et okolni nem lehet. A mi meggyőződésünk sze-

rint nemesak a jelenlegi, hanem egy teljesen függetlenségi nemzeti kormány-
nak is méltó törekvése lehetne a kiegyezési törvény teljes végrehajtása, anélkül, hogy a nemzetietlenség súlyos vádja érhetné s anélkül, hogy a nemzet legkisebb kárát vallaná.

De gondolkodjunk a kiegyezési törvényről bármiként, alkotójának, Deák Ferencnek történelmi nagysága elvitathatatlan. Tiszta hazafiságával, rendíthetetlen szabadság- és jogtisztelével és szeplőtlen jellemével szemben elnémult a kortársak irigysége is. „Félre minden irigységgel hazám fiai, engedjük neki az elsőséget“ így szól róla a nagy Széchenyi István 1840. április 30-ikán, mikor a nemzet és király közt az egyezséget létrehozta. S midőn 1864. július 2-ikán a sérelmes királyi leiratra megalkotta a híres feliratot, nemzetünk jogainak azt a fényes védőiratát, melyel egyszerű képviselő létére egyszerre Európa nagy államférfiai közé emelkedett s melyért a művelt európai közvélemény azonosította őt Magyarországgal, nemesak a határozati párt vezére, Tisza Kálmán jelentette ki, hogy a feliratát minden meggyőződését, legszebb elveit egészen lelke titkos sejtelméig ki-

A „BÁCSKA“ TÁRCÁJA.

Deák Ferenc és Bács-Bodrog vármegye.

1903. október 17-én ünnepelte a nemzet Deák Ferenc születésének századik évfordulóját. Az országos emlékünnepekből Bács-Bodrog vármegye és Zombor szab. kir. város is méltóképen kivette a részét.

A vármegye elhatározta, hogy székházának gyűlésterme számára megfesteti a haza bölcsének arcképét.

Ar ige most lön testté. Az arckép leleplezése a csütörtöki közgyűlésen történt nagy ünnepélyességgel.

Ez ünnepi alkalom időszerűséget ad az alábbi közleménynek.

Deák Ferencnek két levele van a vármegye levéltárában. Mind a kettőt a vármegye közönségéhez intézte, megköszönve azt a határtalan bizalmat, tiszteletet, amelyvel

Bács-Bodrog vármegye — a nemzet közérzésébe olvasztva a magát — „a bölcs és igaz hazafi“ személyét körülövezte.

A két levél története ez.

Az önkényuralom vége felé közeledett.

Bács vármegye első közgyűlését tartá, a Vojvodina megszűnése után, 1861. februárius 6-án és 7-én, a róm. kath. plébánia épületében, a ferenciek régi kolostorában. (A régi vármegyháza teljesen megrongálódott a lezajlott zivataros időkben. A következő márciusi közgyűlés intézkedett a székház helyreállításáról.)

Határtalan volt a lelkesedés, mely a „jobb kor“ hajnalodását köszöntötte.

Idősb Rudics József főispán előterjesztette, hogy a közgyűlés egyik feladata az 1848: XVI t. c. értelmében egy állandó megyei bizottmánynak megválasztása.

900 tagot választott a közgyűlés. A jegyzőkönyvben, a betűrendes névsorban a 127. helyen, ez a név olvasható:

Deák Ferenc, bözirtokos. Pest.

E megtiszteltetésre Deák Ferenc március 12-én így válaszolt:

Tekintetes Megye Közönség!

Teljes mértékben érzem, s méltánlóm a meg tiszteltetést, melyben engem a Tekintetes Közönség részesített, midőn Bizottmánynak tiszteleti tagjává választani kegyeskedett. Fogadja a T. Közönség őszinte köszönetemnek tisztelet teljes kijelentését, melyel vagyok

A Tekintetes Közönségnek alázatos szolgálja

Pesten, márt. 12-én 1861.

Deák Ferenc.

A birodalmi tanács (Reichsrath) összehívását elrendelő februáriusi patensre az 1861-i országgyűlés a Deák Ferenc által szerkesztett föliratban válaszolt.

Erre vonatkozóan Bács vármegye a június 3-iki közgyűlésen, Pál Antal első alispán elnöklete alatt, a következő lelkes határozatot hozta:

Antunovics Mátyás, megyei első aljegyző,

fejezze, hanem maga Kossuth Lajos is elismerte, hogy „Deák, mint a törvényesség embere, a nemzet jogait törvényes téren férfiasan megvédette.“ „Haezután — tette hozzá — törésre kerül a dolog, isten, világ s a történelem előtt csakis az osztrák házra hárulhatand a felelősség.“

A kortársak ítéletét a történelem nemcsak meg fogja erősíteni, hanem nagyságának gondviselészerűségét is el fogja ismerni.

Csodálatos sorsfordulat az is, hogy a 67-es alap megmentőjének képét Bács-Bodrog vármegye székházában 48-as főispán alatt leplezik le. Ezen azonban csak kicsinyes pártpolitikus akadhat fen; akinek politikai szemhatára befogja az egész nemzetet, az természetesnek találja s örvendetes jelenséget lát benne, mert Deák Ferenc nem egy párté, hanem az egész nemzeté.

* * *

Deák Ferenc arcképének leleplezése.

Még 1903-ban történt, hogy Jász-Nagykun-Szolnok vármegye törvényhatósági bizottsága április hó 30-ikán tartott évnegyedes közgyűlésének határozata alapján megkereste az ország összes törvényhatóságait, hogy Deák Ferenc születés napjának október 17-én bekövetkezendő százados évfordulóját hazafias kegyelettel megünnepelje.

Vármegyénk törvényhatósági bizottsága az ünneplés módozatainak megállapítására egy szűkebb körű bizottságot küldött ki, melynek javaslatára a törvényhatósági bizottság elhatározta, hogy a nagy férfiú életnagyságu arcképét megfesteti székházának nagy tanácsterme számára.

E határozat alapján egy háromtagu bizottság Révész Imre festőművészszel szerződött, ki a kép megfestését keret nélkül 2000 koronáért vállalta el.

A kép elkészült s a vármegye törvényhatósági bizottsága elfogadta.

Folyó évi november hó 29-én pedig a rendkívüli közgyűlés elhatározta, hogy a kép ünnepies leleplezését december hó 20-ára tűzi ki s a leleplezésre a főispán utján az összkormányt is meghívja.

Az ünnepre a kormány képviselőiben leérkeztek: gróf Zichy Aladár, a király személye körüli miniszter, Bolgár Ferenc honvédelmi államtitkár, Tóry Gusztáv igazságügyi államtitkár és dr. Sztankay Géza miniszteri titkár.

Az ünnepi közgyűlés

A vármegye ünepében részt vett a város is. Az ünnep alkalmából s a kormány képviselőiben leérkezettek tiszteletére a házak lobogódiszt öltöttek. A vármegyeház homlokzata nemzeti színű drapériával, nemzeti és vármegyei zászlókkal, a lépcsők délszaki növényekkel voltak földiszítve.

A közgyűlés nagyterme egészen megtelt megyei bizottsági tagokkal és ünneplő közönséggel. A karzatokon jobbra női közönség foglalt helyet.

A terem nyugati falának közepén volt fölfüggesztve a lepellel borított arckép.

9 óra után lépett a terembe a kormány képviselőiben megjelentekkel Fernbach Károly főispán a közönség zugó éljenzése között.

Fernbach Károly főispán az ünnepi közgyűlést a következő lelkes beszéddel nyitotta meg:

Fernbach Károly főispán beszéde.

Bács-Bodrog vármegye törvényhatósági bizottsága az 1903. június 30-án tartott közgyűlésen elhatározta, hogy a kiegyezés megermentőjének a haza bölcsének Deák Ferencnek arcképét megfesti s azt tanácskozási termében elhelyezi. A kép elkészült és most leleplezésre vár.

Mielőtt a szót az ünnepi szónoknak átadnám, engedjék meg, hogy a székből is röviden megemlékezzem Deák Ferenc világtörténelmi jelentőségű nagy alakjáról. Deák Ferenc, hosszú és sikereiben gazdag politikai tevékenységét három politikai gondolat vezette: a szabad és törvényes jogainak birtokában levő erős Magyarország, másrészt a király és nemzet közötti bizalom megerősödése, végül a béke Ófelsége jogára alatt álló másik állammal. Ez a gondolat vezérelte, midőn részt vett Kossuth Lajossal együtt az

1848-as törvények alkotásában, melyek az új Magyarország alapját vetették meg és minden időkre fundamentális alkotások maradnak; ezt fejezte ki 1861. évi két, örökbecsű feliratában, amelyek a szabad és független Magyarország bibliái és a mely állam okiratokról maga Kossuth Lajos mondotta; Deák Ferenc mint a törvényesség embere a nemzet jogait törvényes téren férfiasan megvédette; ez a gondolat hatotta át, a békét előkészítő híres husvéti cikkét, melyben fejtegeti, hogy a nemzet és király közti bizalom csak a jogok kölcsönös tiszteletén alapulhat és kijelenti, hogy a nemzetben, annyi megpróbáltatás után sem szűnt meg a bizalom a felség igazságossága iránt, végül csakis a szabad független, befelé és kifelé erős Magyarország alapjának megvetése lebeghetett szemei előtt, amidőn megalkotta a jelenlegi közjogi alapot, még pedig a jogfolytonosság, az 1848-ik törvényes alap elismerése után. — Hogy a mindannyiunk lelkében égő vágyunk a szabad és független Magyarország ideájának a jelenlegi közjogi alap megermentésével minő alakban adott testet, miő mértékig mentek teljesedésbe a nemzet jogai, annak vitatása nem a jelen ünnepélyes alkalomra tartozik, az bizonyos, hogy Deák Ferenc ezen alkotásába is önzetlen bazafiságának, az akkori viszonyokat mérlegelő politikai bölcsességének legjavát fektette bele és ezen alkotásával békét hozott létre király és nemzet között, alapot teremtett a jövő fejlődésre. A nagy jogtudós, a tipikusan magyarérzésű és gondolkozású és ragyogó becsületességű, mindig a törvényre támaszkodó, egyszerűségében fenséges Deák Ferenc a világtörténelmi alakok közül azon kevesek közé tartozott, akiknek Isteni gondviselésből megadatott, hogy fáradtságos munkájának gyümölcsét, a sikert még életében láthatta, osztályrészült jutott királyának és polgártársainak párját ritkító bizalma és elismerése, amit teljes mértékbe ki is érdemelt, mert hiszen egész életét nemzetének szentelte és mert nem vonhatja kétségbe senki sem, hogy Deák Ferenc lelki szemei előtt elete egész folyamán de legnagyobb alkotásával is a szabad és független Magyarország lebegett, melyet ő ugyan egészen meg nem alkotott, de azzal a tudattal hunyta le szemeit, hogy ezt az utána következő nemzedék az általa megkezdett alapon kivívja és ki is fogja vivni. Adja Isten, hogy mielőbb meglegyen. Ha erre törekszünk, akkor leszünk hívek Deák Ferenc emlékéhez, ha nagy politikai gondolatainak a való életben is mindjobban érvényt szerzünk, — akkor tiszteljük meg legjobban Deák Ferenc emberfeletti tevékenységét. Deák Ferenc nem egy politikai párté, Deák Ferenc az egész nemzeté. Ott marad az idők végzetéig napjaink Pantheonjában.

egy rövid tartalmu, de kimerített beszédben indítványozza, miszerint Deák Ferencnek, a bölcs és igaz hazafinak, az általa f. évi Május 13-án felolvasott és a képviselőház asztalára letett országhírű, nagyszerű indítványáért Bács Megye Közönsége részéről is, bizalom lenne szavazandó.

A helyesen összeállított s e megye közönségének legnagyobb örömeire előterjesztett indítvány — általános lelkesedés, és az említett nagy hazafi nevének megemlékezésével mindannyiszor történt viharos éljenzés kitörése mellett, egyhangulag elfogadtatott; egyszersmind végzésileg jegyzőkönyvbe igtattatni rendeltetett, miszerint a megye közönsége, amidőn a nagy hazafinak ezen országhírű s közjogi, ugy történeti becsben mindannyi adatainkat felülmuló — s Magyarország alaptörvényeit, önzetlen hazafiai jellem, törhetlen polgári hűség, s páratlan bölcsességgel constatirozó és folyó évi május hó 13-án a képviselőház asztalára letett indítványát jegyzőkönyvileg magáéva teszi és megörökíteni óhajtja, kimondja egyuttal azt is, hogy mindaddig, míg

a szenvedések legnehezebb napjaiban, különösen Széchenyink és Telekink gyászravatalainál¹⁾ testvéri szeretetben összeforrott nemzet felett Deák Ferenc bölcsessége örökösödend: hogy szabad, virágzó és boldog lesz a magyar haza, ez alkalommal — hogy az ünnepelt nagy hazafi megyei közönségünknek benne helyezett bizalmáról tisztelettel értesítessék — elrendeltetett.

Deák Ferenc erre irta a megye közönségéhez második levelét:

Tekintetes Megye Közönség!

Azon bizalomnak, melylyel a T. Megye kegyessége megtisztelt, csak akkor volnék képes megfelelni, ha szándékom szilárdságának erőm, tehetségem megfelelné. — De a helyzet rendkívüli nehézségei között érzem gyöngeségemet, és csak e bizalom fog erősíteni, hogy ne csüggedjek.

Fogadja a tisztelt Közönség erántam kijelentett kegyes bizalmáért mely tisztelettel

¹⁾ Mint országszerte, Zomborban is, Széchenyiért s (a protestáns) Teleki Lászlóért a róm. kath. plebánia templomban gyászistentiszteletet tartottak.

párosult köszönetemet, melylyel vagyok — A Tekintetes Közönségnek

Pesten. Június 10-én 1861

alázatos szolgálja
Deák Ferencz.

*

Végre fölépült Deák Ferenc nagy műve, a kiegyezés.

A Mihajlovits Miklós főispán elnöklete alatt tartott 1867. évi június 3-i közgyűlésen Mártonfy Károly bizottmányi tag „ractori szónoklat, s eszmedüs kifejezésekben egy iránt tündöklő beszédben“ — indítványozá:

2-or, hogy Deák Ferenczet, mint a Nemzet bölcsét, érzelmeinek hű tolmácsát, és vezérét, ki a legszebb polgári koszorút, és a halhatatlan nevet érdemelte ki, — osztatlan bizodalomban, és hazafiai legőszintébb tisztelet, és köszönetben részesíti.

Az indítványt egyhangulag elfogadták.

*

A vármegye székházának disztermében, hol Justitia (a jog) és Minerva (a bölcsesség) szobrai állanak, méltó helye van a haza bölcsé arcképének.

T. K.

Ami benne mulandó és emberileg gyarló volt, azt megőrli az idő vasfoga, a mi halhatatlan, az örökké itt marad közöttünk.

Harsogó éljenzés fogadta a főispán beszédét, mire fölállt gr. Széchenyi Emil vármegyei bizottsági tag s költői szépségekben gazdag, nemes hévvel, szónoki lendülettel elmondott gyönyörű beszéddel áldozott a haza hőlcse emlékének. Beszédét többszörös általános helyeslés és éljenzés szakította meg.

Hosszantartó lelkes éljenzés és taps hangzott föl, mikor a képről a lepel lehullott. S az ünnepi szónok magas lendülettel, Deák szelleméhez intézett fohással fejezte be nagy és általános hatású emlékbeszédét.

Gróf Széchenyi Emil beszéde.

Méltóságos főispán ur!

Tekintetes törvényhatósági bizottság!

Bács-Bodrog vármegye törvényhatósági bizottsága 1903. évi október hó 8-án tartott közgyűlésében, Deák Ferenc születése napjának 100-ik évfordulója alkalmával egyhangúlag határozta el, hogy hazánk e nagy fiának életnagyságu arcképét a megye székházának közgyűlési terme számára megfesteti; miáltal indokolásában kimondva úgy volt: „nemcsak tiszteletét fogja leróni a törvényhatósági bizottság, hanem egyuttal hazánk nagyfiát örökre példaképpen állítja oda a vármegye közönségének, hogy minő lelkesedéssel és buzgalommal kell önzetlenül a közügyet és a hazát szolgálni!”

A határozat testet öltött és elérkezett az ünnepélyes leleplezés órája, mely alkalommal úgy hiszem helyén való a köznyelven méltán „haza bölcsének“ nevezett szellemóriának életéről és tevékenységéről megemlékezni s körünkbe visszavarázsolni mindazon fényes tulajdonságait, melyek mellett hazánk legnehezebb küzdelmei, megpróbáltatásai közepette nemcsak hogy képes volt tekintélyt lefelé s felfelé megőrizve egyaránt megfelelni hazafiúi kötelességének és királyhűségének, hanem oly elévülhetlen érdemeket is szerezni, melyek miatt 44 évi szakadatlan közpályáján honfitársai, közöttük politikai ellenfelei is állandó tisztelettel, feltétlen bizalommal és szeretettel tüntették ki, — melyek miatt 1873. évi január 29-én bekövetkezett halála után gyászt öltött az egész nemzet koronás királyunktól a legszegényebb polgártársig, — melyek miatt könnyeivel áztatta a ravatala köré helyezett virágos kertet boldogult Erzsébet királyné nagyasszonyunk, melyeket a Deák Ferenc iránt táplált igaz tiszteletével és elismerésével párosult háladatossága fakasztott szépséges szembe!

Hiu lenne törekvésem egy ünnepi beszéd szűk keretébe felsorolni Deák Ferenc tevékenységének méltatását, hisz az oly sokoldalú tevékenysége, beszédeiben és irataiban hátrahagyott óriási eszmegazdagsága körül egy egész nagy irodalom képes csak feltárni az utókor előtt az ő igazi nagyságát és éppen azért hivatásomnak legjobban vélek megfelelni akkor, ha talán kissé rabszodisztikusán is, kiragadok Deák Ferenc nagytulajdonságainak bőtárházából egyes jellemvonásokat, kiragadok életéből egyes eseményeket.

Mindazonáltal mégis egy kérdés torul elém: jellemezzem Deák Ferencet mint egyént, vagy mint államférfiut?

Bármint osztályozzam, bármint csoportosítsam azonban egyéni és státus férfiúi tulajdonságait, mindig csak egy eredményre jutok, hogy Deák Ferencet az egyént, Deák Ferencet az államférfiutól elválasztani megkülönböztetni nem lehet és csalódnom kellene, ha éppen ezen ritka összhangban nem lenném meg utólrhetlen nagyságának valódi kulesát.

Hazaszeretetét, önzetlenségét, szerénységét, erkölcsös nemes gondolkodását, igazságerőzetét és egyenes őszinteségét, viszont a törvények erejébe vetett rendíthetetlen hitét, éles észre valló vonzóító ítélőképességét, következtességét és megdönthetetlen tiszta logikáját éppen úgy tapasztaljuk az egyénben, mint az

államférfiuban, éppen úgy halljuk szavaiból, melyek a keheidai szerény otthonában hangzanak el ajakáról, mint halljuk a legnagyobb politikai küzdelmek közepette Zala vármegye törvényhatóságában, vagy az országgyűlés tanácskozásai alkalmával elmondott beszédeiben; éppen úgy olvassuk magánleveleiben, mint olvassuk a nyilvánosságának szánt irataiban.

Egyszóval Deák Ferenc az ő bölcse egyszerűségében, az ő természetes nemességében mindig az volt és az maradt akár eszmecserét folytatott kedélyes társaságban, akár a legfontosabb kérdések megvitatása alkalmával szólalt fel a közélet fórumján!

A hazaszeretetet egy eszményi fogalomnak tartom, mely nem nyilatkozik meg hangos jelszavakban, avagy a lobbanékony közönség tetszészáját felkeltő hangzatos kijelentésekben, hanem olyan tettekben, melyekért erkölcsi felelősséget vállal nemcsak az államférfiu, de az egyén, olyan tettekben, melyeket az egyén jóknak lát, mert az államférfiu a haza javára, a haza üdvére valóknak tartja.

A hazaszeretetnek ily értelmezése hozza a legszorosabb kapcsolatba az államférfiu jellemét az egyén jellemével és én az államférfiu igaz hazaszeretetét az egyén önzetlensége nélkül elképzelni nem tudom s éppen ezért érte el Deák Ferenc a hazaszeretetnek most már az utókor által is megítélhető legideálisabb magaslatát, mert az ő egyéni puritán jellemének teljes, szintiszta önzetlenségével párosította államférfiúi hazaszeretetét.

Vajjon nem bizonyítja-e maga Deák Ferenc a hazaszeretetet önzetlenségével, midőn tetteivel megerősíti, előszóval pedig hirdeti, hogy „a politikának a jellemmel ellentétbe nem szabad jutni soha,“

Avagy képes-e az utókor most már, midőn a Deák Ferenc neve körül kifejlődött terjedelmes irodalom segítségével a „Haza bölcsé“ szívének és agyának legrejtettebb zugába tekinthet csak egy oly esetet felmutatni, ahol Deák Ferenc az államférfiu és Deák Ferenc az egyén? ahol Deák Ferenc az egyén, Deák Ferencet az államférfiut önzésből vezérelte volna? ahol Deák Ferenc az egyén befolyásolta volna az államférfiúi kötelességét?

Ily esetet még az sem képes kimutatni, ki a Deák irodalomban szántszándékkal e célból kutat, avagy szántszándékkal Deákkal kívánja Deákokat félremagyarázni!

De igenis találkozunk lépten-nyomon Deák Ferenc az egyének önzetlenségével és szerénységével, melyek bearanyozzák Deák Ferenc az államférfiunak hazaszeretetét: midőn a 30-as és 40-es években számtalanszor felszólt a jobbágyok felszabadítása, a jobbágyok személy és vagyonbeli bátorsága, a jobbágyok birtokképesége a földesur bíráskodása saját ügyében, a jobbágyok örökváltása, nemcsak az önadózása, az ősiség eltörlése stb. kérdések érdekében nem tekintve azt, hogy őt mint akkor még kiváltságos nemest érzékenyen fogja sújtani a kérdések olyatén megoldása, mint az ő, mint államférfiu kívánja; midőn szerényen visszavonul minden zajos ünnepeltetés elől; midőn viszázatot minden kitüntetés és cím; midőn nagy szolgálati legszebb elismerésének tekintti királynak sajátkezü aláírásával ellátott keret nélküli arcképét és midőn élete alkonyán egyedüli kívánsága saját szerint: „Nem kell nekem semmi, hanem öfelsége minden valószínűség szerint tul él engemet és csak azt kívánom: mondja azt, ha meghalok, hogy Deák Ferenc becsületes ember volt.“

Az önzetlenségnek és szerénységnek ily nagy foka, mely ezen keresetlen, egyszerű szavakban rejlik csakis egy nagy lángész, egy önzetlen bölcsnek és hazafiúnak lehet tulajdona, kinek szilárd jelleme vértetve van minden emberi gyarlóság ellen.

Deák Ferenc egyéniségének egyik legszebb vonása az erkölcsös nemes gondolkozás.

Erkölcsei alap nélkül nem tudott elképzelni családi életet, társadalmat és társadalmi intézményt, mely egyéni felfogása visszatükröződött minden államférfiúi megnyilatkozá-

sában és cselekedetében, mert erkölcsi alap nélkül nem ismert sem államot, sem állami intézményt.

A szabadelvű irányzatnak volt lelkes szószólója, sőt megteremtője; reformokat óhajtott szabadelvű irányban, de mielőtt lándzsát tört mellettük, lelkiismeretesen hullatta az erkölcsi alapot, melyet ha nem talált meg, mint nem életre való eszméket ejtett el; nem volt ő szabadelvű reformátor, mert a nyugat hasonló áramlatának befolyása alatt állott, hanem azért, mert az ő erkölcsi érzéke nem tűrte hazánkban a még fennálló középkori intézmények maradványait, mit eléggé bizonyítanak a jogegyenlőség, a valásszabadság és más hasonlóságok fontos kérdésekben tartott beszédei.

Undorral fordult el a társadalmi életben, úgy a közéletben is mindenkitől, ki nélkülözötte az erkölcsi alapot; megszakította vele az érintkezést, sőt még eszközül sem használta fel, mert magasztos célok elérésére csak tiszta eszközöket használt, nem akarván az elért eredményt erkölcsi színvonalát lecsúsztatni.

Az erkölcsi érzék és az erkölcsi alap szükségességébe vetett hit fejlesztte ki az egyénben az igazságszeretetet és őszinteséget, mely két tulajdonság aranyfonálként húzódik végig Deák Ferencnek nemcsak magánéletén, hanem államférfiúi szereplésén is.

Az igazságosságot tekintette ő a társadalmi, a közigazgatási és állami tekintély védőbástyájának, az őszinteséget a társadalmi érintkezésben és az államférfiúi szereplésben a nélkülözhetetlen bizalom kuforrásának. Deák Ferenc szerint az igazságosságnak hiánya előbb aláaknáz, utóbb rombadönt minden tekintélyt, az őszinteség hiánya felkelti a mindenkire oly végzetes bizalmatlanságot és tág teret nyújt a gyanúsításnak!

Erkölcsei nemes gondolkodása, igazságszeretete és őszintesége voltak képesek önéki azon nagy tekintélyt kortársai között megállapítani, melyet élte utolsó percig élvezett; ezen tulajdonságok keltették fel kortársai halhatatlan bizalmát, mely végett őt szinte akarata ellenére vezérikül tekintették, megtevé őt az első között is az elsőnek; ezen tulajdonságok parancsolólag követelték azon őszinte tiszteletet, melylyel nemcsak a nemzet és a király, hanem a külföld is adózott Deák Ferencnek.

Nem kereste ő sem a tekintélyt, sem a bizalmat, sem a tiszteletet, mert tul szerény volt ő erre, hanem a nagy tudásával párosított egyéni és államférfiúi kiváló tulajdonságai önkéntelenül tölték őt előtérbe, önkéntelenül gyűjtötték köréje honfitársait, úgy hogy Széchenyi István mintegy a közhangulatnak adott kifejezést akkor, midőn naplójában írja: „Deáknak kell a mi központunknak lenni; felre minden irigységgel hazánk fiai! Adjuk neki az elsőséget!“

Valamint tökéletlen lenne a természet tavaszi ébredésének leírása, mely megfelelkezik az éltető meleget árasztó, világosságot nyújtó égitestről, a napról: akként lenne hiányos emlékbeszédem Deák Ferenc felett, ha megfelelkeznék az ő legnevezetesebb alkotásáról, melynek éltető melege megszüntetve a 18 évi önkényuralom rideg sivárságát egybeforrasztotta az uralkodó és nemzet szívet, melynek világossága előrevetette fénysugarait a magyar nemzet rohamos fejlődésének útjára, ha megfelelkeznék az 1867-iki kiegyezésről.

Ugy mondják, hogy a nemzetek történetében minden rendkívüli idő rendkívüli nagy embereket szül, így volt ez Magyarországon is, midőn a mult század történetét a 30-as évektől a 70-es évekig három nagy hazánk fia uralta: Széchenyi István, Kossuth Lajos és Deák Ferenc.

Mindháromnak emlékét egyenlő kegyelettel őrizi meg a nemzet, mert mindhármuk ténykedésének rugója az önzetlen rajongásig fokozódó hazaszeretet volt; mindhármuk ténykedésének végeztje csak egy volt: a nemzetet nagygyá, tekintélyessé, anyagilag és szellemileg függetlenné tenni.

E közös célt mindhármán más-más uton és eszközökkel óhajtották elérni s éppen

ezért, de a viszonyok és körülmények folytonos változása folytán is feláldozó ténykedések eredménye is különféle volt.

Széchenyi István százados szunnyadásból ébreszté fel a nemzetet, minden téren a műveltségnek sokkal nagyobb fokán álló nyugati nemzetek sorába akarta emelni hazáját, anyagilag akarta a nemzetet erősíteni, mert tudta, hogy a szellemi és anyagi erőben rejlik azon önbizalom, mely nélkül nemzet a bel- és kültámadások ellen sikerrel küzdeni képtelen.

Célját el is érte, sőt óhajánál nagyobb mérvben s ez volt éppen megrendítő végzetének főindító oka, mert a nemzet öntudatra ébredve erőinek tulbecsülésébe esett s csak egy lökés kellett, Kossuth Lajos agitatorius képessége, hazaszeretetéből táplált intranzigens szenvedélyessége, hogy a korona rossz tanácsadói által elkövetett ballépések szabadságának fegyveres erővel való megvédésére kergessék a nemzetet.

Széchenyi István ébresztő, lelkesítő, minden téren uttörő tevékenysége nélkül a nemzet nem lett volna olyan könnyen a szabadságharcba sodorható, a történelmünk lapjai nem hirdethetnék urbi et orbi elődeink hősiességét, melynek, mint azt Deák Ferenc előre láthatta, megkellett törnie a nyers erőszakon.

Kossuth Lajos lángoló hazaszeretetében nem tudván bevárni hazájának természetes, a lassu fejlődés útján bekövetkező önállóságát, függetlenségét, tulbecsülte a nemzet erejét s nem hajlott semmi békéltető, kiegyenlítő kísérletre, míg óriási erejét, határtalan akaraterét megérték az események vasereje s a világsi fegyverletétel után vérző szívvel vált el hazájától.

A szabadságharc után bekövetkezett idők szomorú rendkívülisége ismét megteremté az ő rendkívüli nagy emberét Deák Ferenc személyében, ki az 1848-as és 1849-iki évek veres eseményei előtt is a törvénykönyvvel, mint a valódi államférfiu egyedüli mentősváróval a kezében rendületlenül állott a jogfolytonosság megdönthetetlen elvén.

Ő, ki a politikában éppen úgy tudta érvényre juttatni érzelmeit, mint értelmét; ő, ki a nemzetnek ősi alkotmányában biztosított jogokból egy szemernyit sem akart feláldozni, viszont minden radikális politikától saját szavaival felállított elv szerint tartózkodni kívánt, midőn azt mondja: „Az előre lépés csak akkor engedhető meg, ha tudjuk, hogy a körülmények által vissza nem lökötünk”; ő, ki nyugodt, böles mérlegelésével belátva, hogy Kossuth Lajos agitatorius képességével szemben érvényre nem juthat, előre látta a bekövetkező veres szabadságharc óriási pusztításait, végeredményben pedig lenyugozását; ő, ki felismerte, hogy egy a korona rossz tanácsadóira hallgatva, mint a nemzet megszakadván békétürése, egyaránt letértek a törvényes útról és megszakították a jogfolytonosságot; ő, ki ismerte a világtörténelemben számtalanszor beigazolt tapasztalatot, hogy minden harenak végeredménye, ha a győztes fél kezdetben feltétlen megadást is követel, mégis csak a lappangó és feltámadt ellentétek kiegyenlítése közös meg egyezés alapján; ő megvolt győződve, hogy az önkényuralom nem tarthat örökké, hogy a dinasztának a nemzettel meg kell egyeznie és hogy a körülmények kényszerhatása alatt a koronának is, a nemzetnek is visszakell térnie a sajnosan elhagyott, de a jövőt biztosító, egyedüli törvényes alapra, a pragmatika szankcióra!

Ezen meggyőződéstől vezérelve már 1849-ben visszavonult Deák Ferenc kehidai birtokára, tényleg megmutatandó honfitársainak azt az utat, melyet a nemzetnek követnie kell — a passzív rezisztenciát, melyet mind addig vélt szükségesnek, míg a viszonyok változtával a megegyezés jogfeladás nélkül keresztülvihető; mint azt a szabadságharc után emigrált Gorove István, ki a kiegyezés után gróf Andrássy Gyula miniszteriumában kereskedelem, földmívelés és ipar tárcáját 1866. év június havában naplójában Deák Ferenc 1849-től 1860-ig a ajánlotta a nemzetnek, előre meg-

jelölven a hibákat, melyeket a germanizáló abszolutista politika el fog követni. A passzivitás példájával maga ment elől; türt és hallgatott; sem maga, sem környezete, semmiféle titkos áskálódásokban részt nem vett.”

A passzivitás politikáját azonban Deák Ferenc csakis úgy értelmezte, hogy egyrészt a nemzet a fegyveres hatalom atrocitásait ne idézze fel, másrészt hogy a nemzet fiai az abszolút hatalomnak semmilyen téren segítségére ne legyen, úgy mint ő is visszautasította 1850-ben Schmerling osztrák igazságügy-miniszter meg azon felszólítását is, hogy a magyar magánjog körébe tartozó több kérdés megvitatása végett fáradsa fel Wienbe; viszont azonban nagy súlyt helyezett arra, hogy a nemzetben állandóan ébren tartassák az alkotmány sérthetlensége iránti érzék, amit legjobban fejez ki Deák Ferenc 1858-ban, mikor a „Pesti Napló“-nak a további magatartásával vonatkozó kérdésére következő utasítást adja: „Első sorban az a feladat, hogy a nemzetben ébren tartassák az alkotmányos szabadságot való érzék és lelkesedés, mert akkor egy kedvező pillanatban, egy tollvonással lehet helyreállítani a magyar alkotmányt és 24 óra alatt lehet szabad alkotmányos államunk; holott, ha a népből kihalt az érzék ezen legmagasabb javak iránt, sem a sors kedvezése, sem az uralkodó kegyelme nem adhatja nekünk vissza az igaz alkotmányos szabadságot!”

Mindezek nem bizonyítják Deák Ferenc érzelmi és értelmi politikájának helyességét? nem bizonyítják-e Deák Ferenc állandó és szilárd meggyőződését, hogy a békés megegyezésnek okvetlen be kell következnie? nem bizonyítják-e, hogy Deák Ferenc hite a jogfolytonosság elvében, ezen elvnek érvényre-hajtásában rendíthetetlen volt?

Ugy hiszem ezen kérdésre feleletet sem kell adnom; hisz a bekövetkezett történelmi tények a napnál is világosabban beigazolták Deák Ferenc politikájának helyességét, — melynek rövid foglalata volt: az 1848-ban megszakított jogfolytonosságnak restitúciója, azon jogfolytonosságnak megőrzése, mely alapját a pragmatika sanctióban bírja.

Deák Ferenc szerint a pragmatika sanctio egy kölesönös egyezkedés a magyar nemzet és Habsburgi uralkodó ház között, mely kölesönösen biztosít jogokat, melyek viszont kölesönös kötelezettségekhez vannak kötve; a kötelezettségeknek be nem tartása megszünteti a nyújtott jogokat, melyeknek ha erőszak segítségével akar érvényt szerezni a szerződéses felek bármelyike jogbitorlást követ el és meg van szakítva a jogfolytonosság.

Vissza kell tehát térni a pragmatika sanctióra és ezen kölesönös egyezés betűihez, azok keresztülviteléhez ragaszkodni; teljesíteni kell a pragmatika sanctióban elvállalt kötelezettségeket és felélednek a nyújtott jogok!

Megjelent 1860-ban az ugynevezett októberi diploma, mely felajánlja a nemzetnek az autonomia visszaállítását, sőt alkotmányának visszaadását is, de nem akarja szentesíteni az 1848-iki törvényhozás által hozott törvényeket és követeli, hogy a nemzet választott kiküldöttekkel képviseltesse magát az összpontot birodalmi tanácsban Deák Ferencet ez nem elégtette ki, mert ő a jogfolytonosságot csak akkor látta teljesen helyreállítva, ha az 1848-iki törvények szentesítve lesznek; a birodalmi tanácsban való képviseletet pedig egy a nemzetet sértő, jogtalan követelésnek tekintette, mely a pragmatika sanctióval ellentétben áll, nem elégtette ki Deák Ferencet annak dacára, hogy a nemzet legjobbjai is már hajlandók lettek volna ezen áron is megalkudni, mert féltek, hogy teljesen kihál a nemzetből az alkotmány és az alkotmányos szabadságok iránti érzék.

Deák Ferenc nem hallgatott senkire, csak lelkiismeretére, melynek nyugodtsága még jobban megszilárdította meggyőződésben, míg végre 1865-ben elhangzott a magyar országgyűlést megnyitó trónbeszéd, mely reá mutat a pragmatika sanctióra, mint a nemzet és a korona között kötendő kiegyezésnek egyedüli alapjára.

Evvél Deák Ferencnek politikája győzött az egész vonalon, úgy hogy 1867-ben

gróf Andrássy Gyula hathatós támogatásával ugyanazon elvek, ugyanazon feltételek mellett, melyek Deák Ferencet már 1848-ban vezérelték, megkötötték a kiegyezés az utóbb megkoronázott és jelenleg is dicsőségesen uralkodó I. Ferenc József apostoli királylyal.

Idők multával különösen pedig az utolsó időkben lezajlott politikai küzdelmek során többször lehetett hallani oly nyilatkozatokat, melyek hol nyíltan, hol burkoltan a kiegyezési műnek értékét le szeretnék szállítani, mely nyilatkozatok természetesen akarva, nem akarva a Deák Ferenc iránt tartozó kegyelele iránt is vétének.

Ezen nyilatkozatok azonban Deák Ferenc halhatatlan érdemeit nem csökkenthetik, mert máson nem alapulnak, mint az 1867. XII. t. c.-ben kimondott jogi állapotnak a tényleges állapottal való összetévesztésén.

Hisz maga Deák Ferenc világítja meg legjobban az 1868. évi december 10-én a Deák-párt tisztelgése alkalmával tartott beszédében a jogi és tényleges állapot közötti különbséget, mikor mondja: „A munka nincs bevégezve, de a mi be van végezve, az elegendő arra, hogy reményt nyújtson a további sikerre, a mi úgy értelmezendő, hogy a kiegyezés ugyan meg van kötve, a jogfolytonosság helyre van állítva, a jogi állapot meg van teremtve, de a benne elvileg kimondott paritás Magyarország és Ausztria között keresztülvive még nincs; ennek végleges keresztülvitele oly időkre marad, mikor egyrészt a nemzet befolyásán kívül eső viszonyok változtával, másrészt a nemzet erősödésével és vagyonosodásával megszűnnek azon opportunitási okok, melyek még 1867-ben nem engedték meg a kiegyezés tényleges keresztülvitelét.

De nem csökkenthetik vajmi csekély felelősségérzetre valló ezen nyilatkozatok Deák Ferenc érdemét már azért sem, mert hisz a közelmúlt időkben, midőn a korona és nemzet között nézeteltérések merültek fel, hosszú sajnálatos vajudás után ismét csak a pragmatika sanctio alapuló 1867-iki kiegyezés alapján lehetett a nézeteltéréseket kiegyentíteni, a mit eléggé bizonyít a képviselőháznak 1905-ik évben szerkesztett felirata, mely nem kevésbé fontos, mint tanulságos okmányban a jelenlegi 48-as és függetlenségi párt vezérei és legkiválóbb férfiai bár ideiglenesen is az 1867-iki kiegyezés alapjára helyezkedtek.

Tények, melyeket letagadni nem lehet, és melyek a történetíró részrehajlatlan tolla által meg is lesznek örökítve, bizonyítanak tehát Deák Ferenc művének nagy értéke mellett.

Nagy e műnek értéke, mert egyrészt megadják a nemzetnek mindég azon nagy-lelkű megnyugvást, hogy az 1867-iki kiegyezésben biztosított jogi állapot, Deák Ferenc érzelmi és értelmi politikájának következtével tényleges állapottá fog válni; másrészt a nemzet legújabb történelmében egy biztos nyugovó pontot képez, melyre ha a pragmatika sanctiot megkötött szerződéses felek bármelyike, bármikor megszakítaná a jogfolytonosságot — mitől szeretett hazánkat Isten őrizze! mindég vissza lehet, sőt kell térni!

Deák Ferenc halhatatlan érdemet szerzett hazája körül; mert ha ő nincs — nincs máma teljes épségben megőrzött ezeréves alkotmányunk; viszont a király is igaz tisztelőtlenek, nagybecsülésének és elismerésének adott kifejezést, mondván Deák Ferencről: „Ez azután a tetőtől talpig becsületes, erős meggyőződésű ember.”

Ezek után, hogy Deák Ferenc nagy hazánk fia egyéni és államférfiu nagy tulajdonságai díszes csokrának néhány legszebb virágát kiragadva felidéztem az ő halhatatlan emlékét, látni óhajtjuk képét, mely hivatva leendő a törvényhatóság óhaja szerint minket e teremben mindig magasztos honfui tulajdonságaira emlékeztetni és példájának követésére buzdítani. Látni óhajtjuk őt, hulljon tehát le a lepel, mely a művész által megörökített valót elfedi!

Im! előttünk állasz tehát Te nagy férfiú, nagy tulajdonságok megtestestítője.

Fogadd Bács-Bodrog vármegye törvény-

Karácsony.

Ezerkilencszázhat esztendőnek előtte leszállt az Úrnak szent angyala a betlehemi egyszerű pásztorok közé az örvendetes hírrel, az evangéliummal, hogy a megváltó megszületett.

A kisednek istálló volt a szülőháza, jászol a bölcsője s a pásztorokkal együtt napkeleti bölesek, királyok jöttek imádására.

A kisedben az Úr ő egy-született fiát küldötte el a gonosz-ság kútfejének elrekesztésére s az igaz hit üdvözítő forrásának meg-fakasztására, a mi után már régóta szomjú lélekkel epekedett a világ.

A kisedben beteljesedett a megváltó szeretet ígérete.

„Dicsőség érte a magasságban Istennek!”

Ezerkilencszázhat esztendőnek utána megint evangélium, örven-detes üzenet után sóvárog az emberiség jobbik része, egy újabb megváltás evangéliuma után.

Adáz gyűlölség, élet-halál harca dúl, rombol, pusztít szerte a világban. Néptelen az Úrnak országa: a megváltó, az üdvözítő szeretet birodalma.

De a mennyből nem hallik új ígéret, angyal nem száll le új evangéliummal, Isten fia nem születik másodsor emberré e bűnös világért.

Hiszen az ígéret egyszer már testté lón s a megváltás malasztja kiáradt az egész emberiségre. Azóta az Úr nem távoztatta el tőlünk, mi távoztunk el tőle.

A második megváltás nagy munkáját magunknak kell elvégeznünk s végeznünk kell az első megváltás példaadása szerint. Az első, isteni megváltás lehet csak éltető forrása a második, emberi megváltásnak.

Karácsony napján, a beteljesedett ígéretnek, a nagy jó hirnek s az isteni megváltó születésének szent évfordulóján szálljon magába

a meghasonlott, egymás ellen tusakodó, egymást rontó emberfia s eszméljen a megváltás üdvözítő nagy tanulságaira.

Ha kivetjük szívünkéből a gyűlöletet s megtérünk a megváltó szeretethez, akkor leszen:

„Békesség ide alant az embereknek.”

Karácsony.

*Ma felejtük el ezt a földet,
Mit hó borít, vagy ronda sár.
Nem lát virágot, üde zöldet
A szem sehoh; — bús a határ.
Terül a köd mindent befedve,
Miként a bűn a népeken.
Ah! ma a földet elfeledve.
Járjunk égi vidékeken.*

*Csillag ragyog, mint akkor régen.
S míg lent pásztor nép andalog,
Fényben jönnek elő az égen
A betlehemi angyalok.
„Dicsőség az örök istennek!
Béke legyen a föld felett.
Jóakarattal az embereknek,
A Megtartó ma született.”*

*Mily szép az égickekkel járni!
Ami onnan egykor eredt,
Nem kell nekünk már arra várni.
Az a megváltó szeretet
Az isten lelkéből fakadva
Reánk borul, itt van velünk,
Mikor e földről elszakadva,
Szent karácsonyt ünnepelünk.*

*Föl a szívvel! . . . A lélek szárnyal.
Üdvöt keres, az égbe jár.
Az is, akit bá, baj, gond árnyal.
E nagy napon örömmre vár.
Mennyei sergek szálldogálnak,
Fényt vet reánk a glória.
Úr és szegény meghatva állnak
Im, eljött az isten fia! . . .*

*Mégis — bár az idők beteltek,
Sugár ragyog az ég íven —
Egy gondolat tépi a lelkeket,
Egy érzés rezdül a szíven.
Az, hogy üdvünk bár ott fenn sejtjük.
Bármily fényes az égi kar.
Ezt a földet el ne felejtjük,
Mely híven „ápol s eltakar.”*

*Ha majd imánk — buzgó ajakkal —
Békét tenyészt, víszályt leront.
Nép és király jóakarattal,
Virágoztatja fel a hont.*

*Jog, szabadság, ha nincs elnyomva,
Boldog a nemzet igazán,
Akkor virradsz szép karácsonyra
Édes, kedves magyar hazám!*

FORGÁCS ENDRE.

Rákóczi a magyar költészetben.

„Emlékezem szegény Magyarországról
Abban lévő szankivetett urakról
Legfőképen gróf Rákóczi Ferencről”

— kezdi a népköltés ismeretlen naiv dalnok 1703-ban elbeszélését Rákóczi szabadságharcáról. Érdekes egy költemény! Tele rajongással, bálványozó szeretettel a fejedelem iránt „őszinte kifejezése azoknak a lelkesült érzelmeknek, melyekkel a nép az ifjú szabadsághős, a szeretett vezér merész kezdeményezését fölkarolta.” (Thaly).

Mert a nemzet lelkében, szívében élt és él a fejedelem nagy alakja. Bátran állítom, hogy nagy nemzeti küzdelmeink számos bérosza közt alig akad egy is, ki annyira tudatosan élne a köztudatban. Volt annyi harc és háboru máskor is, a nemzet élet-halál harca az idegen hatalommal nem egyszer támasztotta fel a nemzet lelkesült haragját, átkos visszavonás és honfiúi meghasonlás rázkódtatta elégszer a hazai alkotmány erős várát és elégszer akadt hős, ki odaállt vész és vihar közé küzdeni, vérezni azért a szent kincsért, de ezek közt egy sem fért oly közel a nemzet, a nép szívéhez, mint II. R. F. Hősök hőse, vitézek virága, daliák dísze, kinek alakja a szentek glóriájával övedve jelképe lett minden nemzeti mozgalomnak. Négy századon át a nemzet élete folyton önfentartásért küzdött harc, nagy nemzeti királyai halála után ép e harcban merült ki minden életnyilvánulása, századokon keresztül függetlenségért küzdött és küzd a nemzet, és e függetlenségért vívott harcok utolsó, de csillogó reménye volt Rákóczi. Soha hevesebb nem volt az a harc, mint Rákóczi korában, soha ádázabb gyűlölettel és nagyobb anyagi készütséggel nem rontott az idegen hatalom a nemzetre, soha viszont nagyobb kudarcot nem vallott mind e hatalmi eszközök dacára, mint e korban, a legmésesebb harcok és legendás hadverő vezérek korában. De ép oly nagy, ép oly tragikus volt a bukás is. Ádáz gyűlölet, nyílt és titkos hatalmi eszközök meghozták ama meszeszerű harcok végét, azok a legendás hadvezérek nagy része pedig eladta a hazát és ügyét, a többi elment messze keletre „a merre tenger zúg, a merre a szél jár — Csillag lehanyatlak, ott nyugodtak ők már.” A kurucvilág egyik ismertetője e kort a magyar nemzet második lovagkorának mondja; — de csak időrendben második, jelentőségre nézve fényesebb az Anjouk lovagjátékos bandériális világánál. És e ragyogó világ vakító központja a fejedelem. A nemzet minden rétege benne bizakodik, nagyjaink politikai belátása a hatalmas tradícióju Rákóczi család sarjában találja függetlenségi törekvéseinek megvalósítóját, a köznemességet személyes előnyei és erényei kötik le, a polgárság tőle várja ősi kiváltságainak és ezekkel virágzásának épségben tartását, a jobbágy-ság pedig, a szegény magyar nép, kit ellenség és barát egyformán szaggat és tép, teljes felszabadulását reményli, mert számára két gonosz van a hazában. Pusztít, rabol minden házban: a Porció Pál és Forspont Péter, mely elnevezések alatt értendők ama elviselhetetlen terhek, melyet a német rakott a nép

vállára. Megváltóként tündökölt a nemzet szívében, kit mérhetlen szerettel vettek körül a szegény nép ezrei és kit bizony, bizony csak egyike azoknak árult el, ki vele fényes asztalánál ült. Szava mint egy boldogító új hit harsány hangja végig zugott az országon:

Rákóczi a határon.

Az Isten nevében
Itt vagyok én népem
A honi határon
Rézdobok, trombiták,
Riadozzatok át
Nagy Magyarországon.

A hatalmas Isten
Ide küldött engem
A puszta hazába
Régi jussaidnak
Szent szabadságodnak
Igaz oltalmára.

Kiragodom sebzett,
Vérbe tiport tested
A német karmából;
Rabbá lett lelkedet
A rontó keservek
Nyomorúságából.

Megmentlek, megváltlak,
Széttöröm a láncod;
Faggatom a könnyed.
Én vagyok szózatja,
Tárogató hangja
A te jövőödnek.

Én kiáltok hozzád:
Kelj fel Magyarország,
Dicsőséges népem!
Fel a szabadságért,
A szabad hazáért
Az Isten nevében!

(Endrődi).

És most már képzeljük el, t. hölgyeim és uraim, e tele ragyogású alak mint lelkesítette a nemzet költői lelkét, mint ihlette dalos ajkát annak a népnek, mely talán a Góbi sivatag beláthatatlan pusztaságából az őskor homályából hozta lelkének nemes költői tulajdonait, vagy tán — ne menjünk oly messze — a nagy magyar alföld délibábos tenger rónaságán nyerte poetikus lelkületét.

Az a nagy, a maga realitásában is legendás alak belekerült a népköltészetbe, melynek legegységibb tulajdonsága amúgy is az a jóhiszemű költői nagyítás, mely nem ismer közeputat: csak egekre törő halhatatlan hőst, vagy a pokol fenekéről fakadt fondor fenevadakat. Ily legendás hősként szerepel Rákóczi a saját korabeli népköltészetben, ki szerető karjával példát ír, hősi kardjával példát ad. És itt előre is megjegyzem, hogy műköltészetünk legnagyobbjait leszámítva, csak ez a népköltészet — a kuruc költészet idevágó része — az, mely érzelmében igaz, szeretetében szilárd, hűségében hatalmas. Csak ez a népköltészet merészkedett magához a fenségesség alakhoz közel férközni költői alkotásaival ép azért, mert vonzalma iránta közvetlen és igaz. Az utánna induló műköltészet — mind három faja: eposz, líra, dráma — kezdve a Kölesey hazafias költeményén át Szigligeti, Herczeg Ferenc, Jósika és Jókai idevágó munkáin, egész a legaktuálisabb, csak kiállításos Rákóczi darabokig, vagy nem magát a főalakot Rákóczi alakját teszik költői alkotásaik központjává, vagy pedig nem úgy állítják oda, mint az a maga teljességében élt és éltetett s mint azt a korabeli népköltészet és hű íródeákja Mikes konstruálta meg. Csak a nemzeti költészet legnagyobb és a néphez legközelebb álló, mondhatnám vezérlő szellemei — Arany, Petőfi — adják vissza az alakot a maga egész mivoltában, a népköltészet káprázatos felfogásában.

Mert káprázatos az a fény, amivel a nép vette körül e kedvelt alakját. Hisz más-kép nem is lehet. Ott kezdi gyermekségénél és még halála után is szellemével társalog. Valami mély megindító kép az, mellyel Rákóczi alakja a költészetben fellép és mely képet Taly Kálmán szorgalma hozott napvilágra. Háttére az egy évi ostromtól megrongált Munkács vára, előtérben ott áll a vár hő kapitánya, a legnagyobb magyar asszony, Zrinyi Ilona. Szt. Ilona napja van, verssel köszönti anyját a két Rákóczi gyermek: a 13 éves Julianna és a 9 éves Ferenc. A kis Ferenc verse tán nem remekmű, de végtelenül megható kép, amint a tüzelkű kis Rákóczi a harcok, szabadság és édes anyja dicsőségét emlegeti:

„Inség bilincseit kerülő magyarság
Egy Munkács várában szorult a szabadság,
Kit egy Zrinyi szívű tartott meg asszonyság,
Hol vagyses hálát nem adsz az egész magyarság.“

„Kit ne hatna meg ilyen kép, két század mulva is“ — kérdi Taly Kálmán. Szolgáljon e kis irodalmi emlék némi epizódjával a nagy éposznak.

Ime a Rákóczi költészet kezdete, ime első sugara annak a heroikus szeretetnek, mellyel a nemzet szíve zárta körül a fejedelem alakját. És most már legendák következnek, vagy jobban mondva legendás hangú kifejezései, énekei a Rákóczi életének. Véges-végtg kísérik gyermekkorától a siron tulig.

„Nagy árultatás esett országunkban (folytatja a bekezdésben említett népdal.)
És citáltatják urakat Udvarban
Hogy megtudják kitül esett az, jobban?

Fogva viszik ki Kassáru Szirmai
És Munkácsbul az ifju gróf Rákóczit,
Hogy ne kövessék atyjoknak nyomdokit!

És gróf Rákóczit fogva tartják Bécsben.
Szabadságát óhajta csak szívében.

Hauptmant Leman volt az ő estrázsája,
Idejében rajta szánakodója,
Maga vérevel megszabadítója.

Nemkülömben volt Rákóczinak dolga,
Mint Apolloniának állapotja,
Antiochus előtt lön bujdosása.

De az Isten irigyit megcsufolta,
Az sok szegény kérésit meghallgatta:
Hazájában ismétlen visszahozta.“

Csodák történnék, Isten meghallgatja az sok szegény kérésit és hazájába visszaviszi Rákóczit. Kitor a harc, emelkedik a libertás zászlaja és a harc kezdetét a Cantio de Francisco Rákóczi mutatja a költészetben, hatalmas fohásza a hazaszeretnek, melyet a hagyomány egyenest a fejedelemnek tulajdonit:

„Az magyar nemzetnek sok siralmát látom
Segilj meg Ur Jézus . . . kiért fohászodom

Ha kihoztál minket, Uram Seythiából
Régi pogányságnak mélységes tavából

Ne hagyj pusztítani mi ellenséginknek
Hogy láttassál lenni az mi Isteniünknek!

Kik csak azon vannak, hogy megemésszenek
És minket a földről eltörölhessenek.

Árva Magyarország, jaj pusztán hagyatál
És mind atya, anya nélkül hagyattatál

Ne félj, mert fölötted, im igaz strázsa áll
Régi szabadságtul még meg nem fosztatál,

Gondja van Istennek igaz hiveire
De *bizonnyal* hiszem: az *magyar nemzetre*.

Mennyi bizalom az igaz ügy győzelmében, mennyi áhitat az égiek segélye után, de ép annyi bizalom a saját erejében és vezérében. Hisz a vezérlő fejedelemnek tulajdonítja a hagyomány az egész harc legfrappán-

sabb jelszavát, azt a mérhetlen németgyűlöllettől izzó pár sort, mellyel csak a Zrinyi Miklós híres jelmondata „sors bona nihil alind“ — ne bánts a magyart — vetekedhetik. Ismerik bizonyára t. hölgyeim és uraim azt a pár sort, a mire célzok:

„Ne higgy magyar a németnek
Akármivel hitegetnek
Mert ha ad is nagy levelet
Mint a kerek köpönyeged
S peccéted üt ollyat rája
Mind a holdnak karimája
Nincsen abban semmi virtus
Verje meg a Jézus Krisztus.“

A nemzet lelkületének legigazabb kifejezését Rákóczitól eredtetni, az ő nevével marad fenn és lessz újra, meg újra aktuális, mikor a német jogainkra, hazánkra agyarkodik. Mikor 1860-ban az októberi diploma megjelent, ez a kuruc vers lett a válasza széjjel ez országban. Ugyanaz a szellem tette akkor is időszerűvé, amely a maga idejében megalkotta: a Rákóczi alkuvást nem ismerő törhetlen hazaszeretete.

De fennen lobogott pedig akkor a Rákóczi dicsősége — de befészkelte magát a Rákóczi személye a nemzet lelkébe! A kuruc költészet egyik legszebb darabja az ének Esztergom megvételéről mutatja leginkább azt a mesés rajongást a fejedelem személye iránt. Sátor dombját kuruc katonák dombolták, a földjét kezekben, üveggel hordották. Ő maga ott pihen fényes tigrisbőrön, perzsia szőnyegen, palotás ezrede őrszi. Ha harcol rettenetes kardja villog a kezében. Mint a szentírás Mózesé botját nyújtja a Veres tenger felé és az megoszlik, úgy Rákóczi is

Kardjával föl mutat Esztergom várára
Vár tornyán lobogó császár zászlajára:
Mire a fényes nap háromszor feltünne
Hej magyar lobogó lesz oda feltűzve.

És lett is! Ott nyargal már Esztergom bástyáin, lova lába nyomát tűzszikra kíséri. A legfényesebb színek ez a költemény szolgáltatja a Rákóczi képéhez, bizonyítéka annak a csodás nagyításnak, mely legendássá tette a fejedelem alakját.

És ezután beborul minden. Az ország, a szabadság a költészet látóhatára és felhőbe vész az ország, a szabadság, a költészet dédelgetett nagy alakja. A nagy nemzeti eposz tragédiává fejlődik, a szabadság ujjongó dala panaszos elegiává alakul és a nemzet lelkétől lelkezett fényes hőroza egy elhaló bus melódia akkordjaival távozik messze, messze, amerre a tenger zug, amerre a szél jár. De a nép és költészete hű marad hozzá, mindig ő a vezérmotivuma ama dallamoknak, melyeket inség és baj, nyomor és szenvedés a néplelekből vált ki. Az ő személyével, az ő nevével függ össze a magyar nemzeti riasztó és riadó, a magyar nemzeti marceillaise, a magyar nemzeti ima: a Rákóczi nóta. Különb, különb változatban, az ország más és más vidékén, a nemzet új és új válságos korszakában fel-felbug és hangjában tömören egyesül a nemzeti fájdalom és a nemzeti remény, a fájdalom és remény nemzeti nyilvánulása. „Rien ne prospéra plus, après cette malheureuse journée“ — írja Rákóczi az 1708. aug. 3-iki szerencsétlen csata után, amikor Taly Kálmán eredtetni e nótát és tényleg, valahányszor ott áll a magyar a sirnál, hol nemzet sülyed el és valahányszor e dermedtségből újra felocsudik, a Rákóczi neve és nótája az első és utolsó dallam. Ujra meg újra ő intézi az utolsó harcot:

Kiállott Rákóczi
 A munkácsi sánca
 Reá támaszkodék
 Pántos pallosára
 Reá rivalkodék
 Az rézdobosára
 Dobosom, dobosom
 Udvari dobosom
 Most néked megmondom
 Ne azt verd hogy: Mars, Mars,
 De azt verd hogy rajta
 Rajta, rajta rajta
 Ugy verd: a föld rengjen
 Ég is visszarengjen
 A ki él, meghallja
 Sőt azt is, ki halva
 Fekszik, felriassza
 Rajta rajta rajta
 Én híres vezérim
 Bottyánom, Bezerédim
 Kik vagytok vitézim
 Rajta rajta, rajta
 Utolsó nagy harera
 Halálos nehéz kód
 Mindent busan beföd
 Jobb is ha nem látja
 Mert csak szíve fájna
 Tán meg is szakadna . . .
 Dobos már dobolhat
 Rákóczi unszolhat
 Rajta, rajta, rajta
 A tábor, a tábor
 A majthényi, pázston
 Zászlóit lehajtja
 Szegény kuruc tábor
 Haj, Károlyi Sándor.

Consummatum est! A Károlyi Sándor
 nevével befejeződik a nagy eposz. Futó ha-
 dak, vert remények és róluk szóló bus köl-
 temények jelzik a nemzeti feloszlás útját. A
 nép és költészete azonban hűségesen ragasz-
 kodik fejedelméhez, elkíséri mikor a darvak-
 kal vagy más madarakkal elbujdosik messzire,
 hogy irigyi szava, ellenségi vasa szegény fejét
 ne érje. Ott van vele keserves bujdosásában,
 mikor őszi harmat után, nagy hegyeknek
 ormán fujdogál a hideg szél.

„Tanácsoljuk Fölségednek meg se is vesse
 Aranyait ezüstjeit rudakba veresse
 Rakassa fel, vitesse el,
 Hordassa el — és menjen el
 Merre szeme lát!”

Ott áll a haza határánál. Veszve min-
 den, még a remény is és ott a Kárpátok
 lejtőin bucsuzik imádott hazájától:

Bölesöm, vigasztalóm,
 Dajkám és ápolóm:
 Szép Magyarországom!
 Jaj szörnyű fájdalom,
 Meg kell tőled válnom.
 Vizeid folyását
 Erdőd nyílását
 Mezőid kalászat
 Lovam lába nyomát
 Te áldott földeden
 Már többé nem látom.

Ott rebegi imáját a kibujdosó Rákóczi
 avval a hő isteni bizalommal és vallóssá-
 ggal, mely a fejedelem jellemének egyik
 legszebb vonása és melyet ép azért a nép
 költészet és megtartott:

„Irgalmazz meg én lelkemnek
 Ki vagy Ura mennynek, földnek
 Könyörgök csak Fölségednek
 Mint kegyes Üdvözítőmnek.”

Im elmegyek országomból
 Drága kedves, jó hazámból
 Eddig való hajlékomból
 Költőznöm kell jószágomból.”

Az utolsó akkord könyekig megható:
 a földönfutó népezer divinatioszerű sejté-
 lemmele előre látja azt a rajongást, mellyel
 még századok multán is az ő nevéhez ra-
 gaszkodunk, nagy lelke szíve nagy érzéseiert
 előre látja azt a nemzetlentartó buzditást,
 mely az ő nevéből árad ki:

Szeret Magyarország
 Óhajt Erdélyország
 Holtig szán, holtig bán,
 Még a gyermekök is
 Tudom, visszakiván.

Mikor rég elmentem
 Visszasóhajtótok,
 Mikor rég meghóltam
 Akkor is sirattok;
 Haló poraimbul is
 Feltámasztanátok.

Összeszednétek még
 Porhanyó csontimat
 Amenre tenger zug
 Amerre a szél jár
 Csillag lehanyatlak
 Ott nyugosom én már.

Ugy történt; bekövetkezett, de nem oly
 szomorun, mint a fejedelem és a népkölté-
 szet látta: összeszedtük porhanyó csontjait,
 feltámasztottuk haló porából nemzeti hőnek,
 élő tükörnek, nemzetünk hirszerzőjének, fé-
 nyes csillagnak . . .

Ahol a népköltészet látszólag megválnak
 a fejedelem alakjától, ott és akkor foglalja
 hasonlóan érdekes keretbe azt a Mikes Ke-
 lemen „Leveles könyve”. Nem zengő versbe,
 de gyönyörű prózába.

Amilyen eredeti és kiváló jelensége a
 magyar geniusznak a kuruc költészet, époly
 tösgyökeres nyilvánulása a magyar léleknek
 a Mikes stílusa. De nemesak ez hozza össze
 a kettőt. Hanem az a nagy szeretet, mellyel
 a nép költészete, meg Mikes szíve is a feje-
 delmen csüng. Mintha visszhangja volna a
 Mikes leveles könyve a kuruc költészetnek.
 Ugyanaz a feltétlen ragaszkodás, ugyanaz
 a ragaszkodó bizalom, ugyanaz a bizalmas
 viszony uralkodik mindkettőben Rákóczi és
 népe közt. Klasszikus helylyé váltak az iro-
 dalomban a Mikes leveleinek ama részei,
 melyek Rákóczira vonatkoznak. A remény-
 kedés ezer változata, francia hitegetés, orosz
 bátorítás és török alakoskodás újra meg újra
 lángra gyújtja a lelkesedést a rodostói ma-
 gányban, a remény gyenge lángja gyorsabb
 egymásutánban magasabb és mind maga-
 sabbra csap fel; aztán egy hirtelen vészes
 lobbanással örökre elalszik, halmi tér sok
 időre, elnemul a nagy fejedelemmel együtt,
 eltűnik a reális létből örökre, hogy annál
 tisztábban, a nemzeti feltámadás gondolatja-
 ként éljen tovább a nemzet lelkében. E
 csendes kimulás rajza Mikes leveles könyvé-
 ben szolgáltatja a magyar irodalom egyik
 legmeghatóbb lapját, mely a maga egyszerű-
 ségében majdnem a fenséges körébe emel-
 kedik:

„Amitől tartottunk, abban már benne
 vagyunk. Az Isten árvaságra téve bennünket,
 és kivéve ma közüllünk a mi édes urunkat
 és atyánkat, három óra után reggel. Ma nagy-
 péntek levén, mind a mennyei, mind a földi
 atyáinknak halálokat kell siratunk. Az Isten
 mára hiasztotta halálát urunknak azért,
 hogy megszentelje halálának áldozatját, annak
 érdemével, aki ma megholt értünk. A mi-
 csoda életet élt és a micsoda halála volt,
 hiszem, hogy megmondották neki: „Ma velem
 lész a paradicsomban!”

Hullassuk bővséggel könnyeinket, mert
 a keserűségnek ködje valóságosan reánk szál-
 lott. De ne azt a jó atyánkat sirassunk, mert
 ötlet az Isten annyi szenvedései után a mennyei
 lakodalomban vitte, ahol a gyönyörűségnek és
 az örömmel poharából itatja, hanem mi ma-
 gunkat sirassunk, kik nagy árvaságra jutottunk.”

És most újra feltehetném a Thaly Kál-
 mán kérdését: „Kit ne hatna meg ily kép,
 még két száz év múlva is.”

Aztán még kísért a Rákóczi lelke a
 Mikes leveles könyvében, még vissza-vissza
 tér hozzá hű apródja, aztán ez is idő multán
 egyedül, egyedül hallgatja tenger mormolását.
 Tenger habja felett futó szél zugását, Nagy-
 Törökországban — — — és aztán ő is meg-
 tér őseihez, ő is, az utolsó bujdosó. — — —

Azokat a hantokat ott a messze távol-
 ban pedig majdnem oly vallásos ihlettel
 imádták a nemzet, mint a szent koronát, a
 mulandóság csak physikai részüket porlasz-
 totta, maga az eszme, melyet képviseltek,
 az ige, melynek valaha testeí voltak, egyaránt
 hatott tovább a nemzet politikai életére,
 folyton ott szerepelt nemzeti költészetében.
 Mikor II. József halála után felbuzdult a
 nemzeti visszahatás, mikor újra lángra kelt
 a nemzeti erő és nemzeti önértet, az erő és
 önértet nemzeti nyilvánulásai, mikor a szent
 koronát hazatértében templomi zászlókkal
 „Te deum laudamus“-sal kísérik, akkor egy-
 kora leírás szerint felharsant a nemzet szí-
 véből, a kísérek seregéből ott Nagyvárad
 piacán a Rákóczi lelke, a Rákóczi nóta. Mikor
 később a nemzeti megújulás és újjászületés
 eszméje az irodalom révén hatott legerőseb-
 ben, akkor újra meg újra feltámad a Rákóczi
 lelke. Akinek ajkáról először tört elő a nem-
 zeti megváltás gondolata, aki először érezte,
 hogy megbűnhődte már e nép a multat és
 jövődőt, annak a Kölesynek a lelkéből fakad
 a Rákóczi nevének csodás dicsérete is. Le-
 tűnt a multak fényes emléke, de Várna és
 hősi halált halt királya felett virraszt az emlék,
 Mohács mezején vérkönnyet önt az utazó,
 csak a pontusi sir néma.

Ime azonban felébred a Rákóczi szelleme:

Villámként csap, villámként sujt,
 És tüze lángra kél
 S a honfit és a honleány
 Csak érez: nem lát s fél.

S rohan mint az a győzelem
 Kelettől nyugatig
 A lándzsa zug, a lóbogót
 Magas szellők viszik.

És halmi megyen győzve jár
 A vérszent mezején
 Vészek körítik homlokát
 Erő forr kebelén.

S ledől országok hamvain
 Egy szép hon támad fel,
 Mely lelket tölt, mely szívet ráz
 Neve zengésével.

Innentől már állandó eszménye a köl-
 tészetnek a fejedelem. Az ősi dicsőség arany-
 száju lantosa, Vörösmarty, messze Lengyel-
 országban szólaltatja meg Rákóczi és Ber-
 cesényi szellemét, ott kesereg a haza, a sza-
 badság romlását, s ott hatol fel sóhajuk az
 éjg:

„A század elfogy. Haj vele
 Fogy drága nemzetem
 Isten! Magyarok Istene
 Tekints le, mentsd őt.”

Majd Mikeset szólaltatja meg a fejede-
 lem jeltelen sírjánál, életében jó szolgája,
 halálában hű hive, kinek fáj, hogy a fejede-
 lem neve tiltott hazájában és ki oly lapida-
 risan fenséges szavakkal — mint a termopylaei
 legyőzött győzők emlékoszlopa — hirdeti a
 magyarnak: „Itt nyugszik fejedelme hazádnak
 Számkivetett onnan, mert nem vala benne
 szabadság”.

Aztán összetalálkozik a magyar szabad-
 ság megénekelt hőseinek és leghősibb énekesé-
 nek: Rákóczinak és Fetőfinek szelleme.

Akkor történt ez, akkor, abban a csodás
 években, a magyar szabadságharc idején. A

nemzeti szabadság lánglelkű harcosának szellemét idézi a nemzeti költészet lángeszű dalnoka. Már 1845-ben ott bolyong a sárosi vár romjain, hol „tört falakon suhan által a szél, oly szomorú, mit a csacska beszél“. Beszél fejedelme letüntéről, az elnémult tárogatóról, a nemzeti hanyatlásról, de a szürke romok bére tetején már ott lengenek fehér alakok, a feltámadás gondolatja

„Nemzeded újra lessz, újra szabad“

1847-ben írja gyönyörű költeményét „Szent sír“ címmel. Mint a népköltészet régi emléke ugy indul:

„Messze, messze, messze
Honnan a madár jó
Tavaszi kezdetével
Messze, messze, messze
Hova a madár megy
Hűvös, ködös ősszel
Messze tengerparton
Áll a szent sír a zöld
Tenger sárga partján.

Oda száműzé magát a szabadság vértanúja:

S várta, várta, várta
Mikor jön már a hír
Hogy szabad hazája?
S addig várt, addig várt
Míg a halál jött e
Hír helyett hozzája
S otthon már nevét is
Alig ismerik: csak
egy emlékszik rája
Egyedül csak egy — — a
költő, a szabadság
ez örök lámpája.

Emlékezett rá, ott élt szellemével annak, kinek mártírtársává szegődött a segesvári esatamezőn, dicsőíteni, nép éposz hőisévé akarja tenni — mint Arany Jánosnak írja (1847.) — eszményévé a meg nem alkuvó törhetlen szabadságszeretnek. Szilaján, rap-szodikusan csattog lantja a szabadság véres évében 48-ban, Petőfi, a népszabadság ihletett énekese, a nemzeti függetlenség prófétái hangja dalnoka ujjongva köszönti a haza legnagyobb, de hirben, névben galádul megtépt mártírját. Az igazi Petőfi, aki ott esett el a hare mezején, az igazi Rákóczit, kit a nemzetietlen halátlanság ott felejtett a pontusi szent sírban.

Hazánk szentje, szabadság vezére
Sötét éjben fényes csillagunk
Oh, Rákóczi, kinek emlékére
Lángolunk és sirva fakadunk

Vedd a zászlót, vedd szellemkezedbe
S vidd előttünk, mint hajdan vívéd,
S másvilági hangon lelkesítve
Erősítsd meg seregünk szívét.

Oh a lelked, lelked nem veszett el
Ilyen lélek el nem vesztetett:
Szállj le hozzánk hősi szellemeddel
Ha kezdődik majd az ütközet.

S rohanunk az ellenség elébe
S ha utánunk nyul száz drága kéz
S lessz előttünk száz halálnak képe
Nem lesz köztünk ki visszanéz.

S majd ha eljön győzedelmünk napja
A szabadság dicső ünnepe
Igy kiált föl millióknak ajka:
Aki kezdte, az végezte be.

Nem érte meg a győzelem napját, pedig bizott benne, még kétség sem fért nagy lelkéhez, mint költőtársához, az Arany János lelkéhez. A történeti költészet nagy költőjét is elragadja az idők heve, a Marmora riadalmas zajával, csillagok haragosabb fényével felkelti Isztámból vidékéről a szabadság lelkét Rákóczi Ferencet. Ott áll hőseinek holt, a sírból kikelt szellemeivel.

„Miért búslakodtok némán vesztelve —
Hallatszik megint a fejedelmi szózat,
Nincs többé bilinesen a szabadság nyelve,
Mint az ég haragja oly hangosan szólhat,
Hogy mint nyárfa lombja, mit az ősz letarlott,
Reszkette lehulljon, ha ki van még, zsarnok.

Vigan ti halottak! fel az ő Budára,
Honnan visszatiltott egy százados átok,
Még áll, még erős a nagy királyok vára,
Megtisztelve néz rá élő unokátok,
Még van szív kebelben és ereken van vér,
Mit az eldőd büszkén sajátjának ismér — —

A szellemek hangjából azonban kételkedés szól, a költő nem bizik a népcsata győzelmében, vagy legalább megjelenik a Petőfi fénye mellett Arany költészetében az árnyék is, csak a vég, az a bizonyos vég, azt nem kell feledni: biztató, ha áldozatok árán is.

Vértenger lesz a lég, és az ember abban
Úsz véres arcával és véres kezével!
De kigázol a nap fényesen, melegen,
Hogy uralkodjék a felhőtelen egen.

Az eszmék közössége hozta 1848-ban a Rákóczi költészet e felvirágzását. A lírai költők után a regény, de főleg a dráma karolta fei a Rákóczi alakját. ekkor írja Szigligeti Ede a II. Rákóczi Ferenc fogságát, mely évülhetlen hatását mind mai napig nem kiváló drámai tulajdonának, hanem csakis tárgya népszerűségének köszönheti, bár e hatás — mint Bayer József kimutatja — nagyobb a legjobb történelmi drámáénál. Annak a kornak izzó szabadságszeretete szól a Szigligeti darabjából — különben is a párhuzam a kuruc idők és 48 közt önként adódik — a Rákóczi pathetikus beszéde a 48 magyarjának lángoló érzelmé. Csupa színvonalra szánt jelenet, esztétikai szempontból lehetetlen drámai bonyodalom és felépítés, de amint egy méltatója írja, a történet Rákóczija jelenik meg a hallgató előtt s a drámabelinek hiányát észre sem veszi. Csak egy korabeli színi kritikát kell elolvasni és kiténik belőle: mint halott az a darab. Az „Életképek“ 1848-iki idevágó számában találjuk e lelkes sorokat: „Nem a légből vett ideál, nem kiesikart fantomok — hanem a nép lelkéből támadó igazság van itt a költészet élő alakjával fölruházva. S végre midőn a távolban lelkesítő Rákóczi-induló megszólal, a tömeg fölördít, mintha mindegyik szívének legérzékenyebb hurján volna találva, egy kitartó névtelen kiáltás emeli a levegőt, minden arc ragyog, minden szem sár, minden kéz tapsol, vagy oldalához kap és fegyverit keresi.“

Majd a regényirodalom fényes alakjává domborodik ki Rákóczi. A magyar történelmi regény alakja Jósika Miklós künn a külföldön írja regényét II. Rákóczi Ferencről telve avval a nemzeti rajongással, mely többi munkáját is leghívebben jellemzi, és küldi be ide hazájába megszorodott magyarok megvigasztalására. Még fényesebben ragyogtatja a Rákóczi hírét-nevét a magyar regény legfényesebb kora írója Jókai Mór. Ami fény, pompa, ragyogás, hálványozó szeretet és szerető tisztelet egy ábrándos magyar lélek káprázatos fantáziájában megvan, mindezt a „Szeretve mind a vérpadig“ e regényében rápazarolja a költő Rákóczi alakjára. Az egész kuruc világ fénye, árnya, öröme és bűje, lelke és lelkesedése ott izzik azokon a lapokon — sokszor, de nagyon sokszor a költői cél tekintetében szem elől tévesztve a történelmi igazságot és felfogást. Csak olyan örök ifju kedély, mint a Jókaié, csak az lelkesített oly hatalmas képekkel ifjut, öreget egyaránt.

S itt vége szakadna ismertetésünknek, nem mintha a Rákóczi alakja, eszméje kiveszett volna a költészetből, ellenkezőleg — csak a legújabb időben lesz erősebb és a leggyakoribb költői motívum. Csakhogy mind e költői alkotások nagyon is magukon hordják az aktualitás jellegét, még ma kiesnek az irodalomtörténeti méltatás keretéből. Fokozottabb mértékben a dráma veszi újra és újra tárgyává a Rákóczi határozottan tragikus alakját. Kevés elenyésző eredménnyel. Van egész csoport költőnk, Lampért, Pósa, Balog, kiknek majdnem egész költői ihlete a Rákóczi korból indul ki. Ez aktuális vagy inkább újabb költők közül csak kettőt akarok még felemlíteni, kiknek érdeme már hervadhatlanul fennáll az irodalomtörténet lapjain: Thaly Kálmán és Endrődi Sándor kuruc nótái. Thaly a Rákóczi kultusz apostola, a holt fejedelem élő íródeákja, a néma hősök dicsőségének hangos hirdetője, nemcsak hangyaszorgalommal gyűjtötte és gyűjti a Rákóczi kor irodalmi és művelődéstörténelmi emlékeit, hanem — amint az másképp el sem képzelhető — a régi dicsőségből ihletve, annak avatott dalosa is lett. — Az Endrődi költemény kötete is esodás: élő példája annak, mint hangzik vissza a régi dicsőség hangja egy modern ember lelkében. Ott találta azt a korhadtt, de fényes öblű tárogatót s az esodamódon, melán kesergőn sirt át az erdőn:

A bugó hangra
— nekem úgy rémlett —
Átborzongott az
egész természet.

Viharos szélvész
verte a fákat —
A mi rég megholt,
Ime, feltámadt.

Sötét haraggal
Boszutól élve
Elöttem tombolt
Rákóczi népe

Letört dicsőség
Alvó porából
Ujulva kelt a
Régi tábor

S mennydörgő hangon
Égig harsogta:
A magyar nem lesz
soha rabszolga.

Prolog.

A „Bács-Bodrog megyei irodalmi társaság“ megnyitó Rákóczi-ünnepén Zomborban, 1906. évi december hó 16-án előadta a szerző.

Tavaszi ez? Tél ez? Tél a természetben:
Már szárnya átsap hegy-, völgy- és folyón.
Utján rideg fagy . . . Nem a hő szíveken!
Fenn szárnyaló szolozmán, hálazon . . .
S ha cserfa-lomb nincs már a rengetegben:
Babéredőt fed a kassai dóm . . .
S Galata, Izmid s a hon csak most szórta
Rózsáit a legszentebb koporsókra.

Tavaszi ez . . . Avagy lángkék hóféhérben
Eljűk nem-e a tavaszt hozák?
És kétszáz ifju zárandok kezében
A vándorbot nem volt-e mirtuszág?
S nem ébredés kelt százezrek szíveiben,
Járván a nemzet-bucsu májusát?
Hamvvedreihez nem így járulának
Rákóczinak és Zrinyi Ilonának?

Oh, sassá vált galambnak Nöcszménye!
S galamblelkű sas, hősök-hőse Te!
Hol a szíveknél oly csodás erőnye,
Mint honszerelmek története?
S az igazságnak hol még ama fénye,
Minőre vár Klionak esete,
Hogy azzal irná legdicsőbb két lapját:
E nagy honleány s nagy fia alakját!

Nézzétek őket, hazám ifjusága,
Példáikat — és lelkesedjétek!
Előttük nincs a földnek gazdagsága,
Kincs és vagyon: mind szálló porszemek . . .
Csak egy van, egy: a haza szabadsága!
Ezért áldoznak vért és életet.
Thökölynek, hős férjével, a Nő, —
S a lánglelkű Beresényiakkal — Ó!

Nézzétek a nőt, Munkács ormain:
A védőangyal elragadó képe!
S dicső fiát: küzdelme osztra im:
Szabadságért — harc, az Istenért — béke.
S halljátok majd, a sértett szavain
Mit döng a fondor árulók fülébe:
„Feláldoztam életem, mindenem”,
De nem: igaz szívem, becsülete.”

És nézzétek nagy történet-sorát
E ragyogó — s kihányó dicsőségnek:
Szabadsághősök csillagtáborát —
S csillaghullását hajh! a magyar égnek . . .
S háborgó lelke tükrét, Mármorát:
Mikéssel ott hogy élt kihalt reménynek . . .
S megértétek majd nagy tragédiáját —
S megérezitek majd kétszáz éves álmát . . .

S megérezitek, hogy itthon van megint!
S gondolni fogtok hőbben a hazára. —
S ráter a honnak hű gyermeke mind
— A merre fut a négy folyónak árja —,
Mire példáik legdicsőbbje int:
Az önzetlen hazaszeretet útjára, —
S honmentő álma mind könnyebb lesz:
Beteljesülve hazám, nemzetem

Oh, ápoljátok e közszellemet,
Ha a szív tette kész, — s ha dalra lobban . . .
Itt, Rákóczi jegyében született
Körünkben is — és mindenütt a honban!
S követve majd e tavaszünnepeket
Gyümölcsöző nyár a megújult korban.
S legyen, miért ő harcolt s bujdosott:
Szabad, dicső és boldog a haza!

Dömötör Pál.

Nápolyban.

Az aquarium félhomályából kijövet, kétszeresen érzi az ember a közepolász nap fényözönét. Szinte félénken fordulunk a szépségére és terjedelmére az egész földön páriát ritkító tengerből felé, mert aggódunk, hogy a roppant tágas vízfelületről visszaverődő sugárkévek fájdalmasan fogják érinteni szemünket. Hamarosan meggyőződünk aggodalmunk alaptalan voltáról. A tenger sima tükre, a belső öblözeteket s fjordokat kivéve, sohase egészen sima. Folyton folyvást, még a legteljesebb szélesendben is, kis fodrok, alig egy-két centiméter magas, egymást szeszélyesen keresztező, picike hullámsorozatokat sík-lanak keresztül kasul a híg elem felületén, és ezek, az erős, szembántó verőfényt annyira szétszórtják, esőkkentik és tompítják, hogy a rájuk való nézés épen nem kellemetlen.

Álltunk és néztünk.

Az a kevés, elhalványult történelmi reminiscencia, mely a mi iskoláinkban Nápolylyal összefügg, Nagy Lajos, Endre, Nápolyi Johanna és Thomas Aniello (Mászániello) egészen elmosódik, tehát nem rajzanak lelkünkben a történelemnek nevezett vérfolyam rettenetes képei. A tenger mélyében dülő örökös tülekedést, a vízi állatok életét, egyszerű nézelődéssel, nem láthatjuk. A víz színén lebonnyoló óriási forgalom annyira eloszlik a tágas sík területen, hogy — kérem ne tessék nevetni — az egész inkább színjátékok élethű diszleteinek tetszik, mint komoly nagy munkának. A kisebb-nagyobb vitorlás bárkák azt a benyomást keltik, mintha megannyi nagy tengeren élő madarak — sirályok és álbát-rószok — lennének. A nagyobb uszó alkal-

matosságokról azt képzeljük, hogy esupa életvidor, nyájasan enyelgő kirándulókkal vannak tele, a nagy hajók tudományos buvárkodók vagy egyszerű utazók kényelmére valók. Főnséges, ünnepi hangulattól mámoros kedélyünk, abban a három tompaszürke színre mázolt és ágyukkal teletüzdelt angol tengeri cirkálóban se láttat velünk valami komoly brutalitást, hanem békésen sütkérező óriási cet-halakat.

Mögöttünk az ámfiteátrálisan elrendezett hegy-halmas talajon épült nagy város, jobbra a Posilippó hegye, balra a nagy móló, a régi várból alakított magas világító tornyával, onnan tova Nápoly külvárosai és velük megszokítás nélkül összeépítve Forre del grecó, Resina, Herculanium és így tovább egészen a sorrentoi promontóriumig. Ezek fölött az égbe nyúló Vezuv az ő széles füsternyőjével, előttünk a lilásan rózsaszínű párázatu távolban Capri szigete.

Most az olasz ég tiszta ultramarin kékjébe egy kis szürkés árnyalat keveredik, már nem olyan átlátszóan tiszta, mint az előbb volt, a hegyek árnyéka bele nyulik a tengerbe, mely a Posilippó alján már olvadó ércetömegnek látszik, a világítótorony felső pereme fényes, sárga aranyozást kapott, a Vezuv alján sárgás-piros fényesikok lövelnek végig, a tűzhányó csucsból kimeredő ernyőrud jobban és jobban láthatóvá válik, aztán az ernyő egészen eltűnik és három-öt perccenként fehéressárga tűzkéve robban az égnek a nagy öságyu magasba nyúló szádájából, Capri eltűnt, a látóhatár összeszorult, az ég csillagai és a világítótoronyok fényezői kigyultak — este van.

Mi állunk, nézünk és hallgatunk.

Lelkünk kis világa hozzá hangolódott a mi tágasabb környezetünkhöz, kis szenvedélyeink és izgága akaratoskodásaink elcsitultak, a nagy mindenségnek örökös ismétlődő mozgásai a szívünkön dobannak keresztül és nyugodalmassal boldogság ömlik el egész valónkon. Gondolkozásunk folyása erősen meglassult. Lehámlott rólunk a mindennapos élet rabigája, az ő száz meg száz anyagiasság vonatkozásával, az én, átszellemlülve kiszabadul földi hüvelyének börtönéből, már nincsenek vágyai, megsejti a tiszta boldogság üdvözítő érzését és a nemlétben közel érzi magát az istenséghez.

Meddig voltunk abban a több mint félig öntudatlan állapotban, nem tudom. A tranceben szünetel az időről való fogalom. Sokáig nem tarthatott, mert az embernek nem adott tartós, nyugodt boldogság. Az első érzés, melyre tisztán emlékszem, szívem dobogása volt. Ehhez társult valami aggodalmas érzés, olyan elmosódó, fájdalmas félbizonyosság, hogy szinte láttam a Cherub intését, mellyel kiűz a titokzatos édenkertből. Még bent voltam Tündérorszámban, de már tudtam, hogy csak pillanatokig maradhatok ottan. Egy sóhajtásból formálódott az a hid, amelyen át Meseországba visszatértem a földre.

Kis feleségem sóhajtott és két könyccsepp gördült végig az ő kedves arcán, mi alatt csendesen suttogja, — óh miért is nem lehetnek itt velünk mind, mind, akiket szeretünk. — Képzeletünk azonnal visszazállott a mi sokat gáncsolt és nagyon szeretett Zomborunkba. De itt se maradhattunk sokáig, mert elhangzott a reális létezésbe visszazólító varázsige. Szétfoszlott a boldogságos álom, megmozdult bennünk az örökállat és fenyegetőzve követelte jussát. Nem néztük mi már se a Vezuvot, se a tengerből remek

remek panorámáját, se a villa nazionalenak sötétben is fényes fehér márványszobrait, nem néztünk semmitse, csak azt, hogy melyik a legrövidebb ut hazafelé, pedig utitársunk csak ennyit mondott: jerünk ebédelni.

Ebéd után az erkélyről gyönyörködöttünk a Vezuv hatalmas tűzkévéiben, vagy egy fél óráig, aztán elmentünk a Galleria Umbertoba. Ezek a fedett utcák talán még tágasabbak, mint a milánóiak. A fedett utcák keresztező pontjain igen jó zenekar játszott. Az igen nagy térség tömve emberekkel és az a rendkívül élénk olasz közönség, amelynek a zajos, lármás beszéd a vérében van, olyan csendes áhitattal hallgatja a zenét, mintha templomban volna. Még a kis rikkancok is csendben vannak. Sohase voltam barátja annak, hogy evés vagy sétatársalgás közben zeneelőadásokat tartsanak. Aligha nincs igaza az én öreg aradi orvos mesteremnek, aki azt állította, hogy a hosszú slepp és a táplálkozás közben való zenélés csak arra való, hogy a diskuráló pároknak a közelébe más valaki ne férközhessenek és ha már közel jutott, meg ne hallhassa, mit beszélnek. Mind más, ha egy kis fagyaltot vagy fekete szücsölget az ember. Ilyenkor bátran elandalodhat a zene ritmusain, különösen az olyan ember, aki ért a muzsikához. Már pedig az olasz az mind ért hozzá. Akárhányan közülök a fejükket, a kezükket vagy mindkettővel követi a zenedarab váltakozó ütemét, némelyik még halkán dudolgatja is a neki ösmerős máésztró klasszikus darabját.

Amint a zenészek elhallgatnak, fölzendül a taps és egyidejűleg olyan zajos lett az előbb hallgatag embertömeg, hogy most már a legközelebbi szomszédunkkal is csak kiabálva válhattunk szót. Nálunk az in spe bankár szerényen közeledik a kávéház vendégéhez és suttogva ajánlja meglehetősen fölszerelt mozgó boltjának változatos cikkei. Nem így a talján. Az olyan fülsiketítő lármát csap, mintha nyuznák ötöt. Egy szürke öreg bácsi akkorákat ordít, mint nálunk az üveges tót és az egész boltja áll husz darab gombostűből. A rikkancok, no azok csak olyanok, mint a budapestiek. Legkönnyebben úgy szabadultunk tőlük, hogy gazzeta ungheresát kértünk, ilyen nincs nekik, hát elsmfordálnak. Némelyik aztán élelmesebb akar lenni és munkene nákrikt (Münchener Nachrichten) harsogással tolja elibénk a sörmetropolis lapját. Niente tedesco, — á — á, sensi sior Russo, ilyen sincs.

Ejfél után, 1 órakor hazafelé indulunk. A villamos még közlekedik, hát arra ülünk. A villamos kocsit két hosszanti oldalán végig van a följáró — olyanformán, mint a mi régiebb szerkesztésű vasuti kocsiainkon — a fapadok pedig szép sorjában keresztbe vannak állítva. Ha vékony tengerfü matracal van az ülőke letakarva, akkor első osztálynak, ha nem, úgy másodiknak mondják és e szerint van megállapítva a fuvardíj.

A hirtelen fölkapaszkodásnál utitársaink az első osztályba, mi a másodikba kerültünk. A kocsit ebben a késő órában is tömve volt. Alig haladtunk néhány percig a kis báróné sug valamit a férjének — és helyet cserélnek. A báró erősen háborog és fogesikorgatva szól át hozzám — doktor, én mindjárt úgy vágom kupán ezt a Don Gunároszt itt mellettem, hogy erről fog koldulni világeletemben.

Kérlettük, ne csináljon zenebonát, mert a rendőrséggel nem tanácsos összekeveredni, még otthon se, hát még idegen földön.

— De mikor ez a degenerált római-görög folyvást hozzám döngölődzik.

— Talán kapatos szegény és csak dülöngözik.

— Fenét is kapatos, hiszen mindig a térdeivel simul hozzám.

— Ugy látom, hogy valami félig homoszexuális firma lehet, jöjjenek át hozzánk. Még jó távol voltunk szállónktól, a kis báróné hirtelen felugrik, arcoeskája pipacsörökre vált — nem, ezt nem tűröm tovább, ez örületes szemtelenség.

A bárónak se kellett több, agyonütöm, mi történt Jatti, megfojtom a gazembert.

— A lábikrámat érintette a nyavalyás, egy darabig türtem, mert nem akartam magát bajba keverni, ettől vérszemet kapott és — és megcsipte a bokámat, panaszkodik keservesen sirva a kis menyecske. A báró ijeszten elfehéredik és hirtelen a pad alá hajlik. Közben én is, készenlébe helyeztem zsebkésemet, lesz ami lesz, de nem hagyjuk megtorlatlanul ezt a pimaszkodást. A báró még jó ideig kutat a padlón, aztán fölemelkedik és mosolyogva szól — száljunk le.

— De hát mi az ördögtől van most egyszerre ilyen tulipiros kedve?

Ott állunk az utcán és a báró kacag mint a bolond, akit csiklandoznak, aztán kinyitja markát és elémutatja az in flagranti elcsipett gonoszlevőt. Most már mi is nevetünk, látva a báró tenyerén egy ollóit nyitogató kis tengeri rákot.

Saluti per il natale, boldog karácsonyt.

Kabos Márton.

Czinka Panna.

Felhős az ég, — a csillagok sugára
Csak itt-ott járja által a homályt,
Bús reszketéssel néz az éjszakába
Egy halvány mécs a messzeségen át . . .
Egy halvány mécs: miként ha fényét küldné
A végtelenbe tévedt üslőkös,
Elült viharnak titkait kutatja
Az igazságot, — amely örökös!

S szállnak körötte sóvár álmodások,
Tovább ragadnak rónán, bérceken . . .
Álnok, legendák rejtelmes honából
Rákóczi hős alakja megjelen:
A kard pihen, — s a száműzött vezérnek
Egy árny borítja forró homlokát,
Halk sóhaj röppen — haza vágyó lelke
Vergődni látja elárvult honát . . .

És felzokog: — mert vágya ébren virraszt,
Ott jár most is a csatátereken —
„Átok reá, ki sárral megdobálta
Legszébb lapod, gyászos történelem!
Azt zúgta messze szárnyaló hír akkor,
Hogy országomban szabad nép lakik,
Mért hogy nem tudtam összezúzni végkép
A szolguságnak átkos láncait!”

„Hah! hogy harcoltak a kuruc vitézek!
Álnok labancok Istenostora!
Nem támad fel az elporlott dicsőség?
Nem lesz hazámban szabad nép soha?”
— Nagy, mély sóhajítás szakad föl szívéből
Rá permetegként hull a könnypatak —
„Dicső múlt! rád vigasztalan jövő vár,
Hisz rozda marja már a kardokat . . .”

— Az ajtó nyílik csendességgel, halkan,
Besurran rajta titkon valaki,
Viganójának selymes suhogását,
Apró lépésit alig hallani.
Szóghaja fonva rózsás pántlikába
Piros eszímája cifra kordován,
Két sötét szemé babonás, szerelmes . . .
Édes mosoly rubintos ajakán.

„Nem úgy, nem úgy, én édes jó vezérem!
A csüggedést te most sem ismered!
A lángra lobbant libertás tüzében
Hallottad-é az esküvéseket? —
A harsonák az országot bejárták,
Szívünkbe szállt apáink szelleme
S bár zsarnok jött sereggel a kurucra,
Velünk volt a szabadság Istene!”

„S ott voltam én esengő dalommal akkor:
Hegedűm minden hangja esküvés!
Örültem, sírtam, átkozódtam rajta,
De a labancnak — egy halál kevés!
Igen, temette őket Érsekújvár,
De feltámadtak Trencsén ős falán,
Majtényi síkon porba hullt a zászló
S a zászlóval szabad magyar hazám!”

„De ládd, ne csüggedj most se én vezérem:
Van még kuruc, feltámad még a hon!
Hisz élni fog a hortobágyi pusztán,
Kárpátokon hős szellemed — s dalom . . .
Én nem halok meg, minden alkonyatkor
Bejárom szellőszárnyon a hazát
S belé sóhajtom minden honfi szívébe
A Czinka Panna legszebbik dalát!”

„Labancverő nép bábajos cigánya
— Felel Rákóczi — minden elveszett!
Édes dalodnak nyíló rázsubokra
Álnok honába nem csal engemet, —
A vadvirágos réten, erdős bérceken
Süvöltő szárnyon száguld a vihar . . .
Van még kuruc? . . . lappangva, bujdosolva,
Mint földalatti, elhaló moraj . . .”

„Némulj panasz! — s te hűséges cigányom
Húzd mégis nótám, óh hadd álmodom . . .
Törtessen át a szabályak csattogása,
Lovam patkója — altató dalom . . .
Alunni hagyjatok, ha elpihentem,
Hulljon reám hervadt viráglevél . . .
S ha föld ölébe zártok — porló testem
Hazám felé röptessen majd a szél . . .”

Sötét az ég . . . csillagfény nincs sehose . . .
Lehullt a legszebb, fénye elveszett.
Csak vijjogó sas kóvályog fenn a légtérben
A vérontás, a gyászos múlt felett . . .
Szegény magyar nép, mégis elviselted
Az emberirtó harcot, bánatot,
Azért tiportak rád, hogy fölemeljen
Mitől más nemzet — összeroskadott!

Aztán jöttek magasztos, szép idők is:
Rajtad csüggett egész világ szeme!
A pusztító s az ébresztő tusában
Nem járt-e itt Rákóczi szelleme? . . .
S a Hortobágyon, Kárpát erdejében
Visszhangzik alkonyatkor a magány:
Rákóczi indulója harsog ottan!
— Te nem haltál meg, szép cigányleány!

Zengő dalodtól lángra lobbanának
Közhatalmát burkolta jégszívek,
A lángból millió csillagszíkra gyűlt ki
S e hosszú éjre hajnalfényt vetett . . .
Észmessze — messze Márványtenger partján
A virradatra megmozdult a rög:
Kilép a népek glóriás Vitéze:
Hozsánna szól s az ágyu mennydörög! . . .

Dr. Radványné Ruttkay Emma.

Kultur-intézményeink.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Kedves Szerkesztő Uram!

Könnnyen megtörténhetik, hogy az alább következő észrevételek nem minden pontban fognak találkozni az ön nagyrabecsült nézeteivel; mindazonáltal, — már csak az audiaturot altera pars ismeretes tételénél fogva sziveskedjék jelen soraimat közrebocsátani.

Nagy zajjal, de annál jóval kevesebb lelkesedés mellett a napokban egy újabb kulturintézményünk jött a világra: a DMKE. zombori fiókja. Istennek hála, művelődünk rohamosan s társadalmunk ennek bizonyi-

tása végett egy újabb fáklyát ragadt a kezébe, hogy ezzel a fáklyával a kultúra fényét minél szélesebb rétegekben terjessze el.

Hacsak kis mértékben is bizonyos lehetnék abban, hogy ez a most megszületett fiók idővel egészen az apjára fog „ütni” s megfelel majd a hozzáfűzött reményeknek: rendkívül örvendező kebellet fogadnám most az új kulturintézmény világra jövetelét. Szinte elkerülhetetlen szükség van hasonló alkotásokra éppen a mi szerencsétlen viszonyok közt tengődő s nemzetiségi kérdésektől elég gyakran meggyötört városunkban, hol oly nagy számmal vannak a hivatalosak, de — ah — oly kevesen a választottak!

Ámde — bocsánatot kérek — a felvetett kérdésben legjobb igyekezetem mellett sem tudok optimista lenni. A mult tapasztalatai nagyon is hathatósan működnek közre arra nézve, hogy a lelkesedésem valahogy a tetőpontjára ne hágjon. Eddigi tapasztalataimból leszűrődött meggyőződésem ugyanis az, hogy városunk sajátos társadalmi viszonyai, irodalmi, művészeti, általában kulturális kérdések iránt tanusított közismert lanyha érdeklődése, egyáltalában nem alkalmasak arra, hogy itt bármilyen hasonló intézmény állandóan virágozni tudjon. Ha pedig csak vegetál: abban semmi köszönet nincsen.

Szinte szeptegve gondolok arra, hogy a közelmúltban voltak és — semmi kétség — a jelenben is akadnak olyan nagy idealistáink, akik Zomborban mindenáron kulturpalotát ohajtanának létesíteni. Nos hát előre is bocsánatot kérek az igazmondásért — de az a bizonyos kulturpalota alighanem úgy találná magát érezni az ilyenek iránt csodamódon idegen zombori talajban, mintha egy délszaki pálmát — kevésbbé sikerült ötlettel — szépen kitelepítenénk — a kukoricaföldre. (A hasonlatok, azt mondják, sántítanak). Hiszen elélegélne szegény feje ott is ideig-óráig, de hát egy bizonyos időpontban mégis csak megunná ezt a siralmas földi létet vagy ha szívósabb természetű: rászánná magát a lassu tengődésre.

Szóval: kulturpalota létesítése, bármilyen kívánatos lenne is az különben in theoria, jó ideig nem nagyon tanácsolható. Más időkre, gyökeresen megváltozott légkörre van itt szükség, hogy ilyesmire joggal és a siker kilátásával gondolhassunk. Hiszen, mint említettem, már meglevő kulturális egyleteink sem élhetnek még sem intenzív, sem extenzív életet.

Tessék fontolóra venni például a szabad liceum fejlődési viszonyait. Ugyebár a legnagyobb udvariasság mellett s a legőszintébb igyekezettel sem konstatálhatjuk azt, hogy a nagyközönség figyelme és áldozatkészsége csak megközelítőleg is arányban állana az egyesület vezetőinek tapasztalt buzgalmával és áldozatkészségével. A legtöbb-ször sikerült — már t. i. az illető előadók részéről kiváló — szabad előadásai így nem tölthetik be azt a missziót, melynek érdekében munkálkodni volna hivatva ez az egylet. Be kell vallanunk azonban azt is, hogy viszont bizonyos adminisztracionális és szervezkedési szempontokból tekintve a dolgot, maga a vezetőség, — bizonyára ő maga jobban tudja, hogy miért, — nem nagyon igyekszik közeledni a közönséghez. Taggyűjtési mozgalmakról szó sincs; hiányzanak azok a tényezők, melyek által társadalmunk tevékenyebb szerepet vállalhatna az intézmény sorsának előbbrevitelénél. Bizonyos elszigeteltség áll fenn maga az egylet, mint

ilyen és az általa szolgált közönség között. Elsősorban tehát az ilyen jelenségeken kell segíteni.

Aztán ott van csak a nyáron nyélbe ütött Irodalmi Társaság, mely épen a napokban adta létezésének első nyilvános tanujelét. Készségesen és igaz lelki örömmel ismerem el, hogy ez az első szereplés fényes volt és impozáns s a jövőre nézve biztató jelenségnek tekinthető. Öreg hiba volna azonban ennél az eredménynél most már stoikus nyugalommal megállapodni. Ha nem tekintünk el azoktól az épen nem kecsesítő auspiciumoktól, melyek közt ez a társaság létrejött: tüneményesen rövid életet jósolhatnánk szegénynek. Bizonytalanul, bátor-talanul áll biz' ő jelenleg is, noha a vezetőség, igazán elismerést érdemlő önzetlenséggel, — most iparkodik erősebb izmokat fejleszteni a kisded lábszáraiban. Hja de kérem, a légkör, a részvétlenség szívós életű bacillusai, melyek az első siker után sem fognak kipusztulni teljesen!? Fejlődhet-e ebben biztosan az ilyen kezdő vállalkozás? — eltekintve attól, hogy bizony napjainkban már a hasonló célu, — specialiter irodalmi-társaságok rendkívül sokat veszítettek jelentőségükből, sőt — ne mondjam — létjogosultságükből is. Ismét csak a közönség részvételének a hiányát kell emlegetnünk, melynek ellenében elszánt vezető emberek kitartó és csüggedésre kevésbé hajlandó buzgóságára lesz szükség, ha a társaság elfogadható eredményeket akar idővel felmutatni.

És ime most, kedves Szerkesztő Uram, a D. M. K. E. zombori fiókja is részt kér magának — és méltán — a pártfogolásból. Ezer szerencse, hogy ez a legfiatalabb kultur-intézményünk csak fiók, tehát mint ilyen, nem nélkülözi az erősebb védőszárnyakat s nem kénytelen árván tűnődni az emberi lelkesedés muló szalma-lángjai felett.

Volt idő, mikor egy tetszéssel emlegetett elmélet szerint az emberiség műveltségi fokát a — szappanfogyasztás határozta meg. Annál műveltebb valamelyik állam, mennél több szappant pusztítanak el benne a jámbor alattvalók. A tisztálkodási hajlamok tehát, — uti figura docet — egyenes arányban állottak az illető nemzet kulturális előhaladottságával. Modern napjainkban azonban — hajh, — letűnt immár a szappan aranykora. Most a szerint lehet az ember valódi literary gentleman-né: hány különböző fajú és rendű kultur-egyesületben tölt be diszelnöki, védnői, főtitkári, jogtanácsosi s a magyarok istene tudja még, milyen címezetű állásokat. Akik ilyeneken kívül esnek: egyszerűen nem léteznek tekintendők.

Most még csak egy dologtól borzadok, szerkesztő uram. Egy szép napon, mindezek tetejébe, be talál csapni közénk, gyanutalan halandók közé a — női kaszinó, kultur-intézmény gyanánt. Borzadásomat annak tudata mérsékli csupán valamelyest, hogy ez idő nincs még olyan nagyon közel. Ettől már mindenesetre kicsordulna az a bizonyos kultur-bizonyal kell lennie ilyennek is, — rémüldözve csapná fejünkhöz az éretábláját. A női kaszinó születésével mennyi gondosan ápoltság hagyomány és előítélet dőne halomra s az antik világ romjából diadalmasan kelne új életre egy eddigelé csak sejtett alkotás: Zombor, a kulturváros!

Csak művelődjünk, kedves szerkesztő uram. De korántse ringatódzunk kéjes álmodozásban, hogy most már meg van téve

minden telhető. Közönséget kell nevelni meglevő vállalkozásainknak s azok iránt fogékonyságát kell tenni a közönséget. A zombori társadalom ilyesmikhez még nincs kellőképpen hozzászoktatva.

A fentebbi „kötekedés“-ért pedig szíves elnézését kérem. Csupán jóakaratu gáncsoskodás az, de a világerő sem — ünneprontás.

Zsoldos Benő.

Most!

*Most, most szeress, míg fiatal vagyok,
Mig telt az ajkam, míg forró a vérem,
S bár jégvirágosak az ablakok,
Tavasz van télen.*

*Most, most szeress, míg fiatal vagyok.
S hogy égő bimbóit öledbe öntse,
Egész erdővel rózsát adhatok;
S még hátra van a gazdag nyár gyümölcse.*

*Most! Mert ha itt hagyott az ifjuság,
Hiába szín, forróság és az illat!
Tél lesz, nyílnék bár az egész világ, —
S hiába hivlak!*

Beke Ödön.

Az amerikai színházokról.

(Amerikai utirajzaimból.)

Irta: VÉRTESI KÁROLY.

Chicagóban este, a kábitó lármából kikerülve, színház után kérdezősködöm s elmegyek az előadásra. Meglepett. Csak a neve volt színház. Lélek nem volt benne. Egy bűvész tartotta elég unalmas előadását legelőbb. A szemfényvesztés után ének következett, orfeumszerű. csak hogy a nőnek nem volt nótázhatnékja, hangja. Következtek sorozatos, rövid darabok, tancok, ugrások, egyéb megunt dolgok, Wagner új divatu zenéje, melyet tapsolásra megismételtek. Az amerikai színházakban a füttyszó is tetszésnyilvánítást jelent. Ebben a színházban legkevésbé volt a színjáték, és a szindarabban kevés volt az eszmei tartalom, a gondolatok skáláján nem röppent magasra, annál több volt a prózai unalmasság benne. Amerikai humorral összeállított mindennapi történet volt, alig volt a darabban cselekvés. Egy férfi szereplő, bohócféle, kacagtatni akart volna, de sehogyszem sikerült az neki. Egy hölgy, rajongóktól elárultan, kecses kívánt volna lenni, ámde nem voltak már kecsői. Reklámmal sem lehetett azokat pótolni. Végre egy rövid, mondjuk nyul farku, frivol operette került a szövegkönyvből színre. Színjátészó üres beszéd. Fiatal műkedvelők nálunk jobban énekelnek, játszának, rajzolják meg az alakítást, de azért meg-megujultak a tapsok. Hálásak. Végre ott hagytam az egész színházat, a lenge, föl-színes játékot, a merészen dekolletált, görög inges alakokat, a könnyelmű muzsa gyermekeit, a színlapon hirdetett trikószöveget és az egész vászonerődöt.

Egyszer-másszor itt és máshol, megnézni a zajos játékot, bementem a színházba, arról győződtem meg, és vallom, hogy olyan színház, állandó, mint például nálunk a Nemzeti színház, művészerőkkel, összevágó, együttes játékkal, játszi könnyűséggel, mégis jellemző erővel, nincs egész Amerikában. Többet mondok. Nincs Amerikában rendes színház, csak vándorló szintársaságok vannak, dicsőségtől kikopott trüppök életpálya elgörbülésében jókedvű szegénység, szedelőzött társaságok, melyek füt-fát ígérve, hol itt, hol meg ott ütik fel a tanyájukat s néhány darabot ját-

szanak — ahogy tudnak, azután tovább állnak, ugyanazon darabokat megismétlik s mindenütt több-kevesebb reklámmal dolgoznak.

A mondottakból következik, hogy Amerikában nincs színházi élet és a színházi előadás akrobata mutatványokkal és bohóckodással vegyesen fordul elő. Színirodalmuk nincs, európai, többnyire angol darabokat alkalmaznak amerikai színre, csak a dalok és a rimkovácsok által összeültött versszakok, amerikai szövegítés. A tákolmány irodalom-költészet berkeiben nem lépnek megszire, Apolló felkent papjai nem lesznek. „A költő és a sorsharag egy anyaméhben született,“ mondja maga a költő. Világraszóló, forró szívű nagy költőjük kevés van. Költészetük éretlen, forratlan. Keserves összehozatal, kevés kifejező erejű toll.

Az irodalmi tolvajságot névtelenséggel engesztelik ki a pávatollal ékeskedő esókák. Amerikában mindezek dacára, nagyon szeretnek a színházba járni, arról, nyilvános közbirálat tárgyává levén, szívesen is beszélnek a derüs Bohemiáról, miáltal a színházak megszerzik a közfigyelmet.

A közönségnek nincs megállapodott izlése, annál kevésbé műizlése, érzelem mélysége. A mi és az ő kulturájuk, külön alapozott. Hátramaradottság részükről. A férfiak inkább az üzlet után futkos, klubba jár, mintsem hogy órákig egyhelyben ülne, pedig az amerikai zártzések a mienknél kényelmesebbek, mert az ideges yankee izeg-mozog szüntelen. A koravén ifjuság, embernyi emberek is, az üzleti órák után inkább máshol kamatoztatják az idejüket és csak kivételesen járnak színházba.

A színházak magánvállalatok, nem segítyezik senki, az állam legkevésbé. A vállalkozók (impreszáriók) megütik a nagy dobot, mikor valamely európai csillagot, vagy kisebb művészerőt szerződöttenek. Hullik a dollár özönével ilyenkor. Patti Adelina 50 estéért 250.000 dollárt kapott előre kifizetve. A művésznőt külön vonaton hozták, vitték egyik helyről a másikra, zongoratermet rendeztek neki a vasuton, fölléptekor virágot hintettek ki útjára. Férjének, Nicolinének, a neki is kijáró tiszteletből, vadászatokat rendeztek, kedvében jártak. A világhírű énekesnő, gyémántjaival nagyobb hatást ért el, mint a művészetével, mert a tündöklő kövek értékét megbecsültették, a művészetét nem egészen jól fogták fel, mert hiányos a zenei hallásuk. Így voltak Sarah Bernhard, Duse Eleonora művészi játékával, magas volt az nekik, de azért busásan fizettek, megújuló tetszés között a dicséret hangos szavával halmozták el.

Egy premier-t adtak elő egy amerikai színházban; egy ütöt taplót sem ért, nem hatott. Az első felvonás utáni szünetben, a színházi szolga jeget kiabál, árusítván azt fenhangon.

— Köszönöm, már le vagyok hűtve, mondta a hölgy.

Si non e vero, ben trovato.

Színházak, színházszzerű mulatóhelyek dolgában, Amerikában, New-York vezet, ez a színházak városa, mert egy városban sincs annyi színház, világot jelentő deszka, mint itt. Állandó színház van 75, de még több az olyan, szellős nyári színház, melyben időnként tartatnak előadások. Legnevezetesebb a Metropolitan Opera Hous, ebben tárja ki a város képességét, gyönyörködtelető erejét, és minthogy az amerikaiak mindent megbecsülnek, mert szeretik tudni, mit ér valami, ehhez a legnagyobb színházhoz 2.650.000 dollárnyi

értéket kötöttek s így tehát, mondjuk, fölrug néhány millióra.

Az amerikai színházak többnyire disztelen épületek, többet ér a telkük, mint a ház. Keresni kell a színházakat az utcában. Annál könnyebben botlunk az olyan vendégmarasztaló házakba, melyekben osztrigát enni, brandy-t, whisky-t inni lehet.

A fülemile és a Szentjános-bogár.

— William Cowper. —

*A fülemile, mely heteken át
Vidítgatá dalával a tanyát, —
Nem hallgatott, ha eljött már az est,
S biz' éj-ídon sem volt dalolni rest:
Egyszer, — mást mit is tehetett? —
Hatalmasan megéhezett.
Sóváran nézve szét mindenfélé —
Ott lenn a földön, mint kikémtelé:
Valami fénylett távol a sötétben,
— Kis szentjános-bogárka volt az épen . . .
Igy, a bokor hegyéről ő lecsapva,
Gondolta, hogy no, most mindjárt bekapja!
— Am a bogár. — szándékát észrevéve, —
Nagy ékes-szóval hozzá így beszéle:
„Te lámpásomat bámulod,
Akárcsak én a te dalod;
Irtóznul nekem bajt szerezni:
Mint én a dalod' tönkretenni:
Mert ugyanaz az égi hatalom
Tanít dalolnod s világitanom:
Hogy te daloddal, én pedig a fényvel
Tegyük széppé s viggá a létet éjjel! . . .”*

*A dalnok, hallván e szónoklatot:
Rcá helyeslően dalolgotott
S nem bántá őt, — miként mesém meséli, —
Aznap másutt akadt élelme neki . . .*

*Civódó pártok, im tanuljatok:
Megismerni valódi célotok;
Testvér ne mérjen testvérré csapást,
Ne kinozza, ne ölje egy a másit,
Ragyogjon és daloljon egyetértve,
A míg a lét gyarló, mulandó éje
Letűn, tisztelve folyton mindenik
A természet s jólét áldásait . . .
. . . Ki buzgón mindig csak békét keres:
Keresztyn névre az lesz érdemes,
S magasra száll a lény, vagy földön ballag:
Béke legyen célja s jutalma annak! —*

Angolból: **Zsoldos Benő.**

Különös fogadás.

Egy megye székvárosán átutazván, az ott levő öt-hat szálloda egyik legszebbjébe a „Magyar király“-ba szálltam. Éppen tisztujítás volt s az egész szálloda zsufolásig megtelt. Az egész vármegye alkalmazott, nyugdíjazott és elcsapott hivatalnokai megjelentek kíváncsi nejeikkel és leányaikkal. Én egy már előttem ismeretes kis társasághoz csatlakoztam és azzal indultam mindenféle kirándulásokra és multságokra. Az egész városban alig lehetett étkezési helyre lenni. A „Pannonia“ fogadó zsufolásig megtelt helybeli és vidéki vendégekkel, ugy a többi fogadó is. Este pedig az összes kávéházak is telve voltak. A mi kis társaságunk szerencsés volt az „Otthon“ szállodában egy asztalt megbódítani, hol külön table d'hôte-t szolgáltak ki nekünk.

Megérkezett a távozás órája.

— Holnap — gondolám — hátat fordítok a városnak és hazautazom. A szolgáltnak utasításokat adva, eltávoztam az udvarra; de alig léptem ki az ajtón, egy férfit pillantottam meg, ki jobb kezével egy lovat veze-

tett a széles kapun át. Külseje valami közeli földbirtokosra vagy gazdászra mutatott.

— Vigyázz lovamra és adjál neki abrakot — szólt az idegen a közeledő szolgáltnak — igazán lóhalálában jöttünk.

— Sajnálom uram — felelt a szolga levéve zsiros sapkáját — nincs sem embernek, sem állatnak helye, talán odaát a Sárga csikóban lehet még helyet szerezni.

— A szolga természetesen borralalót kap — folytatta az idegen — a Sárga csikó vendéglőre nem is reflektálva.

— De nincs istálló, kérem alássan. Kérem, az ur nem értett! Nálunk nincs valamire való hely, mind megtelt — hangsúlyozta a szolga erősen.

— Az állat nemes állat, azt látod, de te derék legény vagy, nem félek — mondá — zablyáját a legény kezében hagyva. Ezután a vendég az étterem felé tartott.

— Ez az ur sokat öntött a garatra — töprengtetett a legény, a lovat hosszan szemlélgetve.

— Vagy süket — jegyeztem meg én — de vigyázzon az állatra, mert felelős érte.

— Csak nem vehetem az ágyamba — dörmögött mérgesen.

— Jól van! Nézzen tehát át, vajjon van-e helye a Sárga csikóban?

Atkózódva követte a szolga tanácsomat, én pedig visszatértem az étterembe, hogy az ujonnan érkezett vendéget tovább szemléljem. Éppen szóváltásba elegyedve láttam a szállodás nejevel, ki hiába adta tudtára, hogy még ágy sincs.

— No nem kívánok annyit. Akár a Kossuth Lajos-utcára, akár a Fő-utra nyílik az ablak, nekem mindegy. A Főuton nem zavar a kocsizőrej, a Kossuth Lajos-utcában nem zavar a mézárások ökreinek bőgése, mert süket vagyok.

Egy barátom akkor jött hozzám azzal a hírrel, hogy az „Otthon“-nál a grog már az asztalon párolog, hogy siessek oda, künn már vár a társaság többi tagja. Éppen az „Otthon“-ba értünk, mikor a rendelt grogot vissza akarták vinni melegíteni. De legnagyobb esodálkozásomra a süket idegen társam helyét foglalta el és kényelmesen iddogálta már a második grogot. Hiába adtuk tudtára, hogy az idegenek étkezése az első teremben van. F. és L. törvényszéki bíró urak hiába rángatták kabátjánál, a nagyteremre mutatva: ő tiszteletteljesen meghajolva, megköszönte a szivélyességet, hogy ő itt nem fog karos-székre ülni. Kezembe véve most az „Egyet-értés“-t, összegöngyölítettem és egyik végét füléhez tartva, a felső nyíláson át dörögtem: „Itt zárt társaság van, mely bucsuetélyt ad!“

Az idegen előbb rám nézett, majd felkelt és így felelt:

— Jól van uraim! Ha úgy tetszik, nem utasítom vissza ajánlatukat.

S mielőtt megakadályozhattuk volna, a karszékre ült, a számomra fentartott helyen. Sokat evett és keveset beszélt, nem is felelve társaságunk köszöntéseire. Végre meg volt elégedve; intett Mariskának és egy ötforintost tett le az asztalra. Mariska vissza akart adni, de mérgesen intett, hogy nem követel vissza semmit.

— Jól esett, maradjon a többi borralalónak.

Ezután meghajtván magát, eltávozott. Mi is fizettünk és szintén eltávoztunk lakásunkra. Alig értünk oda, a pineér jelenti, hogy az idegen elfoglalta szobámat. Ez mégis

borzasztó! Felkértem barátaimat, hogy kísérenek el és szobám felé tartottam. Az ajtó el volt zárva, de a kulcslyukon át világozás derengett és bent kényelmesen sétálgatott az idegen. Csatatervet készítettünk, hogyan kell az ellenséget kiűzni; de nem juthattunk megállapodásra. Szóval adni tudtára akaratumkat, lehetetlen volt siketsége miatt. Elhatároztuk megtámadni az ellenséget, mintsem az éjjelt a szabadon töltjük. Csak azon töprengtünk, vajjon a szobát vagy az ablakot támadjuk-e meg, mikor hallottuk a bennlevő szavait.

— Szomorú dolog süketnek lenni! — volt hallható. Hogyan védekezzem betörők ellen? Betörhetik az ajtót és nem is hallom. Legjobb lesz le sem feküdni, hanem fegyverrel kezembem sétálgatni, minden betörőt fegyveremmel megbüntetni.

Nem mertük megtámadni, félve fegyverétől, hogy talán betörőknek tart bennünket, hanem visszatérve az „Otthon“-ba, az egész éjjelt mulatva ott töltöttünk iparkodtunk. A második szobában levő pamlagon leheveredve, végre elaludtam; az idegenről álmodtam, ki fegyverét orrom elé tartotta. Alig aludtam rövid ideig, mikor Csehfalvai barátom hajamat rángatva fölébresztett. Fáztam szörnyen, a hideglelés bántott, fogaim vacogtak, lábam majd megfagyott. Fölkeltem és elkezdtem járni a többiek hahotája között. Alig világosodott, mikor még egyszer megleázva, a „Magyar király“ szállodába mentem. Elesodálkoztam, mikor az udvaron az idegent vettem észre, ki éppen lovára ült és távozni akart. Mikor megpillantott, rögtön felém jött és kezét nyújtotta.

— Bocsásson meg uram, tegnap alkalmatlankodtam, de fogadásból tettem. Egy barátommal tegnap fogadtam ötszáz koronába, hogy én itt helyet fogok kapni. Sikertült a fogadás, de csak úgy, hogy süketnek tettem magam. Hallottam, hogy ön Budapestre megy, legyen szerencsém holnap reggelire a „Hungáriá“-han, hol engemet és barátomat megtalálhat. Számolok megjelenésére!

Ezek után kalapot emelt és megnyergelve lovát, a vasúti állomás felé tartott.

Másnap találkoztunk Budapesten a Hungáriában és a reggeli kora reggeltől vecsernyén tul is eltartott. Alig maradt valami az ötszáz koronából, a Hungária és az Otthon szállodásai láttak csak, mert utóbbi helyen szintén ő fizette éjjelezésünk költségeit.

Örök sors.

Nem gyujtanak soká, nem fénylenek

Örök sugárral e sötét szemek.

Ránc lesz a sima márvány homlokon

S kigyult ajkammal én se csókolom.

Lehull a rózsza. Fonnyadt lesz az arc is,

Megfagy a szív, hol most gyönyör viharzik

És eldarálja rólunk is a pap:

„Minden hiúság por és hamu csak“ . . .

S nem is hiányzunk majd a földtekén;

Támad helyettünk más lány, más legény,

S fölveszik vigan a bus fonalat,

Ahol a mi kezünkben elszakadt . . .

Beke Ödön.

hatósági bizottságának hálattal s szívből eredő hódolatát!

Fényes honfiai erényeiddel hass át ne csak valamennyiünket, kik e terem küszöbét átlépjük, hanem összes honfitársainkat, kik a közügyekre befolyást gyakorolnak!

Hasson át mindenkit a Te hazaszeregeted, a Te önzetlenséged, a Te józan, de amellett bátor, férfias gondolkodásod és jellemed!

Tekints le könyörülettel mireánk, azért a szent hazáért, melyet annyira szeretted és világosítsd fel szellemed minket, kik veled szemben csak kocsok vagyunk, mert ha legjobb tudásunk szerint cselekszünk is, nélkülözünk kell, sajnos, határtalan bölcseségedet, mely Téged mindig a helyes utra vezérelt!

És most, midőn bucsut veszek Tőled, engedd meg, hogy felelevenitem a mult időkből, az életedből vett egy jelenetet.

Midőn 1868. évi december hó 10-én a Deák-párt bucsuzott Tőled, Somsich Pál, a Deák-kör elnöke imígyen szól hozzád:

„A gondviselés küldötte Öt közzénk, mely midőn Deák Ferencel ajándékozott meg bennünket, egyszersmind keblünkbe ojtotta a hit, remény s szeretetnek érzését, s ezek varázserejével csatolt bennünket hozzája. Így lőn ő pártunknak vezére anélkül, hogy vagy ő kereste, vagy mi választottuk volna. Mondom Isten küldötte s mert hűséggel járt el küldetésében s az örök bölcsesség vezérelte erejét s szívét: sikerrel áldotta meg munkáját.“

Igy szól Hozzád Somsich Pál, egy tekintélyes, hazafias nagy párt nevében.

Ezen nyomon tovább haladván, Deák Ferenc, a Te szellemedet idézem meg s így szólok hozzá:

Deák Ferenc, a Te isteni küldetésed befejezve még nincs. Deák Ferenc, a Te szellemed ragadjon mindannyiunkat, szeretett Hazánk napszámait, varázskörbe, hogy mindannyian majdan a történetíró s a Mindenható kérlelhetlen, de igazságos ítélőszéke előtt szívre tett kézzel s fölemelt fővel pirulás nélkül ismételhessük a Te szavaidat:

„Tisztelem én a közvélemény hatalmát s tudom, hogy az oly hatalom, mely vagy elsodor, vagy eltípor. De tudom azt is, hogy izgatott időben gyakran felette nehéz elhatározni, mi a valóságos közvélemény, mert minden ember hajlandó közvéleménynek tekinteni azt, amit maga óhaj, több ízben tapasztaltam, hogy nem a lehangosabb szó volt a valóságos közvélemény. De van egy hű barátom, kinek szava még a közvélemény szavánál is fontosabb előttem, mivel én sohasem alkuszom, mert parancsát szentnek tartom, s kinek neheztelését magamra nézve a legsúlyosabb csapásnak tekinteném s ezen hű barátom — önelkiesmeretem.“

Ha majdan valamennyien lelkifurdalás nélkül mondhatjuk el e szavakat, úgy mint Te mondád, csak akkor léssen befejezve isteni küldetésed, Deák Ferenc.

Szünni nem akaró, zajos éljenzés és taps zúgott föl a beszéd után s a szónokot számosan melegen üdvözlötték.

Az arckép.

Minden szem a kép felé irányult. Kertben, karosszéken ül a haza bölcsé egyszerű szürke ruhában. Jobbját asztalon nyugtatja. Arcán bölcs nyugalom, magatartásán nemes egyszerűség. A kép Révész Imre festőművész alkotása. Szájáról-szájra járt a teremben a hire, hogy Széll Kálmán — mindenképen illetékes — ezt tartja Deák Ferenc legjobb képének.

A kép keltette hangulat s az emlékbeszéd hatása alatt emelkedett föl szólásra Schmausz Endre bizottsági tag s a következő lelkes beszédet mondotta:

Schmausz Endre beszéde.

Nagyméltósági Miniszter ur!

Méltóságos államtitkár urak!

Méltóságos főispán ur!

Tek. törvényhatósági bizottság!

Összejöttünk a mai napon, hogy faklyát gyujtsunk, hogy halhatatlan és mély tisztelőnknek adjunk kifejezést azon nagy hazafiai érdemekkel szemben, melyek Deák Ferencet olyan szépen jellemzik. Azok után, amiket öméltósága a főispán ur bevezető beszédében elmondott és az ünnepi szónok mesteri rajza elénk tárt, azt hiszem, hogy valamennyiünket csak egy érzelm köt le és hat át és ez az, hogy az ünnepi szónoknak főhásza és kívánsága teljesebbé menjen. Itt van tehát „a becsületes nagy ember“ közöttünk, ennek szelleme, ennek erényei, az ő hazafias érzülete és békeszeretete legyen az, amely ezen vármegye közönségét mindenkoron lelkesíti és áthatja.

Igyekezünk mi eddig is, hogy hűek legyünk eszméihez, amíg ő nem is volt itt közöttünk; de most, mikor közöttünk van, mikor int és tevékenységre buzdít, akkor önkénytelenül is arra kérjük az Istent, hogy azon lélek és szellem, mely az övé volt és amely őt hatotta át, valamennyiünké lehessen örökké és ezen teremben minket és majdan utódainkat is lelkesítsen.

Mélyen t. Uraim! Én azt hiszem, hogy nem szabad a mai napon adósnak maradnunk, — hiszen nagy adósságot róttunk le ma is — mert adósnak maradnánk akkor, ha a köszönet és hálának nem történnék a mai napon itt ez ünnepély keretében teljes megnyilvánulása.

Azok, akik jelen voltak a mult hó 29-iki közgyűlésünkön, hallhatták és tudják, hogy én akkor egy pium desideriumnak adtam kifejezést, hogy vajha ezen a mi nagy ünnepségünkön, — mely nemcsak a miénk, hanem minden becsületes magyaré és nemcsak egy párté, hanem az egész országé — a magas kormány kegyes volna magát képviseltetni, hogy megerősítsen bennünket és mindazokat, akik a jóra és helyesre hajolnak nemes törekvéseikben. Mert mentül kisebb valamely ország, annál nagyobbra kell becsülni jeles férfait, hiszen azok példája ad lelkesedést a mostoha viszonyok leküzdésére. És ezen kívánságunk testté vált. A magas kormány, amely a hazafias érületnek etikai részére is súlyt fektet és annak súlyt is kölcsönöz, megjelent közöttünk kiküldöttei által, hogy ünnepünket fényesebbé tegye, hogy ünnepünket díszítse.

Én tehát csatlakozva öméltósága bevezető szavaihoz, azt hiszem, hogy a megye közönségének óhaját teljesítem, midőn oda fordulok a miniszter urhoz és az államtitkár urakhoz, hogy megköszönjem a szívélyes és közvetlen fáradságot, melyet elvállaltak azért, hogy itt közöttünk személyesen megjelentek és hogy megkérjem őket, miszerint a magas kormánynál, melynek nevében jöttek, fejezzék ki köszönetünket és hálánkat képviseltetésért.

Mindezt a megye közönsége nevében bátorodtam kifejezésre juttatni és most már csak arra kérem az Egek urát, adja meg a nemzeti kormánynak az erőt és kitartást, hogy bátran és sikerrel haladhasson azon a pályán, amelyen van, hogy az egyetértést semmi meg ne bontsa közöttük és ha az a program, amelynek foganatosítására vállalkoztak, teljesebbé ment, tartsák azt meg az ország javára: mi biztosítjuk őket arról, hogy hűséggel, szeretettel és odaadással fogjuk nemes törekvéseiket támogatni. (Zajos éljenzés.)

Van még ezek után egy indítványom, amelyhez méltóztassanak hozzájárulni. Az én lelkem s mindnyájunk lelke azt hiszem teljesen át van katva ettől a szép ünnepségtől, melynek igazán csak úgy adhatjuk meg kellő értékét, ha ezen ünnepséget a mai napon egymagában hagyjuk és a mai napon nem foglalkozunk közönséges napi teendővel. Én tehát bátorodom azt indítványozni a tek. törvényhatósági bizottságnak, hogy a tárgysorozatot többi részét csak a holnapi napon folytassuk.

Az éljenzéssel fogadott beszéd és indítvány után Eigl József bizottsági tag szólalt föl.

Eigl József indítványa.

Nagyméltósági miniszter ur!

Méltóságos államtitkár urak!

Méltóságos főispán ur!

Tekintetes törvényhatósági bizottság!

Tekintve az imént lefolyt ünnepély magasztosságát, indítványozom, hogy ezen a mai kegyeletes ünnepélyen elhangzott mély hatású érzésektől áthatott beszédek a jegyzőkönyvbe véve, megörökíttessenek, mert ezáltal megörökítetik hazánk bölcsének emlékezete is.

Az indítványt a közgyűlés egyhangú helyesléssel elfogadta, mire a főispán a közgyűlést berekesztette.

Ez után következtek a tisztelgések a kormány képviselői előtt a főispáni termekben.

A tisztelgésben a következők vettek részt: a vármegyei tisztikar Vojnits István alispán, városi tisztikar Hauke Imre polgármester, a róm. kath. papság Fejér Gyula apátplébános, a gör. kel. papság Kupuszarevits Lyubomir esperes, az áll. főgimn. Rittinger Antal igazgató, a felső kereskedelmi iskola Zsulyevits Ernő igazgató, a gör. kel. szerb tanítóképző intézet Borgyoski igazgató, a pénzügyigazgatóság Popp György p. ü. igazgató, a kir. törvényszék, járásbírószék és ügyészség Eperjessy Kálmán tvsz. elnök, a kir. tanfelügyelőség Gráff Nikáz kir. tan., tanfelügyelő, a m. kir. honvédség Petrovics György őrnagy, a közös hadsereg lovag Stercz őrnagy, a csendőrség Szentmihályi főhadnagy, a posta- és telegráf hivatal Kraicz Lajos főnök, a kir. kincstári ügyészség Janovics Gyula jogügyi tanácsos vezetésével stb.

A kormány képviselőinek tisztelőre, kik a fél 4 órai vonattal Budapestre visszautaztak, Fernbach Károly főispán a vármegyei ház termeiben fényes ebédet adott, melyre a következők voltak hivatalosak:

Gróf Zichy Aladár, Bolgár Ferenc, dr. Töry Gusztáv, dr. Sztankay Géza, Popp György, Eperjessy Béla, Dömötör Pál, Popovits Aurél, Rittinger Antal, Kupuszarevits Lyubomir, Fischer Mihály dr., Zsulyevits Ernő, Kohut Henrik, Martin Tivadar, Modesz János, Kraicz Lajos, Janovich Gyula, Koczkar Zsigmond, Borgyosky Bozsidar, Rácz György, Lelbach Antal, Vujevich Lajos, Tarczay Dezső, Eigl József, Bachrach Lajos, Nikolits Izidor, Széchenyi Tamás dr., Falcione Nándor dr., Illy György, Popovits Sebő, dr. Kiss Dezső, Kleiszner Károly, dr. Alföldy Árpád, Sztrilich Béla, Hauke Imre, Listyevity Titusz, Thurszky Zsigmond, dr. Balogh Ernő, Méri Ignác, Henneberg Sándor, Buday Gerő, Sztrilich Zsiga, dr. Grüner Samu, Falcione Lőrinc, Karakasevits Milivoj, Vojnits István, Michailovits Kornél, Mikosevits Kanut dr., Seulty Ferenc, Fejér Gyula, Pavlovits Simon dr., Szemző Gyula, Szemző István, Karacson Gyula, Szilágyi Mór, Falcione Lajos, Pilaszánovits József, Hetteszheim Henrik, Gráff Nikáz, Széchenyi Emil gróf, Piukovits József, Latinovits Géza, Schmausz Endre, Császár Péter, Chotek Rezső gróf, Kovács Huszka Ferenc, Fernbach János, Tripolszky János dr., Ertl János, Pertschy Ferenc dr., Zákó István dr., Molnár Károly dr., Kozma László, lovag Stercz Adolf, Petrovics György, Obilics Milos, Proch József, dr. Balaton Gyula.

A diszebed ételrendje:

Francia leves,
Tok, fogas orosz mártással,
Párolt bélszín köritve,
Csirág, kelvirág vajjal.

Kappan, pulyka francia befőttel és heringsalátával.
Crème. Gyümölcs. Sajt. Kávé.
Borok:
Old Sherry.
Csonoplyai fehér 1901.
Ménési vörös 1898.
Magyarádi bakator 1898.
Lítke Casino.

Vármegyei közgyűlés.

Második nap.

Bács-Bodrog vármegye törvényhatósági bizottsága folyó hó 20-án elhalasztott rendes évnegyedes közgyűlését tegnap reggel 9 órakor folytatta Fernbach Károly főispán elnöklete alatt.

A főispán üdvözlővén a bizottsági tagokat, a jegyzőkönyv vezetésével Michailovits Kornél főjegyzőt, a szólni kívánók feljegyzésével Léderer Pál aljegyzőt megbízván, a közgyűlést megnyitotta és a törvényhatósági bizottság felhatalmazása alapján a 20-án felvett jegyzőkönyvet nyílt ülésben hitelesítette és bejelentette, hogy Wekerle miniszterelnök üdvözlő táviratát intézett hozzá Deák Ferenc arcképének leleplezése alkalmával.

Wekerle Sándor miniszterelnök üdvözlője.
Méltóságos

Fernbach Károly főispán urnak
ZOMBOR.

Örömmel ragadom meg az alkalmat, hogy Bács-Bodrog vármegye és Zombor sz. kir. város törvényhatóságának közönségét, midőn Deák Ferenc a kiegyezés nagy műve megalkotójának és a lánglelkű hazafi emlékéit ünnepli, őszinte szívből üdvözljem.

WEKERLE.

A közgyűlés további lefolyása a következő volt:

Alispáni jelentés a közügyek állapotáról. — A körültekintő gondossággal átdolgozott jelentést a törvényhatósági bizottság egyhangú lelkesedéssel vette tudomásul.

Kolozsvár megye közönségének átirata a vármegyei önkormányzat teljességének visszaállítása tárgyában. — Hasonló szellemű felirat intéztetik.

Udvarhely vármegye közönségének átirata a népoktatás ügyének és a néptanítók anyagi helyzetének rendezése tárgyában. — Oly kérelemmel állunk szemben, hogy azt szablon szerűen nem intézhetjük el, hanem odaadón pártoljuk. Óhajunk valamennyien az ügy rendezését és tegyük lehetővé, hogy a már alkalmazásban levő tanítók ne csak a XI. és X. fizetési osztályba, hanem eddigi szolgálati évüknek megfelelőleg osztassanak be. Egyhangul elfogadjatik és pártoló felirat intéztetik.

Nyitra vármegye közönségének átirata a m. kir. honvédség jelenlegi egyenruhájának megváltoztatásával magyar jellegű egyenruha behozatala s viselése tárgyában. — Tudomásul vétetik.

Ugyanannak átirata a magyar nyelvű cégfeliratok kötelező használata tárgyában. — Hasonló szellemű felirat intéztetik.

Kecskemét város közönségének átirata II. Rákóczi Ferenc fejedelem szabadságbarczának oknyomozó története egységes tudományos munkában való feldolgozásához szükséges adat gyűjtése s a kivételre szükséges nagyobb összeg gyűjtése tárgyában. — Kiadatik.

Pozsony város közönségének átirata a busdragaság megszüntetése tárgyában. — Tudomásul vétetik.

Szeged és Sopron városok átirata a sajtótörvény módosítása tárgyában. — Hasonló szellemű felirat intéztetik.

Nyitra vármegye és Kassa város átirata a nemzetiségi sajtó úzelmeinek megakadályozása tárgyában. — Feliratik.

Szolnok és Fehér vármegye átiratai a jegyzői nyugdíjügyi viszonyossága tárgyában. — Tudomásul vétetik.

Ugocsa megye átirata a bírói végrehajtási eljárás egyszerűsítése és bírósági végrehajtói intézmény államosítása tárgyában. — Tudomásul vétetik.

Heves és Szabolcs megye átirata a korcsmáknak vasár és ünneppalokon való zárvaratartása tárgyában a belügyi, pénzügyi és kereskedelemügyi miniszterhez intézett felirat támogatása tárgyában. — Tudomásul vétetik.

Nógrád megye átirata a tózsdei üzérkedésnek törvényhozási uton leendő korlátozása tárgyában. — Hasonló szellemű felirat intéztetik.

Főispán ur öméltóságának átirata Czálínger Józsefnek irodai igazgatóvá történt kinevezése tárgyában. — Tudomásul vétetik.

Ugyanannak átirata Németh Béla szolgabírónak a topolyai szolgabírósághoz lett át helyezése tárgyában. — Tudomásul vétetik.

Ugyanannak átirata Szeberényi Gyulának tb. szolgabírónak történt kinevezése tárgyában. — Tudomásul vétetik.

Ugyanannak átirata Jablonszky Aladár közigazgatási gyakornok, tb. szolgabírónak a vármegye központjába és Falcione László közigazgatási gyakornok, tb. szolgabírónak a zombori járási szolgabírósághoz lett áthelyezése tárgyában. — Tudomásul vétetik.

A zombori m. kir. törvényszék elnökének átirata egy új törvénykezési épületnek felépítése, valamint az e célra szükséges építési teleknek átengedése és az építési költségekhez való hozzájárulás tárgyában. — A szándékba vett építkezések által a vármegye közönsége miben sem érintetik, így a vármegye törvényhatósági bizottsága ezuttal mi kijelentést sem tesz.

A vármegyei 1905. évi gyámpénztár és gyámpénztári letét számadások. — Tudomásul vétetik.

Alispán, mint a törvényhatósági bizottság 45525/jkvi 2052. szám alatt kiküldötti bizottság elnöke beterjeszti az 1904. év. XXXVI. t. cz. életbeléptetése tárgyában kiadott 118340/B. M. 1906. számú rendelet III. 7. pontja és a 80000/B. M. 1906. számú utasítás 118. §-ában megalkotni rendelt sa az anyakönyvi kivonati díjak s a családi értesítőkért szedhető díjak bevételezése, kezelése és elszámolása tárgyában alkotandó vármegyei szabályrendelet tervzetet. — Tudomásul vétetik.

Alispáni előterjesztés a bezdán-kisközségi Dunaág áthidalása tárgyában. — A törvényhatósági bizottság az ügyet készséggel támogatja, felette fontosnak és üdvösnek tartja. A m. kir. kormányhoz feliratot intéz és annak átnyújtására Fernbach Károly főispánt és az országgyűlési képviselőket kéri fel.

Ugyanannak előterjesztése a vármegyei távbeszélő hálózat kiépítése tárgyában. — Kereskedelmi miniszterhez felirat intéztetik a 200.000 korona utalványozása iránt.

Ugyanannak előterjesztése egy kőbánya kibérlése, esetleg megvétele tárgyában. — Tudomásul vétetik.

Ugyanannak előterjesztése Gara és Torzsa községek közdülők közutjairól készített törzskönyvek hitelesítése tárgyában. — Hitelesítették.

Alispáni jelentés az állásokról végleg eltávozott községi alkalmazottak hátralékos nyugdíjjarulékaiknak leírása tárgyában. — Leiratnak.

Schöbel Miklós Jenő felebbezése Magyarokanizsa községnek a helyettes anyakönyvvezető lakbéré tárgyában hozott véghatározata ellen. — Feloldatik.

Mihályi Sándor felebbezése Magyarokanizsa községnek a községi kézbesítő lakbéré tárgyában hozott véghatározata ellen. — Jövábagyatik.

Duptza Kálmán felebbezése Bácsujlak községnek az anyakönyvek megőrzésére szük-

séges vasszekrény beszerzését megtagadó véghatározata ellen. — Feloldatik.

Schröder Mihály felebbezése Kerény községnek a községi kisbírák fizetésemelését kimondó véghatározata ellen. — Jövábagyatik.

Az apatini m. kir. erdőhivatal felebbezése Apatin községnek a m. kir. erdészeti kincstár terbére 1903—1906. évekre kivetett külrendőri közkölttség tárgyában hozott véghatározata ellen. — Vizsgálat megejtése végett főszolgabírónak kiadatik.

Eifried Ádám és Krisztina felebbezése Regőcze községnek Eifried Ádám és Kempl Ferenc örökösöknek perlése tárgyában hozott véghatározata ellen. — Jövábagyatik.

Körmöczy László és társai felebbezése Magyarokanizsa községnek a községi alkalmazottak fizetésének emelése ügyében hozott határozata ellen. — Jövábagyatik.

Popo-its V. Todor felebbezése Szilbács községnek az iskolák tatarozása ügyében hozott határozata ellen. — Jövábagyatik.

Bikar György felebbezése Opalánka községnek a kézbesítői állás szervezését megtagadó határozata ellen. — 1000 koronával rendszeresítették.

Berdó István felebbezése Ada községnek a rendőri fizetések emelése tárgyában hozott határozata ellen. — Gyalogosítás feloldatik, fizetésemelés jövábagyatik.

Duptza Kálmán felebbezése Bácsujlak községnek butorok beszerzését megtagadó határozata ellen. — Feloldatik.

Az önkéntes tűzoltótestület felebbezése Palánka községnek az egylet által kért jutalmazás ügyében hozott határozata ellen. — 240 kor. jövábagyatik.

Raisli Lukacs felebbezése Obecse községnek a hullámteri földek bérbeadása ügyében hozott határozata ellen. — Jövábagyatik.

Szkala Lajos felebbezése Bácskeresztur községnek az irnok végrehajtói fizetésemelését megtagadó határozata ellen. — 800 korona hivatalból megállapították.

Sztanyó Mihály és társai felebbezése Omoravica községnek a fogyasztási adók ezelőki elbocsájtása tárgyában hozott határozata ellen. — Jövábagyatik.

Gádot, Körtés, Gombos, Káty, Bacsótóváros és Boróc községek határozata az orvosi fizetésemelése ügyében úgy az érdekelt orvosoknak a határozatok ellen beadott felebbezése. — 1600 kor. jövábagyatik.

Dr. Benedek Jakab felebbezése Mozsor községnek az orvosi lak folyosójának betévegezése ügyében hozott határozata ellen. — Ujabb határozathozatalra utasították.

Tóth András felebbezése Tatabaza községnek az iskolai illem helyek athelyezése tárgyában hozott határozata ellen. — Jövábagyatik.

Dr. Burtik Győző felebbezése Ada községnek a kór és szegényház építése ügyében hozott határozata ellen. — Feloldatik.

Gyurákovits György felebbezése Nádálja községnek a másodirukoi fizetés felemelését megtagadó határozata ellen. — 800 korona hivatalból megállapították.

Hajdu Soma körállatorvos felebbezése Cservenka és Vepred községeknek a körállatorvosi fizetés felemelését megtagadó határozatai ellen. — 1600 kor. jövábagyatik.

Nagy Gergely adai ipartestületi elnök felebbezése Ada községnek az ipardíjak és pénzbüntetések átengedése tárgyában hozott határozata ellen. — Jövábagyatik.

Dr. Löbl Zsigmond ópalánkai községi orvosnak felebbezése Ópalánka községnek a halottvizsgálati díjak tárgyában hozott határozata ellen. — Jövábagyatik.

Szilágyi telepes községben Hollai Antal leköszönése folytán megürlt pénztárnoki állásnak választás utján betöltése. — Jövábagyatik.

Palánka határozata az apáca-zárdai iskolában levő kut szivattyjának kicserélése tárgyában. — Jövábagyatik.

Dunacséb határozata a gyámpénztári pénzkezelés és közpénztári alapok gyümölcsösztetése tárgyában. — Tudomásul vétetik.

Zenta határozata az óvodai dajka fizetésemelése ügyében. — Jövábagyatik.

Ugyanakkor határozata a város részére szükséges könyvkötői munkáknak árlejtes mellőzésével való biztosítása tárgyában. —

Paripás határozata egy díjnak alkalmazása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Felsőszentiván határozata egy népkönyvtár felállítása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Bácsgyulafalva határozata az ártézi kutchoz szükséges felszereléseknek fuvarozása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata a kéményseprés ellenőrzése és a seprési díjak szedése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Dunagárdony határozata Radinovits Jéca kártalanítása tárgyában. — 80 korona jóváhagyatik.

Bácsgyulafalva határozata kincstári földek vásárlása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Apatin határozata a községház építési munkáinak biztosítása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Ujverbász határozata a segédjegyzői, bírói és esküdti fizetések emelése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Ada határozata a kisbírók réti földje tárgyában. — Jóváhagyatik.

Bácsujlak határozata a tanítói szérűs kert megváltása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Ujverbász határozata a polg. leányiskola segélyezése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Ujverbász határozata a mozgósítási alap jövedelmének felhasználása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Ujverbász határozata honvédszoboralap létesítése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Kiskér határozata a kertész személyi pótléka tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta határozata a csösztői terület hasznosítása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Vajszka és Bogyán határozata a rendőrzet gyalogosítása tárgyában. — Feloldatik.

Vajszka és Bogyán határozata ideiglenes munkaerő felfogadása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Dunacséb határozata a negyedik tanítói állás szervezése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Magyarkanizsa határozata dr. Király Sándor ügyvédi díjai tárgyában. — Jóváhagyatik.

Körtés határozata egyházi építési fuvarok megváltása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Sajkásgyörgye határozata a róm. kath. iskola segélye tárgyában. — Jóváhagyatik.

Veprod határozata a segédjegyző személyi pótléka tárgyában. — Jóváhagyatik.

Kishegyes határozata a rendőrségi létszám apasztása tárgyában. — Feloldatik.

Martonos határozata kisegítő tanerő alkalmazása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Apatin határozata a nagyvendéglői bérösszeg leszállítása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Dávod határozata a községi kiktöltőtek napidijai tárgyában. — Jóváhagyatik.

Martonos határozata taneszközök beszerzése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Apatin határozata óvodaépület vásárlása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Obecse határozata ingatlan eladás tárgyában. — Jóváhagyatik.

Bátmonostor határozata ingatlan vásárlás tárgyában. — Jóváhagyatik.

Magyarkanizsa határozata a karjadi posta költségei tárgyában. — Jóváhagyatik.

Magyarkanizsa határozata az oromi posta költségei tárgyában. — Jóváhagyatik.

Szilágyi határozata a rendőri fizetések emelése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Dávod határozata Burányi Ferenc helyettesítési díjai tárgyában. — Feloldatik.

Bácsborsód határozata mezei utak átvétele tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata tanítói állások szervezése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Hercegszántó és Vajszka határozata a kisbírói fizetések emelése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Órszállás határozata a segédjegyzői és írónki fizetés emelése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Szépliget határozata községi ingatlanok eladása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Sajkáslak határozata az iskolai költségvetési hiány fedezése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Küllöd határozata új istálló építése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Küllöd határozata kertészlak és szegényház építése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Ujpalánka határozata dr. Kohn Károly ügyvédi költségei tárgyában. — Jóváhagyatik.

Csonoplya határozata ifjúsági népkönyvtár létesítése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Ujpalánka határozata ház helyek eladása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Apatin határozata új toronyóra beszerzése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta határozata tanulmányi segélyek folyósítása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Csávolgy határozata a nagykorcsma építési munkáinak biztosítása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Felsőszentiván és Sajkásszentiván községek határozatai a szabályi révtől a karlócai dunaig létesítendő h. é. vasut segélyezése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Bezdan és Monostorszeg községek határozatai a baja-bezdán-zombor-apatini h. é. vasutak segélyezése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Káty község határozata egy vízvezető csatorna építése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Magyarkanizsa község határozata a rétben létesítendő betonhid tárgyában. — Feloldatik.

Bácsszentiván község határozata utcák és terek szabályozása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Szilágyi telep község határozata tenyészállat biztosítási alaplétesítése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Martonos határozata a helyettes körállatorvos díjazása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Dávod határozata a tenyészbírók beszerzése és eltartása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata Szabó Viktor gyógydiájanak törlése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Nemesmilitics község határozata néhai Vidákovits Antal adóhátraléka tárgyában. — Jóváhagyatik.

Tiszakálmánfalva község határozata özv. Urschal Mihályné segélyezése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Nemesmilitics község határozata a toronyóra kijavítása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Bácsujlak község határozata egy tűzifecskendő beszerzése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata Nemesókök János tartozásának törlése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata Bóviz Illés tartozásának törlése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata Bozsán Márton tartozásának törlése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata a rabok élelmezési díjainak felemelése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Bácsszentiván község határozata Müller Ferencével kötött egyezsége tárgyában. — Feloldatik.

Péterréve község határozata a községi kertész fizetésének felemelése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata Lepár Albert tartozásának törlése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata Dukai Illés, Donoszló István, Mohácsi Julianna, ifj. Friss Ferenc, Császár Julius, Páku Erzsébet gyógydíjának leírása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Sajkásszentiván község határozata az 1906. évi költségvetési hiányok a réti pénzekből való fedezése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Körtés község határozata, a községi kisbíró élethossziglani választásának megtagadása tárgyában. — Feloldatik.

Magyarkanizsa község határozata, a

Szépliget határozata községi ingatlanok eladása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Sajkáslak határozata az iskolai költségvetési hiány fedezése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Küllöd határozata új istálló építése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Küllöd határozata kertészlak és szegényház építése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Ujpalánka határozata dr. Kohn Károly ügyvédi költségei tárgyában. — Jóváhagyatik.

Csonoplya határozata ifjúsági népkönyvtár létesítése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Ujpalánka határozata ház helyek eladása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Apatin határozata új toronyóra beszerzése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta határozata tanulmányi segélyek folyósítása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Csávolgy határozata a nagykorcsma építési munkáinak biztosítása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Felsőszentiván és Sajkásszentiván községek határozatai a szabályi révtől a karlócai dunaig létesítendő h. é. vasut segélyezése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Bezdan és Monostorszeg községek határozatai a baja-bezdán-zombor-apatini h. é. vasutak segélyezése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Káty község határozata egy vízvezető csatorna építése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Magyarkanizsa község határozata a rétben létesítendő betonhid tárgyában. — Feloldatik.

Bácsszentiván község határozata utcák és terek szabályozása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Szilágyi telep község határozata tenyészállat biztosítási alaplétesítése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Martonos határozata a helyettes körállatorvos díjazása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Dávod határozata a tenyészbírók beszerzése és eltartása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata Szabó Viktor gyógydiájanak törlése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Nemesmilitics község határozata néhai Vidákovits Antal adóhátraléka tárgyában. — Jóváhagyatik.

Tiszakálmánfalva község határozata özv. Urschal Mihályné segélyezése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Nemesmilitics község határozata a toronyóra kijavítása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Bácsujlak község határozata egy tűzifecskendő beszerzése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata Nemesókök János tartozásának törlése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata Bóviz Illés tartozásának törlése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata Bozsán Márton tartozásának törlése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata a rabok élelmezési díjainak felemelése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Bácsszentiván község határozata Müller Ferencével kötött egyezsége tárgyában. — Feloldatik.

Péterréve község határozata a községi kertész fizetésének felemelése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata Lepár Albert tartozásának törlése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata Dukai Illés, Donoszló István, Mohácsi Julianna, ifj. Friss Ferenc, Császár Julius, Páku Erzsébet gyógydíjának leírása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Sajkásszentiván község határozata az 1906. évi költségvetési hiányok a réti pénzekből való fedezése tárgyában. — Jóváhagyatik.

Körtés község határozata, a községi kisbíró élethossziglani választásának megtagadása tárgyában. — Feloldatik.

Magyarkanizsa község határozata, a

községi szolgák (kisbírók) élethossziglani megválasztása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Káty község határozata, a községi szolgák (kisbírók) élethossziglani megválasztása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Hetzl Jakab újsóvéi lakos kérvénye takonykór miatt kiirtott lova után segély folyósítása iránt. — Jóváhagyatik.

A központi és járási hivatalsszolgák kérvénye drágasági pótlékért. — Elutasítottatik.

A megyei segéd- és kezelőszemélyzet kérvénye drágasági pótlékért. — Elutasítottatik.

Özv. Höss Lipótné kérvénye segélyért. — Elutasítottatik.

Ada község határozata az alapok megszüntetése és a behajthatlan községi követelések leírása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Opalánka község határozata Petrovits Szvetozárné ovónó utiköltsége és napidijai tárgyában. — Jóváhagyatik.

Zenta város határozata a házipénztárt kisegítő alaphól 1907. év folyamán felveendő és visszafizetendő rövid lejáratú kölcsönök tárgyában. — Jóváhagyatik.

Küllöd községnek Koch Mihálylyal kötött egyezség tárgyában hozott határozata. Ada 1903., Péterréve 1905., Vaskút 1901., Nagybaracska 1904., Csávolgy 1904., Hercegszántó 1905., Béreg 1904., Felsőszentiván 1904., Bajsa 1904., Bácsfeketehegy 1905., Ujszivác 1905., Vaskút 1902. évi közpénztári számadásai. — Jóváhagyatik.

Órszállás 1907. évi, Bacs 1906., Bacsujfalu 1906., Vajszka 1906., Bajsa II ik 1906. évi pótköltségvetései. — Jóváhagyatik.

Militics község 1904. évi gyámpénztári számadása. — Jóváhagyatik.

Zenta 1907., Torzsa 1907., Bácskesztesztur 1907., Vaskút 1907., Bulkeszi 1907., Ofutak, Kerény, Parrag, Bácsordas, Bácsalmás, Sajkáslak, Bácsujfalu, Dunagárdony, Kishegyes, Bezdan, Tataháza, Petróc, Militics, Oszivác, Palánka, Dunabökeny községek 1907. évi költségvetései. — Jóváhagyatik.

Bellügyminiszteri intézvény az 1906. évi házipénztári költségvetés mikénti jóváhagyása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Kereskedelemügyi miniszteri intézvény Csurog községben a hazalást eltiltó szabályrendelet jóváhagyása tárgyában. — Meghirdettetik.

Ungvármegye átirata a községi jegyzői szolgálat tekintetében a viszonyosság az ország összes törvényhatóságával leendő megállapítása tárgyában. — Tud. vétetik.

Vas vármegye közönségének átirata sztrajktörvény alkotása tárgyában. — Használó felirat intézteik.

Óméltósága a főispán ur bemutatja a f. hó 17-én megtartott számonkérőszéken felvett jegyzőkönyvet. — Tudomásul vétetik.

Az alispán urnak jelentése a zentai járási szolgabírószék székhelyének Magyar-kanizsa községébe való áthelyezése ügyében. — Függetlenül tartatik.

Alispáni előterjesztés a községi jegyzői nyugdíjszabályrendelet módosítása tárgyában. Kovács Huszka a indítványozza, hogy a közgyűlésben az ügy azonnal tárgyalassék. Schmausz: Szívesen hozzájárul, miután a vezetők által jól elkészítettett, ne kössük formassághoz és elnapoláshoz. Vojnits: Elfogadja az indítványokat és felbatalmazást kér, hogy utasítsa őt a törvényhatóság a szabályrendelet meghirdetésre és jóváhagyás kinyerésére végett a belügyminiszter elé felterjesztésre. — Egyhangul elfogadtatik.

Alispáni előterjesztés a számvizsgáló elnökök kiküldése iránt. — Tud. vétetik.

Alispáni jelentés a legtöbb adót fizető megye bizottsági tagok 1907. évi névjegyzéke tárgyában. — Tudomásul vétetik.

Az 1876. évi VI. t. c. 55 §-a rendelkezése folytán a tiszti ügyész helyettesének megjelölése. — Dr. Csernyus Pál kijelöltetik.

Szépliget község határozata Wazmer György és társai marasztalási összegének leírása tárgyában. — Jóváhagyatik.

Baráth Imre és társai felebbezése Magyarkanizsa községnek kisegítő mezőőrök alkalmazását kimondó határozata ellen. — Feloldatik.

- Baráth Imre és társai felebbezése Magyarokanizsa községnek a birkalgeeltetést szabályozó határozata ellen. — Jövahagyatik.
- Sándorov Illés és társai felebbezése Magyarokanizsa községnek a birkahajtó ut ki-jelölését megtagadó határozata ellen. — Jövahagyatik.
- Vračasrics Vladimir felebbezése Sajkás-szentiván községnek nevezett segélyezését megtagadó határozata ellen. — Feloldatik.
- Sajkáslak határozata Szekulits István tanulmányi segélye tárgyában. — Jövahagyatik.
- Ugyanannak határozata Tomits Demeter tanulmányi segélye tárgyában. — 100 kor jövahagyatik.
- Csurog határozata reji legelő bérlete tárgyában. — Jövahagyatik.
- Oszivác határozata Erzsébet liget létesítése tárgyában. — Jövahagyatik.
- Dunabökény határozata Kiszt András párbérének leírása tárgyában. — Jövahagyatik.
- Ugyanannak határozata faiskola kertész alkalmazása tárgyában. — 100 kor. jövahagyatik.
- Davod határozata földvétel és eladás tárgyában. — Jövahagyatik.
- Mila Ferenc felebbezése Tiszakálmán falva községnek a gazdasági ismétlő iskolai tanító díjazását megtagadó véghatározata ellen. — Feloldatik.
- Dunabökény határozata egy népkönyvtár felállítására tárgyában. — Jövahagyatik.
- Toth Lajos felebbezése Zenta városnak a tanári fizetés beszüntetése tárgyában hozott határozata ellen. — Feloldatik.
- Fendrik Ferenc és társai felebbezése Zenta városnak a libalegelői munkásházak tárgyában hozott határozata ellen. — Feloldatik.
- Pollák Márton felebbezése Zenta városnak a nagyréti szántóföldek bérlete ügyében hozott határozata ellen. — Jövahagyatik.
- Novák András felebbezése Kishegyes községnek egy községi bika levágása és ki-mérése tárgyában hozott határozata ellen. — Jövahagyatik.
- Bari János és társai felebbezése Nagybaracska községnek a doboltatási díjak tárgyában hozott határozata ellen. — Jövahagyatik.
- Horváth Ferenc felebbezése Batmonostor községnek a tanító lak kályhája ügyében hozott határozata ellen. — Feloldatik.
- Dr. Neugebauer Dávid felebbezése Oszivác és Ujszivác községnek a körorvosi fizetés emelése ügyében hozott határozata ellen. — 1600 korona jövahagyatik.
- Radoszavlyev Milán és társai felebbezése Sajkáslak községnek iskola és tanítói lak építése ügyében hozott határozata ellen. — Megvonatik.
- Martin Jozsef felebbezése Szentfülöp községnek az apáca zárda failletménye tárgyában hozott határozata ellen. — Feloldatik.
- Bartusz György felebbezése Obecse községnek a g. k. karuagy fizetése ügyében hozott határozata ellen. — Pótlásra kiadatik.
- Hódság község határozata a Hansz Keresztély és neje tulajdonát képező épület megvétele tárgyában. — 52000 kor. jövahagyatik.
- Katymár község határozata a község-ház és jegyzői lak tatarozása tárgyában. — 3200 korona jövahagyatik.
- Titel határozata a szolgák felfogadása tárgyában. — Jövahagyatik.
- Vaskut határozata a kegyuri kérdés rendezése tárgyában. — Jövahagyatik és felterjesztetik.
- Zenta határozata a fogyasztási adók kezelése tárgyában. — Jövahagyatik.
- Militics határozata 20000 koronás kölcsön felvétele tárgyában. — Jövahagyatik.
- Felsőkaból határozata ingatlan vásárlás tárgyában. — Jövahagyatott.
- Zenta határozata Kömtyes István föld-bérlete tárgyában. — Jövahagyatik.
- Bácsordas határozata a mosztongai töltés költségei tárgyában. — Feloldatik.
- Paripás határozata ingatlan vétel és iskolaépítés tárgyában. — Jövahagyatik.
- Szentfülöp és Liliomos határozata ön-álló orvosi állások szervezése tárgyában. — Jövahagyatik 1600 kor. megállapítatik.
- A topolyai járas községeinek határozata a rendőrfelügyelői fizetés kiegészítése tárgyában. — Jövahagyatik.
- Alsókaból község határozata a zsablyai révtől a Dunavac nevűholt Dunaáig veze-tendő h. é. vasút segélyezése tárgyában. — 40000 korona jövahagyatik.
- Titel község határozata a perlasz-pancsovai h. é. vasútvonal segélyezése tárgyában. — 100000 korona jövahagyatik.
- Ugyanannak határozata a titel-perlasz-nagybecs-kereki h. é. vasútvonal segélyezése tárgyában. — 20000 korona jövahagyatik.
- Veprod község határozata a község belterületén átvezető utszakaszok és utcák jókaban tartása tárgyában. — Jövahagyatik.
- Temerin község határozata a Szvincsák fele ház helyekhez egy út létesítése tárgyában. — Feloldatik.
- Kekity M. Péter és Kuzmecs József felebbezése Obecse községnek özv. Zádor Antalné segélyezése tárgyában hozott határozata ellen. — Jövahagyatik.
- Rechner Konrad felebbezése Zenta városnak az iparos tanonciskola felszerelésére megszavazott összeg tárgyában. — Feloldatik.
- Taracközi reformált egyház kérelme anyagi támogatás iránt. — Alaphiányában elutasítatik.
- A vakok országos intézetének kérelme anyagi támogatás iránt. — Alispánnak kiadatik.
- Zenta város határozata Horváth Pál és neje tartozásának részbeni törlése iránt. — Jövahagyatik.
- Bajsa község határozata Biró József siketnema segélyezése tárgyában. — 200 korona jövahagyatik.
- Mohol község határozata Posa Ilona siketnema segélyezése tárgyában. — 20 kor. jövahagyatik.
- Tiszakálmánfalva község határozata özv. Tusori Mihálné segélyezése tárgyában. — 48 korona jövahagyatik.
- Zenta város határozata Kardos Róza és Selig Baruch gyógydíjának leírása tárgyában. — Jövahagyatik.
- Magyarokanizsa község határozata a Banskú Mihály és Beszédes Károly segélyezése tárgyában. — 200—200 korona jövahagyatik.
- Ugyanannak határozata Árok Elek segélyezése tárgyában. — 200 kor. jövahagyatik.
- Bácsorsód község határozata a községi végrehajtó lakbérének megállapítása, a végrehajtási és adóintézési díjak hováfordítása tárgyában. — Jövahagyatik.
- Sajkásgyörgye község határozata Parabuczki György és társai tanulók részére megszavazott segély tárgyában. — Feloldatik.
- Puskás Ferenc városi állatorvos felebbezése Zenta városnak az állatorvosi fizetés fel-emelését megtagadó határozata ellen. — 2400 kor. megállapítatik.
- Mérő István körállatorvos felebbezése Dunabökény, Bácsujlak, Parrag, Bácsóváros, Boróc és Paloua községeknek a körállatorvosi fizetés fel-emelését megtagadó határozatai ellen. — 1600 kor. megállapítatik.
- Szentfülöp, Bácsordas, Militics községek határozatai önálló állatorvosi állások szervezése tárgyában. — Jövahagyatik 1600 kor. megállapítatik.
- Tosaki Lázár és társai felebbezése Madaras község képviselőtestületének a községi közlegelőn keresztül vonuló utak elzárása tárgyában hozott határozata ellen. — Földmívelésügyi miniszterhez felterjesztetni javasoltatik.
- Bácsföldvár község határozata a beltelkek után kivetett ármentesítési járulékok megváltása tárgyában. — Feloldatik.
- Ugyanannak határozata Popovits Sándor építési vállalkozó pótmunkadíja tárgyában. — Jövahagyatik.
- Zenta város határozata az 1902. évi közpénztári számadásban előfordult könyve-lesi hiba kiigazítása tárgyában. — Jövahagyatik.
- Magyarokanizsa község határozata az 1888. évi számadásból folyó térítvények leírása iránt. — 89 kor. jövahagyatik.
- Szenttamás község által felhasznált törzsvagyont megterítés tárgyában hozott határozat. — Ujabb határozathozatalra utasítatik.
- Boróc község határozata a foglalási tartozások tárgyában. — Jövahagyatik.
- Begecs község határozata az 1906. évi községi pótdadó mikénti kivétel-e tárgyában. — Jövahagyatik.
- Mozsor község határozata az országos közmunka behajthatlan részének leírása tárgyában. — Jövahagyatik.
- Begecs község határozata az árvatári hiányra kivetendő pótdadó mellőzése tárgyában. — Feloldatik.
- Ujverbasz község határozata a behajthatlan községi követelések leírása tárgyában. — Jövahagyatik.
- Ujvidéki esendőszárnyparancsnokság megkeresése a moholi esendőriaktanya bérléte iránt megkötött szerződés zaradékolása iránt. — Jövahagyatik.
- Boróczy Jenő községi közig. tanfolyam haligató kérelme tanulmányi segély iránt. — 250 kor. jövahagyatik.
- Orsz. Baromfienyésztési Egyesület kérelme a Szabadkán rendezett orsz. baromfi-kiállítás költségeiből való hozzájárulás iránt. — 100 kor. jövahagyatik.
- Mihálovits István községi közig. tanfolyam haligató kérelme tanulmányi segély iránt. — 250 kor. jövahagyatik.
- Ujvidek város tanácsának kérelme Drágity György temetési költségeinek megterítése iránt. — 12 kor. jövahagyatik.
- Kubatov Andras kérelme nyugdíjazása iránt. — 630 kor. nyugdíjazatik.
- Werner Hugó köz. gyak. kérvénye költségek költésének megtérítése iránt. — 200 kor. jövahagyatik.
- Mozsor község 1905. évi képzési és nevelési alap számadása. — Jövahagyatik.
- Sajkás-szentiván 1907. évi, titeli retkező bizottság 1907. évi, Monostorszeg 1907. évi, Pacser és Mozsor, Obecse, Szenttamás községek 1907. évi közpénztár költségvetése. — Jövahagyatik.
- Vaskut 1902., Ujszivác 1905., Bezdán 1902., Bacsfeketehegy 1905., Bezdán 1900. és 1901. évi közpénztári számadásai. — Jövahagyatik.
- Bacsalmás határozata Magyar Balázs szőlőjén keresztül vezető ut céljaira szükséges terület kisajátítása tárgyában. — Jövahagyatik.

Városi közgyűlés.

Zombor szab. kir. város törvényhatósági bizottsága folyó hó 17 én tartotta meg Fernbach Károly főispán elnöklété alatt IV. évnegyedes rendes közgyűlést a bizottsági tagok élénk érdeklődése mellett.

Fernbach Károly főispán a közgyűlést a bizottsági tagok éljenzése között megnyitván, a jegyzőkönyv vezetésével Gyurisits György főjegyzőt, a szólni kívánók feljegyzésével dr. Agyics János aljegyzőt bizta meg és a pénztár-vizsgálat megejtésére 3 tagnak kiküldését kérte. Kiküldettek Szauerborn Károly elnöklété alatt Karakásevits Milivoj és idb. Heindlhoffer Róbert bizottsági tagok.

Polgármesteri jelentés. — A vármegyei közkórházra vonatkozólag bejelenti, hogy a főispánnal s az alispánnal határozott ígéretet nyertek arra nézve, hogy a vármegyei közkórház Zomborban építetik fel. Indítványára Fernbach Károly főispánnak és azon bizottsági tagoknak, továbbá a nagyközönség köréből felkért uraknak, akik II. Rákóczi Ferenc és bujdosótársai hamvai hazahozatalának alkal-mával részt vettek, jegyzőkönyvi köszönet szavaztatik. Jelenti továbbá, hogy a rendőrség

gyában. — Jová-

ég határozata az
olyó térítmények
óvabagyatik.

által felhasznált
tárgyában hozott
oathozatalra uta-

ozata a foglalási
óvabagyatik.

ozata az 1906. évi
vetése tárgyában.

ozata az országos
ének leirara tár-

ozata az árvatári
mellőzése tárgya.

ozata a behajti
írása tárgyában.

yparancsnokság
riaktanya hér-
des zaradeko-

özig. tanfolyam
egely iránt. —

Egyesület ké-
orsz. baromfi-
zajlás iránt.

gi közig. tan-
mányi segély
k.

ak kérelme
égeinek meg-
agyatik.

uyugdíjazása
ik.

k. kérvénye
éritése iránt.

képzési és
óvabagyatik.

titeli rét-
Monostorszeg

ecse, Szent-
éztár költ-

05., Bezdán
ezdán 1900.

adásai. —

yar Balázs
ira sztkés-

. — Jová-

5.

nyhatósági

Fernbach

évnegyedes

gok élénk

gyűlést a

egnyitván,

György

ésével dr.

a pénztár-

ését kérte.

lete alatt

er Róbert

rmegyei

gy a főis-

igéretet

közkör-

ványára

bizott-

g köré-

Ferenc

részéről a piaci élelmiszerek megvizsgáltattak és megfelelőeknek találtattak. Az ártézi kutaknál észlelhető vizesökkenés ügyében az országos geológiai intézethez, a földmivelésügyi miniszterhez fordult a városi tanács és az onnan veendő értesítés illetve felvilágosítás után fog a tanács intézkedni.

A m. kir. belügyminiszter intézvénye vízlevezető árkokon építendő hidak és vízereszkekre vonatkozó szabályrendelet jóváhagyása iránt. — Jóváhagyatik.

A m. kir. belügyminiszternek intézvénye a betonérték csökkenési alapnak a Zrinyi utca aszfaltozására leendő felhasználása tárgyában. — A tanács utasítatik, hogy a szükséges intézkedéseket saját hatáskörében tegye meg.

A m. kir. belügyminiszternek intézvénye a gör. kel. szerb nagytemető részére szükséges területek átengedése tárgyában hozott határozat jóváhagyása iránt. — A tanács utasítatik, hogy a szükséges intézkedéseket saját hatáskörében tegye meg.

A m. kir. földmivelésügyi miniszternek intézvénye a szarvasmarha, sertés és juh-tenyésztési szabályrendelet jóváhagyása iránt. — A módosított szabályrendelet meghirdetni határozottatott és meghirdetés után 30 napra életbe lép.

A m. kir. földmivelésügyi miniszter rendelete a keszthelyi, debreceni, kassai és kolozsvári gazd. tanintézeteknek akadémiai raugra emelése tárgyában. — Meghirdettetik.

Gróf Zichy Aladár őfelsége személye körüli m. kir. miniszter urnak köszönő levele diszpolgári oklevélért. — Tudomásul vétetik.

Dr. Thaly Kálmán köszönő távirata a hozzá intézett üdvözlő iratért. — Tudomásul vétetik.

Főispáni átirat Rell Lajos városi II. oszt. irnoknak az ideiglenesen megüresedett iktatói állásra és Sztolisits István joghallgatónak az ideiglenesen üresedésbe jött II. oszt. irnoki állásra történt helyettesítése tárgyában. — Tudomásul vétetik.

Főispáni átirat Konyovits Antal városi könyvelőnek az ideiglenesen üresedésbe jött alszámvevői állásra, Rell Lajos II. oszt. irnoknak az ekként ideiglenesen megüresedett könyvelői állásra és Raics Márton II. oszt. irnoknak az ideiglenesen üresedésbe jött iktatói állásra történt helyettesítése tárgyában. — Tudomásul vétetik.

Főispáni átirat Klinovszky Kálmán zombori lakosnak az ideiglenesen megüresedett II. oszt. irnoki állásra történt helyettesítése tárgyában. — Tudomásul vétetik.

A városi igazoló választmány jelentése a folyó évi november hó 29-én megtartott városi bizottsági tag választás tárgyában. — Miután a választás ellen panasz vagy észrevétel nem adatott be, a megválasztottak végleg igazoltatnak és a névjegyzéknek megfelelő módosítása elrendeltetik.

Dr. Poppovits István zombori lakos kérvénye az 1907. évi legtöbb adót fizető városi bizottsági tagok sorából való törlése iránt. — Vukicsévits Gy. Miklós póttag hivatik be.

A városi tanács jelentése a Ferenc József laktanya melletti és a vármegye által az államnak átadott árva és szeretetház céljaira szánt terület megvétele tárgyában. (I. szavazás.) — Mivel a törvény értelmében 60 bizottsági tag nem volt jelen, ezen pont helyett a póttárgysorozat 1. pontját tárgyalták. Ezzel kapcsolatosan tárgyaltott dr. Donoszlovits Vilmos és társainak önálló indítványa. Egyhangú lelkesedéssel kimondja a törvényhatósági bizottság

hogy a Bajai-utat Rákóczi-utnak és az Apatini-utat Thököly-utnak nevezi el.

Weigand Ferenc és neje kérelme 858 □ ölnyi mosztonga terület örökáron leendő eladása tárgyában. — Elutasítatnak.

A városi tanács bejelentése a városi sörház bérlete ügyében tett intézkedések tárgyában. — Aman József és társainak eddigi 600 korona bérösszegért 1907. november 1-ig bérbeadatik azzal, hogy amennyiben a Koczik árva- és szeretetház építése előbb megkezdettnek, kötelesek a berlok azonnal átengedni.

A városi számvevőség előterjesztése a városi házi vagy az árvapénztárban, valamint a város által kezelt alapok pénztáráiban mutatkozó készpénztörlések elhelyezésére pénztézetek kijelölése iránt. — Erdemleges határozat előtt újbóli tárgyalás végett kiadatnak a pénzügyi és gazdasági bizottságnak.

A közigazgatási bizottság kilépő 5 tagjának megválasztása. — Főispán elnökle alatt működő szavazatszedő küldöttség tagjaivá megválasztottak Zsulyevits Ernő és Grüner Samu. Megválasztottak a közigazgatási bizottságba Fejér Gyula, Henneberg Sándor, dr. Baloghy Ernő, dr. Mayer Nándor és Vukicsévits Gy. Miklós.

Az igazoló választmány újbóli megalakítása. — Megválasztottak Buday Gergely, dr. Donoszlovits Vilmos, Sztrilich Zsigmond, dr. Konyovits Dávid és Szilágyi Elemér.

A számonkérőszék újbóli megalakítása. — Megválasztottak dr. Mayer Nándor, Kozma László.

A városi tanács jelentése a felső kereskedelmi iskola felügyelő-bizottságának megválasztása iránt. Megválasztottak elnök: dr. Baloghy Ernő, tagok: dr. Donoszlovits Vilmos, Bittermann Nándor, Szauerborn Károly, dr. Falcione Nándor, dr. Grüner Samu, Mayer István, János Gusztáv, Karakásevits Milivoj, Sztrilich Zsigmond, Schnur Lajos, Henneberg Sándor.

A városi tanács jelentése a borellenőrző bizottság újbóli megalakítása iránt. — Kinevezettek elnök Henneberg Sándor, tagok Pekánovits András, Frey Imre. Megválasztottak Ilkits Sebő, Radicsévits Sándor.

Az állításkötelesek puhatoló bizottságának megválasztása. — Megválasztottak Odry János, Fejér Gyula, Ilkits Sebő, János Gusztáv, Kupuszarevits Lyubomir, dr. Gombos Ignác, Radicsévits Sándor, Sztrilich Zsigmond, Mayer István.

A polgári loavató bizottság megalakítása. — Elnök Szauerborn Károly, tagok Szilágyi Elemér, Vuits János braca, dr. Mayer Nándor, Matzitz Lajos.

A városi gazdasági és pénzügyi bizottság egy tagjának megválasztása. — Megválasztott Buday Gergely.

A városi tanács jelentése a szinügyi bizottság egy tagjának megválasztása iránt. — Megválasztott dr. Donoszlovits Vilmos.

Az esküdtek összeiró bizottságának megalakítása. — Megválasztottak Bittermann Nándor, Schnur Lajos, dr. Fratricsevits Aszt Vince, dr. Falcione Nándor, Frey Imre, Karakásevits Milivoj, Pocsakay Sándor, Radicsévits Sándor, Ugrý Mihály, Ilkits Sebő.

Az esküdtek bizalmi férfiainak megválasztása. — Megválasztottak dr. Buják József, Bosnyák József, dr. Grüner Samu, Id. Heindlhoffer Róbert, Matzitz Gusztáv, Weigand Ferenc.

Tiszti ügyész helyettesének kirendelése fegyelmi és árvagyekben. — Megválasztott dr. Puják József tb. ügyész.

A városi tanács előterjesztése a zombori állami anyakönyvi hivatal hivatalos óráinak megállapítása iránt. — A város területére 1907. január 1-től köznapokon 9—12 ig. d. u. 3—5-ig. Vasárnap 9—11-ig. Többek hozzájárulása után elhatározottat, hogy minden ünnepnapon, nemzeti ünnepeken, továbbá március 15-én 9—10-ig köteles az anyakönyvi hivatal hivatalos órát tartani.

A városi tanács előterjesztése az anyakönyvi kivonatok után járó díjak bevételezése, kezelése és elszámolása tárgyában szabályrendelet megalkotása iránt. — A megalkotott szabályrendelet jóváhagyás végett felterjesztetni határozatnak.

A városi tanács előterjesztése az apatini uton épített új telep utcáinak elnevezése és a házak számozása tárgyában. — A kórházhoz legközelebb eső utca Telep-utcának, a II-ik Károly-utcának és a III-ik Alkonyat-utcának neveztetett el, s a városi tanács utasított a táblák és számok beszerzése iránti intézkedések megtételére.

A kiküldött bizottság beterjeszti a város belterületén a lövöldözések eltiltásáról szóló javaslatot. — Külön anket volt összehívva, a melyen az összes lelkészek, rendőrkapitány, és polgármester is részt vettek s mivel az isteni tiszteletnek a lövöldözés nem képezi kiegészítő részét, a város belterületén a lövöldözések véglegesen eltiltatnak.

Kupuszarevits Ly.: Károsnak tartja a jó viszonyt megbolygatni ily kicsinyes okokért. A lövöldözés már évszázadok óta az isteni tiszteletnek szokássá vált kiegészítő része, kéri az állandó választmány határozatának elvetését.

Dr. Mayer Nándor: Az állandó váiaztmány javaslatát elfogadja, mindamelllett indítványozza, hogy a külterületeken, amelyet esetleg egy kiküldendő bizottság jelölne meg — engedtetnék meg a lövöldözés. A toronyból lehetne a mozsarazásokat dirigálni. A pórnyere nagyon sérelmes volna a mozsarazásnak teljes eltiltása, megbolygatná a jó barátságot.

Karakásevits Milivoj: Sajnálja, hogy ezen ügy szőnyegre került, mely századok óta szertartási szokás. Szt.-Istvánkor más felekezeteknél lőnek a katonák. Szegeden, Budapesten vizszeneléskor mozsaraznak. Azért vannak a főkapitány és a rendőrök, hogy ne legyen olyan sok lövöldözés, legfeljebb 5, 6, 10, 20. Nemzeti kormány alatt történik meg az, hogy amit 40 év óta bírnak a szerbek, elveszik tőlük. Nemzeti kormány alatt többet vártunk, nemhogy jogainkat csorbítsák. Megfelelőbbek és a kormány meg fogja semmisíteni.

Fejér Gy.: Örömmel üdvözlö ezt az indítványt. Régen elítéli és régen szerette volna eltiltatni. Hogy a lövöldözés emelne az isteni tiszteletet, nem tudja elfogadni. Régi időben megjárta, amidőn még a civilizáció nem haladt annyira előre. A katolikusoknál is lövöldöztek, de elmaradt.

Karakásevits M.: Urnapján is lövöldöztek.

Fejér Gy.: Karakásevits bizottsági tag ur miért nem hivatkozott Ujvidékre, pedig az püspöki székhely. A nemzeti kormány alatt több szabadságot akarnak. Ha ennél is nagyobb és több lövöldözést akarnak, nem tudom: hova vezetne. Embertársainkat kimélni kell. Ez a lövöldözés éppen ellenkezője. Nagy beteg minden mozsárlövésre felrezen, ami késlelteti gyógyulását, esetleg krizissal végződik. Fel-támadáskor hajnali 2 óraker elhangzik az első 3 mozsárlövés. Azt mondják, hogy ezzel fel-

ébrezték a szerb hiveket, hogy felöltözésre legyen idejük. Mi jogosítja fel a szerb hiveket, hogy más vallásbelieket is felrezzentsenek nyugalmukból. Nyugalomra van szükségünk. Nagy kiméletlenség. Mennyi veszedelemnek van kitéve, aki kocsin arra hajtat s a járókelők testi épsége. Amit Mayer Nándor ur mondott, oly expediens, amit bizvást elfogadhatnak szerb polgártársaink. Emlékezhettek arra, mikor Bikár Simon nagybetegen feküdt, nem lövöldöztek a szokott helyen. Ha akkor belátták, hogy kiméleteknek kell lenniök, legyenek most a többiekkel szemben is azok. Az állandó választmány javaslatát fogadja el Mayer indítványával.

Henneberg: Az állandó választmány javaslatát Mayer indítványának pótlásával elfogadja azzal, hogy a hozandó határozat birtokon kívül legyen csak felebebehető.

Dr. Thurszky Zs.: Mayer indítványához kíván szólni. Miután a lövöldözésnek eltiltása csak a belterületre szól, Mayer indítványa elesik, a külterületen a sorompókon túl lövöldözhetnek tetszés szerint. A birtokon kívüli felebebezés kimondásának szükségességét látja, de nem indítványozhatja, mivel szabályrendeletrel lévén szó, csak felsőbb jóváhagyás után léphet érvénybe.

Dr. Mayer N.: A hely kijelölésére bizottság kiküldését kéri.

Dr. Thurszky Zs.: A szabályrendelet feloleli az egész belterületet, így a hely kijelölésére bizottság kiküldésének semmi értelme nincs.

Az állandó választmány határozata elfogadtatott.

A kiküldött bizottság jelentése a városi pótadó kivetése, kezelése és behajtása körüli mulasztások megállapítása tárgyában. — A törvényhatóság a pótadó rendezés után fog véglegesen határozni.

A városi tanács jelentése az igazságügyi palota felépítése tárgyában. — A miniszter azt kéri, hogy a telkek átengedése mellett, meg pénzbelleg is hozzájáruljon az építkezéshez. A törvényhatóság egy bizottságot küld ki, hogy a vármegyével lépjen érintkezésbe. A kérelem ügyében kiküldettek Hauke Imre elnökte mellett Grüner Samu, dr. Konyovits Dávid, Markowyth Lajos, Mérő Ignác, Latinovits Szaniszló, Heinecz Kálmán, Listyevity Titusz.

Városi tanács jelentése az 1905. évi állami adókönyvek lezárása tárgyában. — Tudomásul vétetik.

Városi tanács jelentése a régi birtokváltozási illetek rendezése tárgyában. — Tudomásul vétetik.

A városi tanács javaslata a pótadónak 1907. évtől kezdve mikénti kezelése tárgyában. — A városi adóügyosztály kezelésébe átutaltatik és mivel a személyzet nem elegendő, 5 segédadótiszt állás, 1 alszámvevői, 1 díjnoki és 3 önálló irtóki állás megszüntetésével rendszerezik. Ezen megszüntetésekből származó megtakarításból és az 5 új segédadótiszt állás rendszeresítéséből 700 korona többlet háramlik a városra.

A városi tanács javaslata a kórházi személyzet szaporítása és a tanyai közegészségi ségi szolgálat ellátása tárgyában. — Kimondott, hogy a tisztí főorvos és kerületi orvos a műteteknél köteles a kórházi orvosnak segíteni. Személyszaporítás nem szükséges.

A városi tanács előterjesztése a felsőkereskedelmi iskola újjászervezése, illetve államosítása iránt. — Miután az épület nem felel meg a követelményeknek, felterjesztést

intéz a miniszteriumhoz és a mostani iskolát átengedi a felszereléssel együtt, felajánl 200,000 koronát és telket olyként, hogy az állam köteles egy polgári iskolát felállítani, a felsőkereskedelmi iskolát államosítani és egy oly épületet építtetni, amelyben a fentiekben kívül a város, valamint a vármegye kulturintézményei is helyet találjanak.

Buday G.: A legnagyobb örömmel fogadja el az állandó választmány indítványát, mivel polgári iskolára égető szükség van, de azzal hogy minden kulturális intézmény ezen a miniszter által felépítendő épületben helyeztessék el, veszélyeztetve látja a tulajdonképeni célt, a felsőkereskedelmi iskola államosítását és a polgári iskola felállítását. Hagyják ki a kulturális intézményeket.

Spanyol J.: Az állandó választmány javaslatának célja, hogy a vármegye kulturális intézményeinek is helye legyen az épületben. Így valószínű, hogy a vármegye is hozzájárul.

Buday G.: Fentartja indítványát. Ne komplikáljuk a kérdést.

Karakásevits M.: Buday indítványát fogadja el. A keresk. iskola szűk, céljának nem felel meg. Azt tartja, hogy ne komplikáljuk a kérdést, mert az ily monumentális épület föllállítására évek kellene. Már évek óta hangoztatják az épület alkalmatlan voltát, nek, de mit sem tesznek. Bizottság kiküldését kéri és a felsőkereskedelmi iskolának emeleteresre építését.

Hauke Imre: Nem érti, hogy Karakásevits és Buday bizottsági tagok ellenkező álláspontra helyezkednek, bár elismerik az iskola államosításának és polgári iskola felállításának szükségességét. Ha ily nagy áldozatra hajlandó a törvényhatóság, miért ne kérne oly épületet, ahol kulturális intézményei is helyet találjanak Tudja, hogy ömeltósága a főispán a legmesszebbmenő támogatását helyezte kilátásba.

Grüner S.: Nem kell attól tartani, hogy a kulturpalota kérdésével veszélyeztetjük az ügyet. Ha a miniszter kijelenti, hogy ily széles alapon nem megy bele, még mindig módunkban van a tárgyalások során módosítani kérelmünket.

Dr. Donoszlovits Vilmos: Bár minden más kérdésben szívesen osztózik Buday nézetében, ebben a kérdésben azonban attól eltér. Ha teljes felszerelést, telket és még 200,000 koronát adunk, gondoskodnunk kell, hogy összes kulturális intézményeink elhelyezésre találjanak.

Buday G.: A zárszó jogával él. Akár le szavazzák, akár nem, indítványát fentartja, mert úgy jár a törvényhatóság, mint egy éhes ember; biztatjuk, hogy 3 nap múlva fényes ebédet fogunk neki adni s a várakozásba a szerencsétlen belepusztul. A kulturintézmények kikapcsolását ajánlja.

A közgyűlés az állandó választmány határozatát fogadta el.

A városi tanács jelentése az adai földmives iskolánál üresedésben volt két alapítványi helyre hirdetett pályázat eredményte lensége tárgyában. — Tudomásul vétetik.

A városi tanács előterjesztése egy központi hullaház létesítése iránt. — A hitközségek megkerestettek, hogy hullaházakat létesítsenek.

A városi tanács jelentése a Szelenese városrészben furandó ártézi kut tárgyában. — 3 hónapi halasztás megadatik.

A városi tanács jelentése az előfogatozás és szemétfuvarozás iránt Sztojkovits Pállal

kötött szerződés esetleges felbontása tárgyában. — További intézkedésig fentartatik.

Nógrád megye közönségének átirata az ugynevezett „papir“ buzával folytatott üzérkedésnek korlátozása tárgyában a m. kir. kormányhoz intézett feliratuk pártolása iránt. — Hasonló szellemű felirat intéztetik.

Nyitra vármegye közönségének átirata a m. kir. honvédség előbbi magyar jellegű és szabásu egyenruhájának visszaállítására tárgyában a magyar országgyűlés képviselőházához intézett feliratuk pártolása iránt. — Hasonló szellemű felirat intéztetik.

Ugoesa vármegye közönségének átirata a birói végrehajtási eljárás egyszerűsítése s a végrehajtók államosítása tárgyában a m. kir. kormányhoz intézett feliratuk pártolása iránt. — Hasonló szellemű felirat intéztetik.

Pozsony szab. kir. város közönségének megkeresése a husdrágaság megszüntetése tárgyában a képviselőházhoz intézett feliratuk pártolása iránt. — Hasonló szellemű felirat intéztetik.

Nyitra vármegye törvényhatósági bizottságának átirata a magyar nyelvű cégfeliratok kötelező használata tárgyában a képviselőházhoz intézett feliratuk pártolása iránt. — Hasonló szellemű felirat intéztetik.

Kolozs vármegye törvényhatósági bizottságának megkeresése az egy éves borjúk vágatásának eltiltása tárgyában a m. kir. földmivelésügyi miniszterhez intézett felirata pártolása iránt. — Hasonló szellemű felirat intéztetik.

Udvarhely vármegye közönségének átirata a népoktatás ügyének és a néptanítók anyagi helyzetének rendezése tárgyában a képviselőházhoz intézett feliratuk pártolása iránt. — Hasonló szellemű felirat intéztetik.

Bács-Bodrog vármegye alispánjának átirata a vármegye területére eső zombor—őrszállási törvényhatósági közutnak a vármegyei uthálózatba való fel nem vétele tárgyában. — Az állandó választmány javaslata elfogadtatik.

A szegedi Rákóczi szoborbizottság megkeresése a Szegeden felállítandó Rákóczi szobor költségeihez való hozzájárulás iránt. — Javaslattételre kiadatik a városi tanácsnak.

A városi tanács előterjesztése Magyar-kanizsa községének az állategészségügyi törvény módosítása tárgyában a képviselőházhoz intézett feliratuk pártolása iránt. — Felirat intéztetik, hogy ne az egész község vagy város határa, csak azok a helyek és udvarok tétessenek zár alá, amelyeken a sertésvesz tényleg fellépett.

A zombori róm. kath. legényegyesület megkeresése a város közönségének az alapító tagok sorába való belépése iránt. — 100 kor. megszavaztatik.

A kolozsvári március 15. iki állandó bizottságnak átirata a 48/49 es m. kir. honvéd közlegények és altisztek, valamint jogosított özvegyeik nyugdíjának felemelése tárgyában a magyar országgyűlés képviselőházához intézett feliratuk pártolása iránt. — Hasonló szellemű felirat intéztetik.

Igyuski Gávra és társai kérvénye a Hunyadi-utca kikövezése tárgyában. — Elutasítatik.

Drechsler Józsefné kérvénye a kéjelgés, a bordélyházak és kéjnökről alkotott szabályrendelet módosítása iránt. — Leszállítatik.

A városi közigazgatási bizottság bemutatja Lugumerszki György városi irtók elleni fegyelmi ügyben hozott határozatát. — Tudomásul vétetik.

Gergurov Milán városi főmérnök kérvénye nyugdíjaztatása iránt. — Dr. Grüner indítványára érdemei jegyzőkönyve iktattatnak.

Ezután a közgyűlés még több kisebb ügyet intézett el az állandó választmány javaslatainak megfelelőleg.

Előfizetési felhívás.

Jövő január hó 1-ével lapunk 30-ik évfolyamába lép. Nyugodt lelkiismerettel tekinthetünk vissza arra a munkára, melyet ez egy emberöltő alatt végeztünk. Becsülettel szolgáltuk vármegyénk, székvárosunk és a nagyközönség érdekeit, anélkül, hogy a vita hevében az ügy érdemét a személyek érdekével összezavartuk volna. Azonkívül lelkes szószólói voltunk mindenkor mindennek, amit a nemzet, a társadalom, a tudomány és művészet és a humanizmus nagy érdekei az egyesektől követeltek.

Ezt a programot megtartjuk a jövőben is. Aki tisztességes, komoly munkánkat méltatja, kérjük, támogasson benne bennünket.

Előfizetési feltételek:

Helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán küldve:

Egész évre	12 korona.
Fél évre	6 korona.
Negyedévre	3 korona.

Néptanítók számára:

Egész évre	8 korona.
Fél évre	4 korona.
Negyedévre	2 korona.

Előfizetési pénzek **Bittermann Nándor és fia** könyv- és könyomdájába küldendők.

H i r e k.

Lapunk karácsonyi melléklete

a következő tartalommal jelent meg: Karácsony — Karácsony. Költemény Forgács Endrétől — Rákóczi a magyar költészetben. Irta dr. Kohlmann Dezső. — Prológ. Költemény Dömötör Páltól. — Nápolyban Irta dr. Kabos Márton — Czinka Panna. Költemény dr. Radványiné Ruttkay Emmától. — Kulturintézményeink. Irta Zsoldos Benő. — Most. Költemény Beke Ödöntől. — Az amerikai színházokról Irta Vértési Károly. — A fülemile és a szentjános-bogár. Költemény. Angolból fordította Zsoldos Benő — Különös fogadás. Elbeszélés — Örök sors. Költemény Beke Ödöntől

KARÁCSONY. Lapunk olvasóközönségének és t. munkatársainknak boldog karácsonyi ünnepeket kívánunk. — Lapunk legközelebbi száma — tekintettel a karácsonyi ünnepekre — e hó 29-én, pénteken jelenik meg.

Kinevezés. A vallás- és közoktatásügyi miniszter Bakonyi Hugó újvidéki állami polgári iskolai segédtanítót a X. fizetési osztályba rendes tanítónak nevezte ki.

Kinevezés. A kereskedelemügyi miniszter dr. Mayer Emil újvidéki ügyvédjelöltet a kereskedelemügyi minisztériumhoz posta- és távírda fogalmazóvá nevezte ki

Kinevezés. A pénzügyminiszter Hirsch Feodort a zombori pénzügyigazgatósághoz ideiglenes minőségben pénzügyi számgyakor-nokká nevezte ki

Kinevezés. A kereskedelemügyi miniszter Rezső Antalt, Reichstein János bácsalmási takarékpénztári pénztárnok fiát, a m. kir. államvasutaknál ügyosztály főnökévé nevezte ki

Iskolalátogatás. Dr. Margalits Ede tudományegyetemi ny. r. tanár e hó 16-án Újvidéken időzött és hivatalosan meglátogatta az ottani gör. kel. szerb főgimnáziumot.

Tanítóválasztás. Az íresekben levő újvidéki római iskola tanítói állására a róm. kath. hitközség képviselőtestülete Gögös Árpád okl. tanítót választotta meg.

Apponyi a megyei Irodalmi Társaságnak.

A Bacs-Bodrog megyei Irodalmi Társaság, Apponyi Albert gróf kultuszminisztert táviratilag üdvözölte az első rendkívüli közgyűlése alkalmával, mint a magyar kulturtörökvések első harcosát. Az üdvözlés így szólt: „A Bacs-Bodrog megyei Irodalmi Társaság első nyilvános föllépése alkalmából tartott s Rákóczi emlékezetének szentelt irodalmi ünnepségéből melegen üdvözi Nagyméltóságodat, mint a magyarországi kultur törökvések első harcosát. Vértési Károly elnök, dr. Pataj Sándor főtitkár.“ — Erre következő válasz érkezett: „Vértési Károly, Zombor. A megyei Irodalmi Társaság szíves üdvözlését köszönöm és viszonzom. Hazafias törekvésükhöz a leg-szebb sikereket kívánja Apponyi.

Ev. ref. istentisztelet.

A zombori ev. ref. gyülekezet folyó évi december hó 26-án (Karácsony második napján), d. e. 10 órakor az ág. ev. imaházban urvacora osztással egybekötött istentiszteletet tart. — Arany Gusztáv r. lelkész, Kozma László e. gondnok.

A D. M. K. E. az ingyenes népoktatásért.

A Délmagyarországi Közművelődési Egyesület legutóbb az ingyenes népoktatás ügyét tárgyalta. A kultúregyesület minapi zombori közgyűlésén dr. Balogh Ernő országgyűlési képviselő vetette föl az eszmét és a Délvidékre vonatkozó statisztikai adatokkal támogatta azt az érvelését, mely szerint a meglehetősen hátramaradt közművelődési viszonyoknak egyik hatalmas kerékkötője a pénzért szolgáltatott elemi népoktatás. Indítványára a közgyűlés memorandumban fordult a kultuszminiszterhez a felterjesztés szövege a következő: A D. M. K. E. 1906. december 8-án Bácsmegeye zombori székházában évi rendes közgyűlést tartván, dr. Balogh Ernő képviselőnek indítványára kimondotta, hogy az ingyenes népoktatás keresztülvitelét kulturális elvekből fontos, halaszthatatlan és elsőrendű szükségletnek tartja, melynek megvalósítása céljából fölratban kéri meg Nagyméltóságodat arra, hogy az ingyenes népoktatás eszméjét a népoktatási reform alkalmával kifejezésre juttatni kegyeskedjék. A kötelező népoktatás kötelező anyagi kiadást ró azokra a legszélsebb néprétegekre, melyeknek körében a leg-kezdetelegesebb kulturális kívánalmak meghonosítása is nehézségekbe ütközik. Ha lehetséges volna, inkább jutalmak és ösztöndíjak által kellene a haladás és emelkedés vágyát felkelteni azokban az elemekben, kiknek természetes szükséglete e vágy ébrentartására nem elégséges. De miután ily fejlődött kulturpolitikát közviszonyaink jelen állapota még nem bír meg, legalább az elemi oktatás díjtalan terjesztését kívánók az állam kötelességei közé sorozni

Csöd. A szabadkai kir. törvényszék Lukács Antal zentai szabómester ellen a csödtől elrendelte. Csödbiztosul dr. Kindris Gábort, tömeggondnokul Bárdos Lipót dr. zentai ügyvédet, helyettesül pedig Varga György szabadkai ügyvédet nevezte meg.

Alapszabály jóváhagyás. A belügyminiszter a bácsbokodi függetlenségi kör alapszabályait a jóváhagyási záradékkal ellátta.

Hymen. Rosenfeld Soma, a Weidinger S és Zs helybeli cég üzletvezetője e hó 26-án déli 1 órakor vezeti oltárhoz az itteni izr. templomban Kohn Cecília kisasszonyt.

Községi rendőrök fizetése.

Köztudomású dolog, hogy a bácskai községekben a rendőrök oly nyomorúságosan vannak fizetve, hogy abból megélni alig lehet. Egy-egy rendőr évi fizetése 400 K, de ebből a nyomorúságosan kevés fizetésből még az egyenruhát és felszerelést is magának a rendőrnek kell vennie. Ennek a visszas állapottnak akar most véget vetni a megye alispánja azzal a körrendeletével, amelyben felhívja a községeket, hogy még a december havi megyei közgyűlés előtt oly határozatot hozzanak, amely szerint a községi rendőr minimális fizetése 600 és a vezető fizetése 800 K legyen, valamint a rendőr ruházatát és felszerelését a község saját pénztárából fedezze.

Hangverseny. Az újvidéki polgári magyar daloskör karácsony másodünnepén táncal egybekötött hangversenyt rendez.

Furfangos pénzeszalás.

Az Újvidéki rendőrség e hó 5-én sikerült fogást csinált. Egy pénzeszaló bünszövegetet leplezett le, melynek egyik tagját már el is fogta Petrovics Mica újvidéki lakosné 10 éves kis leányát elküldötte Terzics Mitánéhoz azzal az üzenettel, hogy keresse őt fel, mert ágyban fekvő beteg. Terzics Mitáné elment Petrovics Micához, ki vendégét egy titokba avatta bele, ugyanis Radics Pált, kovilzentiváni koreszmárost pénzeszalással be akarják bálózni, de mivel Petrovicsné ágyban fekvő beteg, ez a feladat Terzicsnére maradt. Terzicsné elutazott Kovilzentivánra, hol a hiszékeny Radicsnak öt darab 10 koronást mutatott fel és megígérte neki, hogy 400 korona igazi pénzért ő ad 2000 koronát a felmutatott pénzről. Radics állta az alkut. E hó 5-én a „Fehér ökör“ vendéglőben volt a találkozás helye. Radics be is jött és a vendéglő udvari folyosóján Terzics Mitáné kezéhez 400 koronát olvasott ki és ép várta, hogy Terzicsné 2000 korona hamis pénzt adjon érte, amikor az egyik rejtékhelyből Csölits János, ki Terzicsnéval vadbázisában él és ebben a pénzeszalásban bűntárs volt, előugrott és magát titkos rendőrnak adván ki, Terzics Mitánét letartóztatta és saját lakására mentek. Itt az igazi rendőrség Terzics Mitánét elfogta, míg Csölits János az asszonytól elvett 400 korona pénzzel megszökött. A rendőrség Csölits köröztetését elrendelte.

Sörgyár Szabadkán.

A szabadkaiak azon fáradoznak, hogy Szabadkán egy sörgyár létesüljön és elvben ki is mondották annak létesítését. A gyár létesítés most már attól függ, vajon akadnak-e sörgyártásra alkalmas talajvízre, mert ez Bácskában a legnagyobb akadály, melyet eloszlatni emberfeletti dolog.

Színésznő, gyárilány, tolvaj.

Ezt a szép kariért egy fiatal szabadkai lány futotta meg, aki csinos arcával, sikkos alakjával meglehetősen feltűnést keltett az ottani színpadon. Peres Irmát, a kis kardalosnőt, csakhamar a léha udvarlók egész serege vette körül. Ő azonban a sok közül csak egyet tüntetett ki, akinek kíséretében minduntalan megjelent a déli és esti kortón. Dehát a nap-sütéses aranyélet nem tartott sokáig, mert Peres Irma, Szabadkát elhagyva, máshová szerződött; hírt is csak olykor hallottak róla a szerencsés udvarlótól. Utóbb az udvarló is elköltözött s azóta híre se hallották Peres Irmának. A napokban aztán a fővárosi lapok egy rendőri hírből azt írták, hogy a rendőrség Peres Irma szabadkai illetőségű budapesti gyári munkánőt lopás miatt letartóztatta. Ez a lefelé való gyors süllyedés bizonyára nagy sajnálkozást kelt azokban, akik a szépséges kis színésznőnek valamikor fényes jövőt jósoltak.

Halászháborúság. Kicsiny kunyhója volt Kulesár Imre bajai halásznak a koppányi határban, ahol halászeszközeit tartotta. Volt kunyhója, de már nincsen, mert Ilkity Géza halász szédulta a kunyhót és elvitte annak alkatrészeit és a kunyhóban volt halászeszközöket. Mit tehetett Kulesár egyebet, mint hogy feljelentette Ilkityt a bajai büntető bíróságnál.

Szilveszter-estély. A zombori polgári kaszinóegyesületi dalárda 1906. évi december hó 31 én a polgári kaszinóegyesület összes helyiségeiben tartja ez idei II rend szerinti tombolával egybekötött dalestélyét.

Irnokválasztás. A Topolyán előléptetés és lemondás folytán megüresedett két irnoki állást a napokban töltötték be. Megválasztottak Bogyó Dezső és Bencsik József topolyai lakosok.

Szinielőadás. A palánkai állami polgári iskola e hó 23-án szinielőadást rendez

Eljegyzés. Lőbl Samu palánkai kereskedő eljegyezte Wohl Amália kisasszonyt Baján.

Ingyenes téli tanfolyam. Az adai földmívelési gazdasági iskola 1907. évi január hó 5-től kezdve — 8 heti időre — téli tanfolyamot rendez. A tanfolyam teljesen ingyenes és a növendékek teljes ingyenes el látásban részesülnek. Tanítják a gazdasági ágak legszükségesebb alapismereteit, azonkívül a kefekötést, seprőkészítést és vesszőfonást. A magyar nyelv nem tudása a főlvetelnél nem akadály. Levélbeli jelentkezésre azonnal ad értesítést az igazgatóság.

Egy aljegyző merénylete. A mult hetekben történt, hogy Szabadkán Kolonics Kálmán városi aljegyző sógorát, Matkovits Miklós tornatanárt az utcán késsel megszurkálta. Matkovits a brutális sógort a járásbírósnál feljelentette, de a járásbírósnak a tárgyalást meg nem tarthatta, mert Matkovits sérüléseinek begyógyulása husz napnál tovább tartott s így a bűnügy elbírálására a törvényszék illetékes. A napokban foglalkozott ezen ügygyel a szabadkai kir. törvényszék. A tárgyalás során Matkovits a vádlott megbüntetését nem kérte, de tekintettel arra, hogy Kolonics bűnselekménye a btk. 301. § szerint súlyos testisérítés büntette és ez hivatalból üldözendő, a törvényszék a tárgyalást megtartotta. A kihallgatott tanúk egybehangzóan azt vallották, hogy Kolonics Matkovitsot önvédelemből szurta meg és a törvényszék ennek alapján a vádlottat felmentette.

Értesítés. A Hungária-fürdőben folyó évi december hó 24-én, hétfőn, a gőzfürdőt és nagyedencét egész nap az urak használhatják, a hölgyeknek ezen a napon nem lesz gőzfürdőjük. Karácsony első napján a fürdő zárva lesz.

Iskolák bezárása. Az uralkodó vróheny járvány miatt az apatini iskolákat január hó 1-ig bezárták.

A kínai bölcs Salamon. Egy vak utcai zenész — írja egy kínai lap — egy folyó partján állt és azon tanakodott, miként kerülhetne a tulsó partra Szereneséjére éppen arrafelé tartott egy olajkereskedő, akit arra kért, hogy vezesse át a tulsó partra. A jószívű ember szívesen tett eleget a zenész kérésének, vállára kapta a vak embert és megindult vele. Minthogy azonban a kezében volt pénzes zacskóval nehezen haladhatott előre, odaadta azt a zenésznek és így folytatta útját. Amikor azonban a tulsó partra értek, a zenész nem akarta átadni a pénzeszacskót a jogos tulajdonosnak. Hangos szóval egyre csak azt erősítette, hogy a pénz az övé és az olajkereskedő azt el akarja tőle venni. A vitás ügy tehát a bíró elé került, ahol azonban szintén nem tudtak megegyezni, mert mindkettő a sajátjának vallotta a pénzes zacskót. A bíró ekkor fortélyhoz fordult. Elrendelte, hogy az összes pénzt egy nagy vízmedencébe kell dobni. Alig tettek eleget a parancsoknak, máris teljes határozottsággal kijelentette, hogy a pénz az olajkereskedőé. Itéletét következőképp indokolta:

— A pénzen rendes körülmények között mindig észrevehető a tulajdonos foglalkozása. Ime, a pénzen lerakódva volt olajsepppek itt usznak a vizen. A pénz tehát csakis az olajkereskedőé lehetett.

Gyilkosság-e vagy öngyilkosság? Omoravica község lakosságát már napok óta nagy izgatottságban tartja Molnár Andrásné rejtélyes halála. A szerencsétlen asszonyt felakasztva találták, de mivel a holttesten a kül erőszak nyomait állapították meg, a vizsgálatot megindították annak kiderítésére, hogy az asszony maga vetett-e véget életének, vagy pedig bűnténynek esett e áldozatul.

Gondnokságok. A szabadkai kir. törvényszék gondnokság alá helyezte Lohn Dávid 52 éves gör. kel. nőtlen földmives molholi lakost elmebetegség miatt, az újvidéki kir. törvényszék Gajnov Jánosné született Bély Mileva 36 éves gör. kel. férjes, bácsszenttamási lakost és a zombori kir. törvényszék Ebli Ignác 39 éves róm. kath. bácsszentiváni lakost tékozlás miatt.

Olvasóink figyelmét felhívjuk Keszler Dezső ékszerész hirdetésére.

Értesítés. A gőzgépkezelők és kazánfűtők legközelebbi képesítő vizsgái Szegeden január hó 13. napján délelőtt 9 órakor a Szeged alsóvárosi új vízmű telepen fognak megtartatni. A vizsgálati kérvények kellően felszerelve a m. kir. ker. ipartelügyelőséghez (Tisza Lajos körut 9) küldendők be.

Az alkohol áldozata. Markovits Máté 50 éves szabadkai ácssegéd f. hó 19 én nagyobb mennyiségű alkoholt ivott és ennek következtében rövid idő múlva meghalt.

A jóbarát. Ujlaki Ferenc szabadkai napszámos egyik cimborájával a teherpályaudvaron dolgozott. A munkaközben összeveszték és a jóbarát úgy vélt a veszekedésnek véget szakítani, hogy bicskáját kirántotta s Ujlaki jobb kezébe szurta.

Börze-adoma. A börzén ezen az anekdotán mulatnak most, mind a hausse re, mind a hausse re spekulálók.

Egy öreg és vagyonos zsidóembert, amikor a városon kívül sétált, megtámad egy utonálló.

— Pénzt, vagy életet! — kiált a rabló és revolvért szegez a megrémült ember mellének.

— Micsoda rébusz ez? — feleli a megtámadott, amikor kissé magához tér. — Hát persze, hogy pénzt! Erről nem is lehet vitatkozni; mindjárt, mindjárt odaadom az ereszényemet. Csak egy kis szívesre kérem. Legyen olyan szíves — löjje át a kabátom jobbszárnyát!

— Miért? — kérdi csodálkozva a rabló. — Mert az én feleségem egy rettenetes asszony. Sohse hinné el, hogy engem csakugyan megtámadtak és kénytelen voltam a pénzemet átadni!

A rabló nevetett és egy szép lyukat lött a kívánt helyre.

— Hogy biztosan higgyen nekem az asszony, kérem: löjje át a kabátom balszárnyát is!

Ez is megtörtént.

— És most még egy utolsó kérdés. Hogy a feleségem lássa, hogy életveszedelemben torogtam, kérem löjje át a kalapomat is!

— Szívesen megtenném — felelte folyton nevetve az utonálló — de már nincs több golyó a pisztolyomban.

— Hja úgy! — kiáltja a zsidó. — Ha nincs több golyó, akkor természetesen az ereszényemet se kapja meg. Isten önnel!

Széna, szalma, takarmány.

(Fuchs József takarmánynagykereskedő heti jelentése Budapest, V., Nádor-utca 11.) A hetivásáron szénában és szalmában csekély behozatal és jó kereslet volt. Eladatott: középminőségű jobb és elsőrendű széna 2.40—3.10, muhar 325., alomszalma 1.50, zsupszalma 1.90, szecska 2.25, kor. per 50 kiló fuvaronként házhoz szállítva. Préselt széna 2.60—2.80, préselt szalma 1.40—1.60 kor. per 50 kiló a józsefvárosi pályaudvaron. Gabonaművek: zab 7.50, tengeri 6.65, rozs 6.45, árpa 6.75 kor. 50 kilónként.

FERENCZ JÓZSEF keresőviz

Színház.

Hétfőn **A kaméliás hölgy** került színre.

A szegény Gauthier Margit kaméliát mintha már megcsipte volna a dér, hervadozó virágnak pedig nincs meg többé az üde báj vonzó varázsa. Minél gyakrabban nézzük fájo elmúlását, annál jobban látjuk fonnyadt leveleit, megtépett szirmait. De azért az ősznek is megvan a maga különös szépsége, s olykor olykor bizony szívesen elmélázunk a kaméliák szerelmes hősnőjének szomorú végzetén, feltevé, hogy olyan megszemélyesítője akad, aki Sarah Bernard modorában szépen tud meghalni. S. Kürthi Margitnak ez remekül sikerült: elmúlása, a sok hiábavaló köhéscseléstől eltekintve, szép volt és megható, s ez a jeles alakítása is megszaportotta egygyel eddigi diadalainak a számát. Nem tudom, az igazi Margitnak volt e tyukszeme, vagy sem, de azt holt bizonyosra veszem, hogy lefekvéskor rendesen levetette a cipőjét. Egyébként általános volt a csodálkozás, hogy „Margitot” Armand jának megindító (!) vallomásai már a 3. felvonásban sirba nem döntötték.

Sudermann **Pillangó csatája** álmos, kedvetlenül játszó szereplők kavardása volt. A pillangók lengeségének semmi nyoma, lendület helyett csupa nehézség és vontatottság, ragyogó színek helyett merő szürkeség. Csak Szabados Gizi aranyos Rózsikája árasztott némi derűt az unalmas bangulatra. Szokás ellenére eléggé jellemzetesnek mondható még Gyulai alakítása a Harpagon fajtájából való Winkelmann szerepében.

Szardán Huszka **Aranyvirág** című operetteje volt műsoron. Az előadás meglehetősen balul ütött ki, mert sem Gózon kissé erőteljes és a mélyebb fekvésben még szintelen hangja, sem Révész bájos csicsérgése, sem pedig Sz. Pozsonyi Lenke határozottan rosszakaratu indolenciája nem volt alkalmas arra, hogy az énekszámok ugyszólván teljes esődjét megakadályozza. Mindazonáltal sok gyönyörűségünk telt szeretetreméltó szubrettünk finoman pointirizó, eleven játékában és tüzesen lejtett szép táncában, valamint készséggel méltányoltuk Gózonnak dicséretes komolyságról és egyre fejlődő ügyességről tanuskodó alakítását is. Virányi mesésen fürge láttechnikája ezuttal sem tévesztette el hatását, szerepének jóformán szándékos elejtése azonban kinos feltűnést keltett. Az ilyesminek, no meg az előadás folyamán észlelt általános figyelmetlenségnek és a közönséget illuziójából minduntalan kizökkentő durva kedélyeskedésnek máskor nem szabad megisméltódnie, különben kénytelenek leszünk e kirívó bajok orvoslása végett a színházi bizottsághoz azt a tiszteletteljes kérést intézni, hogy az igazgatót a színházi fegyelmi törvények kéréseivel alkalmaszására szorítsa.

—e.

Baromfityesztés.

A Bács-Bodrog vármegyei gazdasági egyesület még a tavasz folyamán megpengette egy létesítendő baromfityesztési szövetkezet eszméjét. Sok pro és kontra nézet merült föl s ami a fő, a fölhalmozódott teendők kitaláltak a szövetkezet megalakulását.

Felmerült azon nézet is, hogy a szövetkezet megalakítása egy kiválasztatandó telekhez köthessék.

keserűvíz

A tenyésztésre alkalmas nagyobb homok-terület megvételre kínálkozott, a terület azonban távol lévén Zombortól, a kívánt célt nem szolgálhatta volna.

Elsősorban mintatelepre van szükségünk, ahol a modern tenyésztés minden vívmánya szemlélhető legyen, másodsorban a kellő ellenőrzés is lehetővé tétessék, nagy hátránya volna a kiszemelt teleknek az is, hogy a legközelebbi vasuti állomástól, mintegy 20 kilométernyire fekszik. Szükségesnek tartottuk egy szakteknitely meghallgatását, mielőtt a részletkérdésekbe belementünk volna.

Szűkebb értekezletre meghívtam Parthay Gézárt, a „Szárnyasaink“ szerkesztőjét s az „Országos Baromfitenyésztési Egyesület“ igazgató alelnökét.

A rögtönzött értekezleten megjelentek: Falcione Lajos, Schlitter Miklós, Heisinger Antal, Pavkovits György, Tautner Ottó, Maj Máttyás.

Parthay hivatkozott az általam hozzáintézett levélre, a tenyésztési irányt és a telep beállításának tervezetét praktikusnak találja.

Parthay kijelenti, hogy a szövetkezet létrejövetele érdekében a kellő szakismereteket esetről-esetre készséggel megadja — szeretné, ha hazánkban végre valahára létrejöhetne egy oly tenyésztés, amely tényleg mintaszertűnek volna nevezhető.

Neki is az a nézete, míg oly szakembert nem találunk, aki a tenyésztés és kereskedelem minden egyes fázisában a kellő tapasztalattal és gyakorlattal nem bír, a szövetkezetet ne alakítsuk meg. Ismer egy Amerikában lakó hazánk fiát, vele állandó levélbeli összeköttetésben van, amennyiben ezen hazánk fiát megszerezünk sikerülne, nyugodt lélekkel ajánlaná az üzem megfektetését.

Kosztá levele szerint Amerikában 1900-ban 160 millió és 1905-ben már 280 millió korona értékű baromfi lett tenyésztve.

Egy Wiandotte törzs: 1 kakas 6 tyukkal 5000 dollárért kelt el.

Bámulatos, mily fokon áll ott ma már a baromfi tojóképessége Thomson Ringlet-Plymuth tyukok 250 darabig tojnak évenként.

Míg nálunk a téli keltetésről ugyszólván szó sem eshetik, addig Amerikában a téli keltetés 65, 80, sőt 90% is tudnak elérni.

Parthay Kosztával érintkezésbe lépett már. Utóbbit a honvágy haza ösztökéli. Februárban szándékozik az újvilágtól megválva megélni itthon biztositani, magával hozva egyszerű szerkezetű gépeit, törzanyagát, üzleti szellemét és jól kamatoztatható szaktudását.

Parthay megjegyzi, hogy e téren univerzális ismeretekkel bíró ember nincs. Koszta a mesterséges keltetés és nevelés mestere és ezen szakértelem a mai intenzív tenyésztésnél igen fontos.

A létesítendő szövetkezeti telepen időről-időre gyakorlati előadások, tanfolyamok volna tarthatók. A praktikus keltetőgépekkel jobban megtudnánk ismerkedni s azokat házilag készíttetvén, olesóbban is tudnók beszerezni.

Területül 25—30 holdnyi terület egyelőre elegendő volna fő, hogy a telep a városhoz közel, vasuti állomás mellett feködjék.

A szövetkezeti telep Zombor város mezőgazdaságának emelése érdekében nagy fontosságú volna s így hihető, hogy a város egy 25—30 évre ingyenesen átadandó 25—30 holdnyi terület adományozása elől el nem zárkoznék. A szövetkezet építményeit a szerződés lejártaival természetesen ingyen boesájtaná a város rendelkezésére.

Az első és fő feltétel, hogy a szakember biztosítottassék. Másodsorban a szükséges terület kell megszerezni. A telek megszerzésekor az üzemttervvel és a termelés rentabilitásával teljesen tisztában kell lenni.

30—40 ezer korona a szükséges befektetésre elegendő. Üzemtőkére csak az első 2—3 évben van szükségünk, azután a telep saját jövedelméből már képes leend önönmagát föntartani.

A szaporítandó fajok iránt előzetesen meg kell állapodnunk. Részben fajtenyésztést s részben fogyasztási termelést ajánl. Mindegyik üzemet óvatossági szempontból kicsinyben kell megkezdennünk.

Franciaországban 6 frank egy kihízalt csirke, amikor nálunk azért 1 1/2 frankot kapnánk csak.

A franciák a télen mesterségesen keltett baromfit felhízalják s Németországban 10—12 márkáért értékesítik.

Az üzem megfektetésekor azzal is tisztában kell lenni, hogy a termelt tojást és húst ki veszi át.

Ajánlja az üzembe a tengeri nyultenyésztésnek beállítását is.

Az értekezleten jelenlévők nevében Inhoff köszönetet mond Parthaynak a szíves felvilágosításokért s a jövőre nézve is kikéri pártfogását.

Parthay kijelenti, hogy szívesen jő, amikor hívjuk, búszke lenne, ha Bácskának központjában, Zomborban a szövetkezet az ő szakirányítása mellett mielőbb megalakulna.

Inhoff indítványára a szövetkezet megalakulását előkészítőbizottság elnökévé Falcione Lajos választotta meg, tagjaivá a jelenlévők, azon tödással, hogy a bizottságot az elnök tetszése szerint meghívandó tagokkal kiegészítheti.

Inhoff.

Baromfiak a kertben.

A kertgazdálkodás keretébe tartozó növényfélék javarésze ki van téve ama veszélynek, hogy az elemi csapás és betegségeken kívül a férgek és rovarok nagy sokasága károsítja, pusztítja, sőt vannak évek, amikor tisztán csak ez utóbbiak tesznek kárt a kerti terményekben. És minél belterjesebb, minél kisebb keretben mozog a kertészkedés, annál érzékenyebb a kár, de viszont itt lehetséges az eredményes védekezés is.

Manapság már sok oly módja van a védekezési eljárásoknak, amelyekkel jól és jobban lehet ellensúlyozni a bajt s lehetőleg minden alkalmat felhasznál a körültekintő kertgazda, hogy károsodását minél kisebb mértékre csökkentse.

Ezen az alapon indulva már több kertgazda a mesterséges védekezési eljárások mellett a természetes eljárás módját is követi nem kis eredménnyel olyformán, hogy az éneklő madárvilágot pártfogásába veszi, (erről különben egy legközelebbi cikkben szólnunk nemkülönb az udvarán drága szemestakarmányon élőködő baromfiakat a kertgazdasági növényeket károsító rovarok elpusztítására használja fel.

Sokan kétkednek abban, hogy a baromfiak a konyhakertben s gyümölcsösben számottevő hasznos dolgot végeznének; pedig úgy van és a tapasztalás azt bizonyítja, hogy a baromfiak ama esekély kár mellett, mit itt-ott okoznak, igen nagy hasznára válnak mindenben a kertgazdának azáltal, ha azok idejében bekerülhetnek a konyha, avagy gyümölcsös kertbe.

Hiszen szó sincs róla, hogy tesznek a baromfiak némi kárt a vetésben, de mily esekély ez a kár ama haszon mellett, ami a baromfiaknak köszönhető akkor, amikor azok a frissen ázott talaj felszínére kerülő kukacok, rovarok, álcák, giliszták egész garmadáját rövid idő alatt elpusztítják és tegyük mindjárt hozzá, hogy ezt a munkát nem helyettesíti semminemű mesterséges eljárás.

Hiszen talán felesleges itt e helyen bővebben magyarázni, hogy milyen mohó étvágygyal kapja fel az ökölnyi apró csirke a kotlós által kikapart s vickádozó gilisztát!

Az öröm és csodálkozással vegyest érzélemmel szemléli az ember amaz apró jószág természet szerű ösztönét s érzi, látja a gondviselésnek amaz ujmutatását; hogy: minden rossznak megvan a maga orvossága!!

Atlagos számítással minden egyes baromfi egy nap 5—8 darab rovar, álcát stb. képes megemészteni, könnyű a számítás, hogy mennyit pusztít egy év alatt.

És aztán nem szükséges a baromfiakat p. o. a zöldséges kertben egész éven át legettetni, legyenek azok ott csak az őszi és tavaszi ásás alkalmával, már akkor is kettős a haszon, mert egyrészt a lérgyet pusztítják s így kevesebb s talán drága szemes takarmányt fogyasztanak. Vagy hát nem tapasztalja minden baromfit tartó gazdasszony, hogy a szabadban szaladgáló, kapargáló baromfi sokkal edzettebb, erősebb szervezetű, ellentállóbb minden betegségeknek, mint az olyan, amely kisebb területen kénytelen mozogni? — szerintünk ez is csak haszon; miért is a baromfiaknak kellő időben a kertben van a legjobb helyük.

Csérer Gyula.

HIRDETÉSEK.

Legfinomabb
teáskanna védjeggyel ellátott
teakeverék
kapható: *—5

Weidinger S. és Zs.
és Veszelinovits Péter urak
kereskedéseiben Zomborban.

Föld- és erdőeladás.

Szlavóniában egy 3000 katasztrális hold nagyságu, egy darabban fekvő birtok, nevezetesen: 1000 hold szántóföld, 200 hold rét, 1800 hold vágásra alkalmas tölgy-, bükk-, gyertyán-, kőris- és szilfaerdő, mely holdanként 50—60 öl tűzi- és ipari célokra alkalmas fát szolgáltat, — szép urilakkal, gazdasági épületekkel és felszerelésekkel, **holdanként 350 frtért eladó.** A vételár 25%-ának lefizetése után a többi amortizációval törleszthető. Az egész birtok szép sík, nem hegyes vidéken, országút mellett, két vasuti állomás között, tőlük 2—12 kilométernyire fekszik. Bővebbet a kiadóhivatalban. 3—3

A legjobb magvakat
A legnemesebb fákat
A legszebb virágokat

- - A legdivatosabb - -
csokrok és koszorúkat
= friss élővirágokból =
a legjobb minőség szavatolása mellett szállítja:
MÜHLE VILMOS
cs. és kir. udvari szállító
mag- és virágkereskedése
Temesvárott.

4—1 *
Nagy képletes főárjegyzék ingyen.

Vértesi Károly

≡ illusztrált utirajzai. ≡

Egyiptomban	6 kor. — fill.
Palesztinában	6 " — "
Konstantinápoly	6 " — "
Bosznia, Hercegovina, Montenegró	1 kor. 50 fill.
Három Főváros	2 " — "
Svédország	4 " — "
Norvégország	4 " — "
Spanyolország, Portugália	10 " — "

A könyvek egész vászonban vannak díszesen kötve.

Postai szállítás bérmentve. 2-1

1906. január 15-ig 20% engedmény.

Megrendelhetők szerzőnél Zomborban.

3424. sz. kig. 1906.

Hirdetmény.

Mely szerint ezennel Csonoplya községe részéről közhírré tétetik, hogy a községi barátságban gyakorolható halászlé jog 1907. évi január hó 1-től 1909. évi december hó 31-ig terjedő 3 évre Csonoplya községénél **f. hó 23-án d. u. 3 órakor** megtartandó nyilvános szóbeli árverés alkalmával haszonbérbe fog adni, melyre az érdeklődők ezennel meghívotnak.

Csonoplyán, 1906. december 15-én.

DEÁK ANDOR,
jegyző

KOPPING ADÁM,
bíró.

Hungária fürdő

A fürdők használati ideje 1906. évi szeptember hó 1-től.....

Mindennap reggeli 6 óráig kezdve esti 6 óráig a nagyközönség

rendelkezésére áll.

||| Gőzfürdő: |||

Urak részére

mindennap déli 1 óráig : kedden délután is. :

∴ Eölgyek részére ∴

hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton d. u. 2-től 6 óráig.

A kádfürdőköt hölgyek és urak mindennap, vasárnap d. u. kivételével használhatják.

Diákjegyek csak kedden és iskolásleányok részére fürdőjegyek csak szerdán d. u. adatnak ki.

Allandóan friss víz folyik.

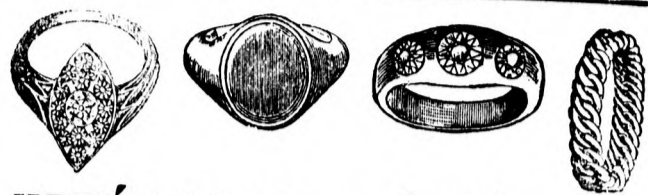
Masseur, tyukszemvágó, fodrász a fürdőben.

Telefon. Ujságok.

Legnagyobb tisztaság és kényelem.

Bérelni a fürdő-fodrásznál bármely naptól fogva lehet.

A fürdőárak a jegyelárusítóknál és Zsulyevits Mihály fürdő-fodrásznál megtudhatók.

KARÁCSONYI AJÁNDÉKOK.

Ékszer, óra, brillant és gyémant-árak, ezüst- és chinaezüst dísz tárgyak, evőeszközök dus választékban a legszebb és legolcsóbb kivitelben

kapható

Keszler Dezső

órák és ékszerész, zálogházi becsüs.

Zombor, főutca.

A híres „WALTHAM” zsebórák egyedüli raktára. 20 évi jótállás mellett.

Ugyanitt egy zálogházból visszamaradt teljesen új PHONOGRAPH

10 darab dupla lemezzel olcsó árban eladó.

8-5

SZAKVÉLEMÉNYEK

az

ESTERHÁZY COGNACRÓL:

A m. kir. müegyetem borászati laboratóriuma által hivatalosan megejtett és általunk tudomásul vett vizsgálatok alapján az

Esterházy cognacot

betegeinknél alkalmaztuk és azt sikeresen használva mint kitünő minőségűt és a francia Cognacokkal vetekedőt a legjobban ajánlhatjuk.

Dr. Tauffer Vilmos,
egyetemi tanár.

Dr. Stiller Bertalan,
egyetemi tanár.

Dr. Réczey Imre,
egyetemi tanár.

Dr. Pertik Ottó,
egyetemi tanár.

Dr. Kétly Károly,
egyetemi tanár.

Dr. Angyán Béla,
egyetemi tanár.

Dr. Poór Imre,
kir. tanácsos, egyetemi tanár.

Dr. Báron Jónás,
egyetemi tanár.

AZ

ESTERHÁZY COGNAC

MINDEN ELŐKELŐ FÜSZER és CSEMEGEKERESKEDÉSSEN KAPHATÓ.

12-8

Hirdetés.

Közhirre teszem, hogy **2 kerékgyártó** legényre van szükségem, kik a megalkudott havi fizetésen kívül még teljes ellátásban is fognak részesülni.

Jelentkezhetnek levéltileg vagy személyesen az alulírott nál.

Kucora, (Bács megye) 1906. évi december hó 16-án.

Szűcs János,
kerékgyártó.

5529/1906. szám.

Pályázati hirdetmény.

Kula nagyközségben lemondás folytán megüresedett és előleges havi részletekben 900 korona illetve 800 korona évi fizetéssel javadalmazott III. és IV. községi irnoki, továbbá elbocsájtás folytán megüresedett és utólagos havi részletekben fizetendő napi 2 korona díjazással javadalmazott állandó díjnoki állásra ezennel pályázatot hirdetek, felhívom az ezen állást elnyerni óhajtókat, hogy szabályszerűen felszerelt kérvényeiket hozzám **1907. évi január hó 5-éig** annál is inkább nyujtsák be, mert a később érkezteteket figyelembe venni nem fogom.

Kula, 1906. december hó 12-én.

Dr. SZÉCHÉNYI,
főszolgabíró.

3-2

Minden gazda saját érdekében cselekszik, ha a hirneves és csakis eredeti „BÄCHER“-féle

„**ACÉLÉKEKET ÉS TEGELYACÉL-ÉKEZETET VÁSÁROLJA.**“

A Bächer-féle ékek és ékezetek kiszagadák számára is készülnék és úgy könnyű súly, biztos járás, mint tartósság tekintetében minden más gyártmányt felülmulnak és munkateljesítés tekintetében kiválóak. Az **ékefej** törhetetlen acélból készül, melyekért 5 évi szavatosságot vállalok.

Arjegyzéket és ajánlatot készséggel ingyen küldök!
BÄCHER RUDOLF kizárólagos ekegyár raktára.

Magyarországi vezérképviselő:

SZÜCS ZSIGMOND, Budapest, VI., Nagymező-utca 68.

== **A MELICHÄR-féle cs. és kir. szabadalmazott** ==

== **„UNICUM DRILL“** ==

sorvetőgép, egy célszerű szerkezet, kevés vonóerőszükséglet, pontos szabályozhatóság, mint tartósság tekintetében valamennyi gyártmány között az **első helyet** foglalja el.

Erről tanuskodik azon körülmény, hogy az **utóbbi 13 évben** 26,000-nél több ily gép adatott el.

Abrás leirással és árjegyzékkel ingyen szolgál!

MELICHÄR FERENC, csász. és kir. szabadalmazott **vetőgépgyárának raktára.**

Magyarországi vezérképviselő: *—66

SZÜCS ZSIGMOND, Budapest, VI., Nagymező-utca 68.

3237/1906. szám.

Pályázat.

Opalánka község jegyzői irodájában egy irnoki állás ideiglenesen betöltendő, 2 (kettő) korona napidíj mel-

lett. Ajánlatok a községi előljárásnál teendők meg. Az állás azonnal elfogalható.

Opalánka, 1906. december 6-án.

Bikár György,
közs. jegyző.

3-3

BUDAPESTEN

AZ EGYETLEN

FÜGGETLEN

ELLENZÉKI

nagy napilap

„AZ UJSÁG.“

Előfizetési ára:

Egész évre	:	:	:	:	:	28	kor.
Fél évre	:	:	:	:	:	14	”
Negyedévre	:	:	:	:	:	7	”
Egy hónapra	:	:	:	:	:	2.40	”

December hó első felében **AZ UJSÁG** minden előfizetője ingyen és bérmentve megkapja **AZ UJSÁG** gyönyörű **Album Naptár** ajándékát színes műmellékletekkel.

Megrendelési cím: „**AZ UJSÁG**“ kiadóhivatala Budapest, VII., Rákóczi-ut 54.

A KORONA-MALOM TELKE

parcellázva eladó;
bővebbet a helyszínén.

Ugyanott

jutányosan kaphatók:

irodaberendezési és vil-
lanyvilágítási tárgyak,
vascsövek, szeeskavagó,
emelőgép, festékmalom;
azonkívül butorok, gyö-
nyörű fikusok, aloék .

3-3 (urí hazba valók).

1779/1906. szám.

Pályázati hirdetmény.

Madaras község képviselőtestületé-
nek 1906. évi október hó 31-én kelt
határozata értelmében az alulírt elől-
járóság ezennel közhírré teszi, hogy az
utcák és terek szabályozási vonalainak
megállapítására vonatkozó munkálatokra
pályázatot hirdet.

Felhívatnak vállalkozni szándékozó
és erre jogosult mérnök urak, hogy
részletes ajánlataikat **folyó évi de-
cember hó 31-ig** az alulírt elől-
járóságnál nyújtsák be.

A munkálatok az erre vonatkozó
megyei szabályrendelet szigorú betar-
tásával lesznek elkészítendőek.

Madarason, 1906. december 12-én.

Vidakovits Balázs,
jegyző.

Varga Adám,
bíró.

KENDER-IPAR.

Egy a legújabb **találmányaim** az

EPOCHAL KENDERTÖRŐGÉP

a gróf Chotek-féle kendergyárban Futakon üzemben látható.

További szabadalom alatt lévő új találmányaim a következők:
a „**TEMPERAER**“ kenderáztató, amellyel lágy vízzel 48 óra és kut-
vizzel 70 óra alatt az áztatás befejezhető. Ezen eljárás mellett
áztatott kender minőség és színben az olasz kender majdnem
tulhaladja, a „**FUROR**“ szárítókészülék, amely fehéritő szerkezettel
is bír és végre a „**DUPLET**“ tilológép.

Kender kikészítőtelepeket saját rendszerem szerint szövetkezeti
úton alapítok és berendezek.

Érdeklődőknek szívesen szolgálok felvilágosítással.

Ifj. THIEL KONRÁD,

Futakon. (Bácska.)

10-3

2175. sz. kig. 1906.

Pályázat.

Paripás község jegyzői irodájában
egy irnoki állás ideiglenesen betöltendő
havi 60 korona fizetés mellett. Aján-

latok a község jegyzőjéhez intézendők.
Az állás 1907. évi január hó 1-én el-
foglalandó.

Paripás, 1906. december hó 17-én.

SZALAY JÓZSEF,
közs. jegyző.

2-1

ITT MEGRENDELHETŐK:

VÁLTÓK

GYÁSZLAPOK

SZÁMLAK

LEVÉLFEJEK

NÉVJEGYEK

ELJEGYZÉSI ÉS

ESKETÉSI KARTYÁK

SÍMA- ÉS

DOMBORNOMATU

MONOGRAMMOK

BITTERMANN NÁNDOR és FIA

KÖNYV- ÉS KONYOMDAI INTÉZETE

ZOMBORBAN

A VÁRMEGYE PALOTÁJÁBAN.

KÖZSÉGI NYOMTATVÁNYOKBÓL NAGY RAKTÁR.

PAPIR- és IRÓSZEREK
A BEVÁSÁRLÁSI ÁRON.

KÖNYVKÖTŐMUNKÁK ELFOGADTATNAK

ÉS A

KIÁLLÍTÁSI ÁRON SZÁLLÍTTATNAK.

TELEFON SZÁM: 18.

A „BÁCSKA“ KIADÓHIVATALA.

ITT MEGRENDELHETŐK:

HIRLAPOK

MŰVEK

NAPTÁRAK

TÁBLÁZATOK

FALRAGASZOK

KÖRLEVELEK

TÁNCVIGALMI

MEGHÍVÓK

TÁNCRENDEK

ÉTLAPOK